

ЖАҲОН ШЕЪРНАТИ
ДУРДОМАЛАРИ

Алишер
НАВОИЙ

ИШҚ
ТИЛСИМИ



2016/102
4840



Алишер
НАВОИИ

ИШК
ТИЛСИМИ



ТОШКЕНТ — «O'ZBEKISTON» — 2011

УДК: 821. 512. 133-1

ББК 84 (5Ў)1

Н 14

Ўзбек адабиёти

Тупловчи, суз боши ва изоҳлар муаллифи:

Эргаш ~~Эргаш~~

филология фанлари номзоди

Навои, Алишер.

Н 14 Ишқ тилсими / Алишер Навоии; тупловчи, суз боши ва изоҳлар муаллифи Э. Очиллов. — Т.: Ўзбекистон, 2011. — 112 б.

ISBN 978-9943-01-753-5

Алишер Навоийнинг бои ва ранг-баранг ижод бўстонидан дасталанган ушбу тўплам улуг шоирнинг асрлар давомида хушовоз ҳофизлар томонидаги севиб ижро этиб келинаётган ва халқимиз кўнглидан чуқур жой олган, теран фалсафии мазмун ва оташии туғу-кечинмаларга йўғрилган орифона ҳамда ошиқона газаллари, нолик ҳаёти кузатишлар маҳсули бўлмиш ҳасос, пурмаъно рубоилари, ҳароратли ва дилўртар мустазодию мухаммаси, гузал ва бетакрор таржеъбандлари асосида яратилган қушиқлар гулдастасини ўз ичига олади. Шу жиҳатдан, у нафақат мумтоз шеърят мухлислари, балки маданият ва санъат аҳлига ҳам муносиб туҳфа бўлади.

УДК: 821.512.133-1

ББК 84 (5Ў)1

Ю

293

ISBN 978-9943-01-753-5

61/02 no.1018g1

© «O'ZBEKISTON» НМИУ, 2011

4840

САРАЛАНГАН САТРАП

Алишер Навоинининг бой ва ранг-баранг ижод бустонидан сараланган, турли мавзу ва жанрдаги асарларидан тузилган куплаб катта-кичик тупламлари нашр этилган: уларнинг баъзилари суз мулки султонининг дилуртар газаллари, айримлари пурмаъно қитъа ва рубоийлари, бошқалари теран мазмунли фалсафий ҳамда ҳаётини ҳикматлари, яна баъзилари хилма-хил жанрдаги асарларидан намуналарни ўз ичига олган. Бу мажмуаларнинг ҳар бири шоир мухлисларининг эҳтиёжини у еки бу даражада қондириши жиҳатидан ўзига хос аҳамиятга эга.

Буюк суз санъаткорининг ҳассос ва жарангдор, кунгилга яқин шеърлари асарлар давомида ҳофизлар созига тушиб, севиб ижро этиб келинган. Муайян қушиқларнинг муқаддимаси — пешравида эса рубоийлари қуйланган. Шуни ҳисобга олиб, биз мазкур мажмуани янгича шаклда — улуг шоирнинг қушиққа айланиб, ҳар куни эфир орқали тараладиган, тую тантаналарда айтиладиган газал ва рубоийлари, мустазод, мухаммас ҳамда таржеъбандларидан олинган парчалар асосида тузишга қарор қилдик.

Ривоят қилишларича, Аллоҳ таоло инсонни лоидан ясаб, мусиқа ердамида унга жон киритган экан. Бинобарин, қуйқушиққа муҳаббат инсоннинг зуваласига қушиб қорилган. Шундан санъатни муайян даражада севмайдиган, қушиққа бефарқ одам йуқ деса булади. Қомусий аллома булган Навоийнинг ҳам мусиқа илмидан яхшигина хабари бор эди. «Мажолис ун-нафоис» тазкирасида Хожа Юсуф Бурҳон ҳақида маълумот берар экан, «фақир мусиқий фанида анинг шоғирдимен» деб езади¹.

¹ Алишер Навоий. Мажолис ун-нафоис // Мукамал асарлар тўплами. Йигирма жилдик. 13-жилд. Тошкент, 1997, 51-бет.

Етти-саккиз ешларидан мусиқа билан шуғулланган¹, ўз даврининг машхур мусиқашуносидан таҳсил олиб, бу илмни чуқур узлаштирган- шоирнинг узи ҳам бир қатор куйлар яратгани ҳақида Бобур ~~...~~ хабар беради: «Яна мусиқада яхши нималар боғлабтур. Яхши нақшлари ва яхши пешравлари бордур»². Абдурауф Фитрат бир қатор манбалардаги маълумотлар асосида «Қари наво» (Аслида «Қари Навоий») куйи Алишер Навоийга тегишли бўлса керак, деган таҳминни илгари суради: «Бухоронинг эски мусиқишунослари орасида бу куйнинг Навоий асари бўлгани сўиланадир»³.

Алишер Навоий бастакор, хонанда ва созандаларни тарбиялаб стиштиришга ҳам катта ғамхурлик қилган. «Чунончи, ешлигида узининг мусиқага булган қобилиятини кўрсатган устод Қулмуҳаммадни аввал Навоийнинг узи тарбиялаб, сунгра мусиқа ҳақида «Асл ул-усул» деган асар езган Мавлоно Алишоҳга шоғирд қилиб бериб, уни бу соҳанинг назарияси ва амалиетига мутахассис қилиб чиқарди»⁴.

Хожа Абдулло Марварид ҳам унинг ердами ва раҳбарлигида мусиқадан яхши таҳсил олиб, моҳир мусиқашунос булиб етишади ва мусиқа ҳақида махсус китоб езади. У Навоийнинг «Дин офати бир муғбачаи моҳлиқодур» дея бошланган машхур мустазодига «Сармасту яқом чок» номи билан куй басталайди. Заиниддин Восифининг «Бадоеъ ул-вақоеъ» асарида маълумот беришича, «бу ашула уша вақларда Ҳиротда жуда машхур булган ва у куйланмайдиган бирор уй ва бу ашулани эшитганда еқасини чок қилмайдиган бирор тингловчи булмаган»⁵.

Бу қушиқлар матни Алишер Навоийнинг йигирма жилдлик Мукамал асарлар тупламидан олинди. Чунки

¹ Бу ҳақда қаранг: Абдуллоев А. Навоийнинг тўрт устози // «Ўзбек тили ва адабиети», 2006. 1-сон, 24-бет.

² Қаранг: Абдуқодиров А. Амир Алишер Навоий. Хўжанд, 2003, 42-бет.

³ Заҳриддин Муҳаммад Бобур. Бобурнома. Тошкент, 2002, 132-бет.

⁴ Фитрат. Ўзбек классик мусиқаси ва унинг тарихи. Тошкент, 1993, 43-бет.

⁵ Садриддин Айний. Алишер Навоий // Танланган илми асарлар. Тошкент, 1978, 233-бет.

⁶ Ўша мақола. 234-бет.

туққиз жилдлик «Ўзбек халқ музикаси»да ҳам, бошқа мусиқа китобларида ҳам улар куплаб матний хатолар ва муайян қисқартиришлар билан берилган. Хатоларнинг сабаби, уларнинг ижрога асосланганлиги ва оғиздан-оғизга утиб келганлиги бўлса, қисқартиришлар ғазалларнинг қайси куй билан ижро этилганлигига боғлиқ. Чунки улар бир куй билан тулиқ айтилса, бошқасида қисқартириб куйланали еки бирида түшиб қолган байтлар бошқасида тикланади. Мисол учун. «Ғаминг уқики, кунгуллар уйин нишона қилур» мисраси билан бошланадиган 7 байтли ғазал «Ушшоқ» ва «Нишона» номлари остида тулиқ. «Ҳожиниез I» куйи билан 4 байт ҳажмида ижро этилади. Худди шундай 9 байтли «Ёрдин ҳижрон чекар ушшоқи зор, эй дуслар» ғазали «Муғулчай дугоҳ» куйида тўлиқ, «Дуслар» номи билан 4 байт ҳажмида айтилади. «Оташин гул баргидин хилъатки жононимдадур» номли 8 байтли ғазал эса «Талқини баёт» куйи билан 6 байт, «Жонимдадур» номи билан 4 байт ҳажмида куйланади.

Навоининг уч, тўрт еки беш байтли ғазали йуқ. Узи айтганидек, у асосан, 7, 9 ва 11 байтли ғазаллар езган. Ҳолбуки, «Навбаҳор ўлди-ю, кунглум гунчаси очилмади» («Навбаҳор»), «Кунгулни кеча бир ой хаели мубтало қилмиш» («Жафо қилмиш»), «Не наво соз айлагай булбул гулистондин жудо» («Жудо») ғазаллари билан айтиладиган қушиқлар — 3 байт, «Икки кузимки, дарду бало жўйборидур» («Абдурахмонбеги — III»), «Тонг насими зоҳир этган гулбузоримдур менинг» («Тонг насими»), «Гул сочар ел боғаро, сарви равоним келдим» («Гул сочар ел»), «Ўзга булди ер меҳри, менда боқи(й)дур ҳануз» («Ёр меҳри», «Ҳануз»), «Очмағай эрдинг жамоле олам оро кошки» ғазаллари — 4 байт. «Эй насими субҳ, аҳволим дилоромимға айт» («Эй насими»), «То муҳаббат дашти бепоенида оворамен» («Муҳаббат дашти»), «Оҳким, там тифидин кўксумни қилди чок ишқ» («Ишқ»), «Қон ютуб умре жаҳон аҳлида бир ер истадим» («Истадим») ғазаллари 5 байт ҳажмида қушиққа солинган. Биз мазкур тупламда ғазалларнинг тулиқ матнини келтирдик.

Ғазалларни номлашда эса туққиз жилдлик «Ўзбек халқ музикаси» ва бошқа мусиқа китобларига асосландик. Бир

неча ном билан бир печа куйда ижро этилган ғазалларни улардан бири билан номлаб, бошқасини матн ости ҳавола-сида курсатиб бордик. Бунда, албатта, икки ғазалнинг бир ном билан аталмаслигини ҳисобга олдик. Атайтик, «Ушшоқ» ашуласи деганда биз кўпроқ «Қаро кузум»ни куз олдимизга келтирамиз. Ҳолбуки, «Ғаминг ўқиқи...» деб бошланган ғазал ҳам шу куй билан ижро этилади. Лекин у «Ҳожиниез — I» ва «Нишона» номлари билан ҳам қуиланади. Шунинг учун биз «Қаро кузум»ни (гарчи шундаи аташ мумкин булса ҳам) «Ушшоқ», кейингисини «Ҳожиниез — I» деб номладик. Еки «Эи насими субҳ, аҳволим дилоромимға айт» ва «Жонда жонпарвар сузидурму лаби хандониму?» ғазаллари «Эи насими» номи билан айтилади. Табииники, улардан бирини бошқа ном билан атадик. «Кўргали ҳуснуни зору мубғало бўлдум санга» ғазали эса «Мубғало булдум санга», «Санга» ва «Кургали» каби уч ном билан қуиланади — улардан бирини қолдиришга туғри келди. Худди шундаи «Баҳор андоққи, булбул гулғузори тоза истармен» ғазали — «Чоргоҳ — III» ва «Истармен», «Бир кун мени ул қотили мажнуншиор ултурғуси» ғазали — «Нақш» ва «Ўлтурғуси»; «Кунглум урталсун агар ғаирига парво аиласа» ғазали — «Талқин» ва «Аиласа»; «Кунглум олғач, ул пари мажнунни шайдо қилдило» — «Мўғулчаи сегоҳ» ва «Тулқин»; «Тун оқшом келди кулбам сори ул гулрух шигоб айлаб» ғазали — «Насруллоии» ва «Шитоб айлаб»; «Не қошу юздурур санга, эй сунъи лоязол» ғазали — «Мақоми бузрук» ва «Наво мақоми»; «Куинг борида қилмои жаннага гузар ҳаргиз» ғазали — «Суворай мақоми наво» ва «Ҳаргиз»; «Гул керакмастур манга мажлисда саҳбо булмаса» ғазали — «Талқини мақоми наво», «Булмаса» ва «Сабо» номлари билан ижро этилади ва ҳоказо¹.

Навоий асарларини ўқиб тушуниш ҳозирги ўқувчи учун осон эмас. Ўтган беш асрдан ортиқ вақт мобайнида тилимиз қатта узғаришларга учраган. Бугунги тилимизда русча-евро-

¹ Албатта, биз мусиқашунос эмасмиз. Шунинг учун қўшиқлар номланишида ҳато кетган бўлса, олдиндан уш сўраймиз ва бу борадаги барча таклиф ва истақларни мамнуният билан қабул қилиб, улардан Алишер Навоий шеърлари билан айтиладиган қўшиқларнинг келгусида тўлдирилган ва тўзатишган нисбатан муқаммал матнини нашр этишда фойдаланамиз. — Э.О

пача сузлар куп булгани каби, утмишда арабча-форсча суз ва иборалар куп эди. Шунини ҳисобга олиб, шоир шеърлари мутолаасини осонлаштириш мақсадида куплаб қадим туркии, форсии ва арабии сўзларга изоҳ бердик. Ёки динии-тасаввуфии тушунча ва истилоҳларни олайлик. Уларнинг моҳиятидан бехабар китобхон шеърнинг мазмунини, унда илгари сурилган ғояни тўла идрок этолмаслиги табиий. Шунинг учун биз тупламдан урин олган шеърлардаги ана шундай тушунча ва истилоҳларни ҳам имкон қадар шарҳлашга ҳаракат қилдик, токи шеърят мухлислари ҳам, санъат аҳли ҳам бу буюк бадиият дурдоналарини уқиб, мағзини чақишда қиналмасинлар. Аини жиҳатдан, мазкур тўплам нафақат ҳазрат Навоининг қўшиққа айланган асарлари матнини топиш, балки уларнинг мазмун-моҳиятини идрок этишда ҳам санъаткорларга асқотади, деб уйлаймиз.

Халқимизнинг мумтоз ашулаларга муҳаббати ҳаминиш баланд булиб келган. Ҳатто қўшиқ мафкуралаштирилган, замонавии қўшиқчилик зўр бериб қўллаб-қувватланган шуро даврида ҳам мумтоз қўшиқлар янграшдан сира тўхтамаган. Мустақиллик даврида эса кўплаб муқаддас қадриятлар каби мумтоз қўшиқчиликка ҳам кенг йул очилди. Ҳозир мумтоз ашулаларга мурожаат қилмаган санъаткорни топиш қийин. Мумтоз қўшиқларни замонавии усулда, ҳатто эстрада йўналишида қуйлашмоқда. Шу жиҳатдан, Алишер Навоий шеърлари билан айтиладиган ашулалар матнинини мазкур мажмуа мисолида бир ерда жамланиши қўшиқ мухлисларигагина эмас, маданият ва санъат аҳлига — бастакор, ҳофиз ва хонандаларимизга ҳам ажойиб тўхфа булади, деб уйлаймиз.

ОЧИЛОВ,
филология фанлари номзоди

ҚУШИҚЛАР

УШШОҚ

Қаро кузум, келу мардумлуғ¹ эмди фан² қилғил,
Кўзум қаросида мардум киби ватан қилғил.

Юзунг гулига кўнгул равзасин³ яса гулшан,
Қадинг ниҳолига жон гулшанин чаман қилғил.

Таковарингға⁴ бағир қонидин ҳино боғла,
Итингға ғамзада⁵ жон риштасин расан⁶ қилғил.

Фироқ тоғида топилса туфроғим, эи чарх,
Хамир этиб, яна ул тоғда куҳкан⁷ қилғил.

Юзунг висолига етсун, десанг, кунгулларни,
Сочингни боштин-аеғ чин ила шикан⁸ қилғил.

Хазон сипоҳиға, эй боғбон, эмас монень,
Бу боғ томида гар игнадин тикан қилғил.

Юзида терни куруб ўлсам, эй рафиқ⁹, мени
Гулоб¹⁰ ила юву гул барғидин кафан қилғил.

Навоии, анжумани шавқ жон аро тузсанг,
Анинг бошоғлиғ¹¹ ўқин шамъи анжуман қилғил.

М а р д у м — 1) киши, инсон; 2) куз қорачиги.

Ф а н — 1) касб, ҳунар; 2) фазилят; 3) одат.

¹ Р а в з а — 1) боғ; 2) жаннат; 3) мозор, зиераттоҳ.

⁴ Т а к о в а р — йўрға от.

⁵ Ғ а м з а д а — ғамгин, қайғули.

⁶ Р а с а н — 1) ип, арқон; 2) соч, соч урами.

К ў ҳ к а н — 1) тоғ қазувчи; 2) Фарҳоднинг лақаби.

Ш и к а н — бу ерда: соч ўрами, ҳалқаси, жингалағи, туғуни.

Р а ф и қ — 1) дўст, қадрдон; 2) маҳбуба, севгили; 3) сирдош.
ҳамдарл.

Г у л о б — 1) гул суви, атиргул япроқларидан олинадиган
хушбўй ичимлик; 2) кўз еши.

¹¹ Б о ш о ғ л и ғ — ўткир учли, ўткир тигли.

МУНОЖОТ

Кеча келгумдур дебон ул сарви гулру¹ келмади,
Кузларимга кеча тонг отқунча уйқу келмади.

Лаҳза-лаҳза чиқтим чектим иулида интизор,
Келди жон оғзимгаю ул шухи бадхў² келмади.

Оразидек³ ойдин эрканда гар этти эҳтиет,
Рузгоримдек⁴ ҳам улғанда қаронғу келмади.

Ул париваш ҳажридинким, йиғладим девонавор⁵,
Кимса бормуким, анга курганда кулгу келмади.

Кузларингдин неча су келгай, деб ул турманг мени —
Ким, бори қон эрди келган, — кеча су келмади.

Толиби⁶ содиқ топилмас, йўқсаким қуйди қадам,
Йулғаким аввал қадам, маъшуқи ўтру⁷ келмади.

Эи Навоии, бода⁸ бирла хуррам эт кўнглунг уини,
Не учунким, бода келган уйга қайғу келмади.

Г у л р ў (й) — гул юзли; гўзал, чиройли.

Б а д х ў (й) — феъли емон; бу ерда: ситамгар маҳбуба.

О р а з — юз, чеҳра.

⁴ Р ў з г о р — 1) турмуш, ҳаёт; 2) тақдир, 3) давр, замон

⁵ Д е в о н а в о р — девонадек, девоналарча.

Т о л и б — солиқ, мурид, йуловчи: тариқатга кириб, ризват босқичларини босиб ўтиш орқали Худо розилиғи учун интилаётган киши.

⁷ т р у — қарши, муқобил, рўпара

⁸ Б о д а — май, шароб, маст қилувчи ичимлик. Бода ва унинг май, шароб каби маънодошлари тасаввуф адабиетида илоҳий тажаллий тимсоли, ишқ ва ирфон (маърифат) рамзи бўлиб келади. Шунга мувофиқ, мастлик илоҳий маърифатдан хушрланишни, маънавий завқ даресига фарқ бўлишни билдиради.

МАҚОМИ БУЗРУК¹

Не қошу юздурур санга, эй сунъи лоязол²,
Бир ой бошида курмади ҳеч ким ики ҳилол³.

Оғзи сўзин демакда бели едима келур,
Оре⁴, дақиқ нукта⁵ аро юз берур хаел.

Кузу қошинг биаиниҳ⁶ наргис бошинда нун⁷,
Зулфунг аефинг остида чун⁸ вард⁹ аеги дол¹⁰.

Хат лафзи кимки езса, қўяр нукта юқори,
Мушкин хатингнинг устида андоқ курунди хол.

Сарсабз¹¹ эрур ҳамиша бу гулшанда сарвдек¹²,
Озодаеки¹³, булса мизожила эътидол¹⁴.

Васл исгарам аен қилибон ашк дурларин,
Соил¹⁵ етимлар ииғиб эткан киби суол¹⁶.

Ул чобук¹⁷ оллида бошин этти Навоии гуи¹⁸,
Чавгон¹⁹ саргузаштима басдур гувоҳи ҳол.

¹ Бу қўшиқ «Мақоми наво» ва «Не қошу юз» номлари билан ҳам ижро этилади.

² С у н ъ и л о я з о л — абадии барҳаёт Худо.

³ Ҳ и л о л — янги чиққан ой, уч кушлик ой; мажозан: қош.

⁴ О р е — албатта, шубҳасиз.

⁵ Н у к т а — нозик ва чуқур маъноли сўз, ҳикмат.

⁶ Б и а и н и ҳ — худди, худди узи, айнан.

Н у н — араб алифбосидаги «н» ҳарфи.

Ч у н (Ч у) — 1) -ки, чунки, шу сабабдан; 2) агар, вақтики, модомики; 3) ўхшаш, монанд.

⁹ В а р д — атиргул, қизил гул.

¹⁰ Д о л — араб алифбосининг саккизинчи ҳарфи — «д»; мажозан: эгилган, букик

С а р с а б з — бу ерда: хушу хуррам, хушҳол, хурсанд.

¹² С а р в — қишин-езин кум-кук бўлиб яшнаб турадиган игна-баргли гўзал ва хушқомат дарахт. Мумтоз алабиетда маъшуқанинг келишган зебо қалди-қоматини сарвга нисбат берадилар.

¹³ Эътидол — бу ерда: тўғрилиқ.

О з о д а — дуневии боғлиқликлардан қутуяган, тарки дуне қилган, жавонмард, дарвеш.

¹⁵ С о й и л — гадо, тиланчи.

¹⁶ С у о л — сураш, тиланиш.

¹⁷ Ч о б у к — 1) тез, чаққон, илдам, 2) шух, ўйноқи, гўзал

¹⁸ Г у и — чавгон ўйинида уиналадиган тул.

¹⁹ Ч а в г о н — 1) «от тўпи» уйинида тўп урадиган учи эгри тасқ;
2) «от тўпи» уйини, чавгон ўйини.

ШУХ ИККИ ФИЗОЛИНГНИ¹

Шух икки физолингни- ноз уиқусидин уйғат,
То уйқулари кетсун, гулзор ичида ўйнат.

Тишлабки, сочинг урдунг, очқанча паришон қил,
Офоқ³ саводинца⁴ жон роиихасин⁵ бутрат⁶.

Кулбамға хаиафшон⁷ кел, зулфунг қилиб ошуфта⁸,
Анжум⁹ сипақин синдур, офоқ улусин¹⁰ қузғат.

Ораз қуешин очиб, ашки қуруған кузни
Куп ҳажрда йиғлатдинг, бир васлда ҳам йиғлат.

Бир оҳ ила кул бўлдум, эи чарх, тилаб топиб,
Фарҳод ила Мажнунға ошиқлиқ ишин ургаг.

Хоро¹¹ тубига етқунг, йуқ суд¹² агар юз иил,
Кук атласи¹³ устида жисмингни етиб ағнат

Базм ичра Навоий куп йиғлар эса, эи соқии,
Хуш элткучи дору жомига¹⁴ анинг чайқат.

Бу ғазал «Сувора» номи билан ҳам ижро этилган

Ф а з о л (Ф и з о л) — кийик, оқу.

О ф о қ — дуне, олам.

С а в о л — 1) қора, қоралик; 2) қоронғилик. зулмат.

Р о и и х а — ҳид, бўй.

Б у т р а т м о қ — тарқатмоқ.

Х а й а ф ш о н — тер томчиларини сочмоқ.

О ш у ф т а — ошиқ, шайдо, мубғало, гирифтор.

А н ж у м (Н у ж у м) — юлдузлар.

У л у с — эл, халқ, омма.

Х о р о — қаттиқ тош, гранит.

С у д — фойла, манфавт, наф.

К у к а т л а с и — мовий осмон.

Ж о м — қадаҳ, пиела. Жом ва унинг маънодошлари тасаввуфда маърифат зиесига лиммо-лим қўнгил маъносида келади.

ҚАДАҲ

Истамон май бўлса хуршиди¹ жаҳоноро- қадаҳ,
Тутмаса базм ичра ул шухи қадаҳпаимо³ қадаҳ.

Ер чун тутти қадаҳ, ичмон демак булмас, валеқ
То не ҳол ўлғум яна ичкач мени шайдо қадаҳ.

Ҳажр андуҳида оз май тутмас, эй соқии, мени
Базм аҳлидин тўлароқ тут манга амдо⁴ қадаҳ.

Бир қуеш ҳажридин андоқ, менки ичқум сипқариб,
Тутсалар, солиб шафақгун⁵ май, сипеҳросо⁶ қадаҳ.

Ҳажр дафъин чун табиби ишқдин сурдум, деди —
Ким: эрур е васл, е жон тарки қилмоқ, е қадаҳ.

Бу фано даирида⁷ зоҳир⁸ булди анфоси⁹ Масиҳ¹⁰ —
Ким, ичиб тутти манга ул дилбари гарсо¹¹ қадаҳ.

Чун ҳумор илгимни қилди раъша¹³, жоно, оғзима
Нетти уз илгинг била тутсанг солиб саҳбо¹⁴ қадаҳ.

Х у р ш и д — қуеш, офтоб.

Ж а ҳ о н о р о — жаҳонни безовчи.

Қ а д а ҳ п а й м о — қадаҳ тутувчи, соқии.

⁴ А м д о — кўриб-билиб, атай, қасддан.

⁵ Ш а ф а қ г у н — шафақранг, қизил; сариқ аралаш қизил.

С и п е ҳ р — 1) осмон; 2) замон, дуне

Д а й р и ф а н о — фонии дуне. Тасаввуфда ориф ва авлиёлар давраси, мажлиси.

⁸ З о ҳ и р — 1) қуриниб турган, очиқ, ошқор, аён, 2) ташқи қуриниш, сирт, юза.

⁹ А н ф о с — нафаслар, дамлар.

М а с и ҳ — Исо пайғамбар. Унинг қули теккан — силаган уликка жон қирар экан. Шунинг учун ҳам ул зот ал-Масиҳ — силовчи деб улуғланган. Нафаси ошиққа жон бағишлайдиган маъшуқага ҳам Масиҳ сифатини беришади.

¹¹ Т а р с о — насроний. Суфийлар наздида нафси амморани маҳз этиб, нафси ҳамидага эришган ориф инсон.

¹² И л и г (И л и к) — қул.

¹³ Р а ъ ш а — титроқ, ларза, қалтираш.

С а ҳ б о — қизил май, олии сифатли май.

Су хумор аҳли ичарлар, ул ҳам улғандин зарур,
Ичмагум ҳайвон суиин¹, эй Хизр², топқум то қадаҳ.

Чун харобот³ ичра маст ўлдум ичиб, эй маифуруш⁴,
Риндлар⁵ бирла солиб гавго мени расво қадаҳ.

Шаҳна⁶ базмиға не ҳосил, гар кириб ошуб⁷ ила,
Чекмасам шоҳид⁸ била мутриб⁹, қилиб яғмо¹⁰ қадаҳ.

Чексалар, тонгла тутуб Боғи жаҳоноро¹¹ сари,
Дайр¹² аро топиб суроҳи¹³, айлабон пайдо қадаҳ.

¹ **Ҳ а й в о н с у и** — оби ҳаёт, мангулик суви, оби Хизр. оби бақо, Хизр суви, Хизр чашмаси, ҳайвон булоғи, оби ҳайвон, тириклик суви. Оби ҳаёт тасаввуфда саъй-ҳаракат билан эришиб булмайдиган, Аллоҳ томонидан узи хоҳлаган бандаларига бериладиган ладуний (илоҳий) илм маъносида келади.

² **Х и з р** — зулмат қаъридан оби ҳаёт — тириклик сувини излаб топган ва ушдан ичиб. абадий ҳаётга ноил булган паиғамбар. У одамларни мушкул аҳволдан қутқарадиган, уларга туғри йўлни курсатадиган халоскор ва ошиқлар ҳомийси ҳисобланади.

³ **Х а р о б о т** — майхона, комил инсон ҳузури; башарий сифатларнинг хароб ва жисмоний вужуднинг фонии булиши.

⁴ **М а й ф у р у ш** — май сотувчи; мажозан. руҳоний раҳбар, пир, мурид, комил инсон.

⁵ **Р и н д** — шарият ва тариқат босқичларидан ўтиб, ҳақиқат асрорига етган киши. Тасаввуф адабиетида ринд молу давлатни кузга илмаган ҳурфирли, исенкор, майпараст, илоҳий ишқдан сархуш ва саргардон ошиқ тимсоли булиб келади. Ринд аҳли илоҳий жазавачоғида омма қабул қилмайдиган поэтик маънолар ва чуқур ҳақиқатларни ошкор қилишлари, мутаассиб диндорлар томонидан куфр сифатида баҳоландиган фикрларни илгари суришлари билан машҳур бўлганлар.

⁶ **Ш а ҳ н а** — посбон, қоровул.

⁷ **О ш у б** — гавго, фитна, тўполон.

⁸ **Ш о ҳ и д** — 1) ҳозир, далил; 2) қалбдаги ҳолат, ғоиб булган нарсани кўрсатадиган ва қалбга ҳузур бахш этадиган нарса; 3) гўзал маҳбуба.

⁹ **М у т р и б** — чолғувчи ва қушиқчи, муғанний. Тасаввуфда орифлар дилини рамзлар кашфию ҳақиқатлар баенига тулдирадиган, файз етказувчи ва тарғиб қилувчиларни мутриб дейдилар. Раббоний оламдан огоҳ қилувчилар ва комил пирларга ҳам ишора қилинади. Унинг куйи — маърифат, қушиғи эса — ҳақиқат.

Я ғ м о — талон-тороғ, ғорит, вайронгарчилик.

¹¹ **Б о ғ и Ж а ҳ о н о р о** — Ҳиротдаги машҳур боғ.

Д а й р — оташпарастрлар ибодатхонаси; мажозан: майхона. Сўфийлар истилоҳида орифлар мажлиси ва зоти аҳадиятдан ҳузурланишни билдиради.

¹³ **С у р о ҳ и (й)** — узун бўйинли сув ва май идиши, шишаси. Сўфийлар истилоҳида унс (яқинлик, дустлик) мақоми суроҳий дейилди.

Ваҳ, не ҳол улғай аларғаким, Навоийдур дебон,
Тонибон чорлаб, манга лутф аиласа Мирзо қадаҳ.

Хусрави Ғозийки¹, жоми Жам- анга булсун насиб,
То қуештин кўргузур бу торами² аъло қадаҳ.

САБО⁴

Мени бир нома⁵ бирла дилбарим ед этмади ҳаргиз⁶,
Қулин қайғудин ул хат бирла озод этмади ҳаргиз.

Сиришким⁷ сайли⁸ ииқмай қуимади⁹ худ сабр бунедин,
Бузуғ кунглумда тарҳи¹⁰ васл бунед этмади ҳаргиз.

Балюлар тоғини ҳажринда тирноғим билла қоздим,
Мен эткан ишги ошиқликда Фарҳод этмади ҳаргиз.

Чу нақди сабр горож айладинг, кунглумга ут солдинг,
Бу навъ уз кишварига¹¹ шоҳ бедод этмади ҳаргиз.

Фироқ аиемида кул ишкунга стқурди буким, кунглум
Ўзин ул шухнинг васлиға муътод¹² этмади ҳаргиз.

¹ Бу ерда Хусайн Бойқаро кўзда тутилмоқда.

² Ж о м и Ж а м — Жамшид жоми. Жамшид «Жоми жаҳоннамо» — жаҳонни курсатувчи жом ихтиро қилган бўлиб, унда дунёдаги нафақат ҳозирги, балки ўтмишда юз берган ва келажақда содир бўладиган воқеа-ҳодисалар ҳам акс этар экан. Май қадаҳи ва комил инсон қатбиши ҳам илоҳий сирларни узида сақлаши жиҳатидан Жамшид жомига нисбат берилдилар. Жамшид жомидagi майни ичган билан сира тутамас эмиш.

³ Т о р а м — 1) гумбаз, қубба; 2) кўк, осмон.

⁴ Бу кўшиқ «Ед этмади ҳаргиз» номи билан ҳам ижро этилади.

⁵ Н о м а — хат, мактуб. Тасаввуфда маҳбуби ҳақиқий билан го-нибона сирлашув.

⁶ Ҳ а р г и з — қачон, асло, сира.

⁷ С и р и ш к — кўз еши.

⁸ С а и л — сел.

⁹ Х у д — 1) албатта, ҳақиқатан; 2) ёлғиз, фақат; 3) ўзи, ўзгина-си; 4) худди, каби, -дек.

¹⁰ Т а р ҳ — бу ерда. 1) бино; 2) тарз.

¹¹ К и ш в а р — мамлакат, ўлка, вилоят, иқлим.

¹² М у ъ т о д — ўрганган, одатланган.

Не тонг¹, девона кунглум итларингга таън қилмоққим,
Ебон юз дарду меҳнат - тоши, фаред этмади ҳаргиз.

Эрур, ишқ оллида жоним фидо қилсам, ҳануз озким,
Ул оидин узгани қатлимға жаллод этмади ҳаргиз.

Не тонг, эи муғбача³, ишқингда маст ўлсамки, пири дайр⁴
Бу икки ишдин узга бизга иршод⁵ этмади ҳаргиз

Агар бузди Навоий кунглини ул бевафо, тонг йуқ,
Вафо аҳли уйин чун ишқ обод этмади ҳаргиз

НАВРУЗИ ХОРО

Лабинг майи ҳавасидин мудом ииғлармен,
Пиеладек улубон талхком⁶ ииғлармен

Гаминг тунида куюб шамъдек саҳарға тегин,
Узумга уиқуни айлаб ҳаром ииғлармен.

Узумни ҳар нимага кундуз айларам машғул,
Ғариб ҳолима, чун бўлди шом, ииғлармен.

Ториқти⁷ чарх ииғимдин, магарки билмас эди —
Ки, дарди ҳажр замонин тамом, ииғлармен.

Хаел ила анга деб дам-бадам саломимни
Бериб уз-узума, андин паем⁸ ииғлармен.

¹ Н е т о н г — не ажаб.

- М е х н а т — 1) қийинчилик, машаққат; 2) бало, мусибат;
3) дард, гам.

³ М у г б а ч а — муғ (оташпараст)лар ибодатхонасидаги дастур
бола. Тасаввуф адабиетида содиқ мурид, чин ошиқ ва соқий тимсоли
булиб келади.

⁴ П и р и д а и р (Д а й р п и р и) — мейхона пири, яъни
тариқат пири, маънавий раҳбар.

И р ш о д — ҳидоят йўлига бошлаш, раҳбарлик қилиш.

Т а л х к о м — аччиқ nasibали, аламзада, қайғули.

Т о р и қ м о қ — зерикмоқ, сиқилмоқ.

* П а е м — хабар, дарак.

Булуб ичим тула қон давр эли нифоқидин,
Сариф узор¹ ила андоққи жом йиғлармен.

Навоие, яна бир доларух- фироқинда,
Кузум ешин қилибон лалафом² йиғлармен

УФОРИ МАҚОМИ РОСТ

Бир қадаҳ маи ичмадим сарви гулашдомим била,
Бир нафас эврулмади даврон менинг комим била.

Ҳар маеким, онсиз ичтим топғали ғамдин амон,
Заҳри ғам гуе эзилмиш эрди ул жомим била.

Тунга етмас кунни уткардим улуб ҳижронида,
Кунга еткаименму, ваҳ, бу субҳи⁴ йуқ шомим била.

Қайда бўлсин музтариб⁵ кунглумга ором, эи рафиқ,
Тутмадим ором чун бир дам дилоромим била.

Эи сабо⁶, ул гулга муҳлик⁷ фурқатим пайғомин⁸ айт,
Балки жон нақдин анги еткур бу пайғомим била.

Кунглум ичра бут⁹ ғами, куфр ичра ўлсам яхшироқ,
Аҳли дин оллида борғунча **!!!** исломим била.

Эи Навоии, улсам армон элтқумдур, ичмаини
Бир сабуҳи¹⁰ гулзори бодашомим¹¹ била.

¹ У з о р — 1) юз, чеҳра; 2) хусн, жамол.

² Л о л а р у х — лола юзли, қизил юзли, гузал маҳбуба.

³ Л о л а ф о м — лола тусли, қизил.

⁴ С у б ҳ — тонг. Тасаввуфда ваҳдат еки ваҳдат нурига ишора.

⁵ М у з т а р и б — изтироб чекувчи, бетоқат, беқарор.

⁶ С а б о — Шарқ томондан эсадиган тонги еқимли ва салқин шамол. Тасаввуфда у Аллоҳ таолонинг раҳмоний нафасига нисбат берилиб, хайрга боис булиши айтилади. Сабо ошиқнинг оҳу ноласини Аллоҳга, уз навбатида, Аллоҳнинг хабарини ошиққа етказди.

⁷ М у ҳ л и к — ҳалокатли, улдирувчи.

⁸ П а и ғ о м — хабар, дарак, башорат.

⁹ Б у т — 1) санам; 2) маҳбуба.

¹⁰ С а б у ҳ и и — эрталабки бош оғриғи учун ичиладиган май.

¹¹ Б о д а ш о м — майпараст.

МУҒУЛЧАИ СЕГОҲ¹

Кунглум олғач, ул пари мажнуну² шаидо қилдило,
Ақду ҳушумни жунун³ даштида яғмо қилдило.

Узгача зулму тааддилар⁴ била қоним тукар,
Турфа эрди, турфа ишлар доғи пайдо қилдило.

Ҳурмати тақво тутар эрди, вале маст отланиб,
Бошима чопмоқ била оламға расво қишило.

Оҳким чектим, кўруб жавлонини беихтиер,
Ешурун ишқим улусқа ошкоро қилдило.

Бир қадах қуимоқ била оғзимғаю хирқамға⁵ ҳам,
Хирқа маилиға раҳн⁶ узни бодапаимо⁷ қилдило.

Дайр аро жоми лаболабким ичурди, ҳолима
Хонақаҳ аҳли⁸ келиб бир-бир тамошо қилдило.

Бехуд⁹ улғач, зулфи зуннориға¹⁰ дин нақдин бсриб,
Ишқ бозорида кўнглум турфа савдо қилдило.

Менмен эмди-ю, фано дайрида бўлмоқ майпараст,
Муғбача ишқи улусқа сиррим ифшо¹¹ қилдило.

Гар ватан даир ичра топтим, кимсага йўқ ҳеч аиб,
Дайр пиридин Навоии бу таманно қилдило.

¹ Бу қушиқ «Тўлқин» номи билан ҳам ижро этилади.

² М а ж н у н — 1) телба, девона, 2) ошиқ, мубтало, гирифтор.

³ Ж у н у н — ошиқлик, беқарорлик, савдойилик. Тасаввуфда мастликнинг интиҳосию дарвешликнинг ибтидоси. Ишқда узидан беҳабарлик. Ж у н у н д а ш т и — телбалик, савдоилик дашти.

⁴ Т а а д д и — 1) аловат, душманлик; 2) зулм, ситам.

⁵ Х и р қ а — жанда. Шайху муридлар киядиган махсус кийим.

⁶ Р а ҳ н — гаров.

⁷ Б о д а п а й м о — соқий, косагул.

⁸ Х о н а қ о ҳ а ҳ л и — суфиилар. Х о н а қ о ҳ — суфиилар иғиладиган, зикр тушадиган жой.

⁹ Б е х у д — ақлу ҳушини йўқотган, маст, ихтиерсиз. Тасаввуфда узидан беҳабар, ошиқлик ва мастлик мақомидаги киши.

¹⁰ З у н н о р — насронии динидагилар белига боғлайдиган чилвир. Ислол мамлакатларида ғайримусулмонлар ҳам зуннор боғлаб юришган. Тасаввуфда зуннор — ҳақиқии маҳбубанинг хизмати ва тоатиға бел боғлаш.

¹¹ И ф ш о — очиш, ошкор қилиш, фаш этиш.

ТАЛҚИНИ МАҚОМИ СЕГОҲ

Тиғи ҳижронинг кириб, кўнглумни ғамнок¹ айлади,
Ичкаридин кукрагимни сарбасар² чок айлади.

Айлади мен зори маҳзунни балову жавркаш³,
Улки дилдоримни мундоқ масту бебок⁴ айлади.

Ҳусн аро улким насибинг қилмади жуз⁵ поклик,
Хотирим лавҳини ғайринг⁶ нақшидин пок айлади.

Зор жисмим ламъаи⁷ хуснунгдин уртанмак не тонг,
Чунки ишқ ул бирни уг, бу бирни хошок айлади.

Дам уруб, гардимни еткур кунига, эй субҳи васл —
Ким, танимни ҳажр бепоен туни хок⁸ айлади.

Маърифат⁹ нахлидин¹⁰ ул ориф¹¹ ҳамоно топти бар¹² —
Ким, тафаккур бирла фаҳми моарафнок¹³ айлади.

Носиҳо¹⁴, ул хусндин қилмас Навоий манъини,
Ҳар кишиким ишқ атворини идрок айлади.

¹ Ғ а м н о к — ғамгин, ғамли, қайғули.

² С а р б а с а р — бошдан-оёқ, бутунлаи.

³ Ж а в р к а ш — жабр тортувчи, азият кўрган.

⁴ Б е б о к — 1) ботир, қурқмас; 2) зolim, тошбағир, шафқатсиз,
3) ҳасеиз, андишасиз.

⁵ Ж у з — бўлак, бошқа, ўзга.

⁶ Ғ а и р — бошқа, ўзга, бегона.

Л а м ъ а — шуъла, нур.

⁸ Х о к — тупроқ.

⁹ М а ъ р и ф а т — Аллоҳ моҳияти ҳақидаги илм, ирфон.

Н а х л — кўчат, дарахт.

¹¹ О р и ф — маърифат соҳиби, Аллоҳни таниган киши, комил илсон Аллоҳнинг зоти, сифатлари ва исмларини мушоҳада этадиган завқии ва важдий илмлар эгаси бўлган зот.

Б а р — бу ерда: ҳосил, мева.

¹³ М о а р а ф н о к — Куръон оятига ишора: «Биз сени танима-дик...»

Н о с и ҳ — насиҳатгуи.

МУБТАЛО БУЛДУМ САНГА¹

Кўргали ҳуснунгни зору мубтало булдум санга,
Не балолиғ кун эдиким, ошно булдум санга?!

Ҳар неча дедимки, кун-кундин узаи сендин кўнгул,
Ваҳки, кун-кундин батаррак мубтало булдум санга.

Мен қачон дедим вафо қилғил манга, зулм айладинг,
Сен қачон дединг, фидо бўлғил манго, булдум санга.

Қаи парипаикарға², дерсен, телба булдунг бу сифат,
Эи парипаикар, не қилсанг қил манго, булдум санга!

Эи кунгул, тарки насихат аиладим — аввора бул,
Юз бало етмаски, мен ҳам бир бало булдум санга!

Жоми Жам бирла Хизр суии насибимдур мудом,
Соқие, то тарки жоҳ³ аилаб, гадо булдум санга.

Ғусса чандидин навое топмадим ушшоқ⁴ аро,
То Навоийдек асиру бенаво булдум санга.

АВВАЛҒИЛАРҒА УХШАМАС

Кунлум ичра дарду ғам аввалғиларға ухшамас —
Ким, ул ойнинг ҳажри ҳам аввалғиларға ухшамас.

Не ситамким қилса, раҳм махфии эрди зимнида⁵,
Эмди қилса ҳар ситам аввалғиларға ухшамас.

Демангиз, Ширину Лаили онча бор ҳусн ичраким,
Хубликда⁶ ул санам аввалғиларға ухшамас.

¹ Бу қушиқ «Санга» ва «Кургали» номлари билан ҳам ижро этилади.

² П а р и п а и к а р — пари жуссали, гўзал, чиройли.

³ Ж о ҳ — 1) амал, мартаба; 2) давлат, бойлик; 3) буюклик, шавкат.

⁴ У ш ш о қ — ошиқлар.

⁵ З и м н и д а — орасида, ичида.

⁶ Х у б л и к — 1) гўзаллик; 2) яхшилиқ.

Жавридин эрди аламлар, эмди тутмиш узга ер,
Улмишамким, бу алам аввалгиларға ухшамас.

Ишқ аро Фарҳод ила Мажнунға ухшатманг мени —
Ким, бу расвои дижам¹ аввалгиларға ухшамас.

Куининг эҳромидин² кунглумни манъ этманг яна —
Ким, анга азми ҳарам³ аввалгиларға ухшамас.

Эи Навоии, қилма Жамшиду Фаридун⁴ васфиким,
Шоҳ Ғозийға⁵ карам аввалгиларға ухшамас.

ҚОШИ ЁСИНМУ ДЕИИН?

Қоши есинму дейин, кузи қаросинму дейин?
Кунглума ҳар бирининг дарду балосинму дейин?

Кузи қаҳринму дейин, кирпики захринму дейин,
Бу кудурат аро рухсори сафосинму⁶ дейин?

Ишқи дардинму дейин, ҳажри набардинму⁷ дейин,
Бу қатик дардлар аро васли давосинму дейин?

Зулфи доминму дейин, лаъли⁸ каломинму дейин,
Бирининг қайди⁹, яна бирнинг адосинму дейин?

¹ Д и ж а м — эзилган, хор, ғамгин, азоб чеккан.

² Э ҳ р о м — 1) ҳажга борувчиларнинг киими; 2) бирор ерга бориши ният қилиш.

³ А з м и ҳ а р а м — ҳаж сафари нияти.

⁴ Ф а р и д у н (А ф р и д у н) — қадимги Эроннинг пешподийлар сулоласига мансуб олтинчи ҳукмдор. У адолатли шоҳ тимсоли ҳисобланади.

⁵ Ш о ҳ Ғ о з и й — Султон Ҳусайн Бойқаро.

⁶ С а ф о — 1) поклик, тиниқлик; 2) гўзаллик. Тасаввуфда ризат чекиш натижасида дилнинг нафс хоҳишлари, емон иллатлар, ғалдор дунё ва Худо едидан бўлак нарсалардан қутулиб покланиши.

⁷ Н а б а р д — уруш, жанг, муҳораба.

⁸ Л а ь л — қизил рангли ялтироқ қимматбаҳо тош Маъшуқанинг чўддек лабига, ошиқнинг қонли ешига, қизил майга нисбат берилади.

⁹ Қ а й — банд, занжир, кишан.

Турфа холинму дейин, қадди ниҳолинму дейин,
Мовии кунглак уза гулранг қабосинму¹ дейин?

Чарх ранжинму дейин, даҳр² шиканжинму¹ дейин,
Жонима ҳар бирининг жавру жафосинму дейин?

Эи Навоии, дема қошу кузининг васфини эт,
Қоши есинму дейин, кузи қаросинму дейин?

ОРАЗИ МАҚОМИ НАВО

Мени мен истаган уз суҳбатиға аржуманд⁴ этмас,
Мени истар кишининг суҳбатин кунглум писанд этмас.

Не баҳра топқамен андинки, мендин истагаи баҳра?!
Чу улким, баҳрае андин тилармен, баҳраманд этмас.

Нетай хуру пари базминки, қатлим е ҳастимға
Аён ул захрчашм³ айлаб, ниҳон бу нушханд⁶ этмас.

Керакмас ои ила кун шакликим, ҳусну малоҳатдин
Ичим ул чок-чок этмас, таним банд-банд этмас.

Керак уз чобуки қотилваши⁷ мажнуншиоримким⁸,
Бузуғ кунглумдин узга ерда жавлони саманд⁹ этмас.

Кунгул уз чарх золидин¹⁰, фирибин емаким, охир
Ажал сарриштасидин¹¹ узга буинунгға каманд¹² этмас.

¹ Қ а б о — устки кийим.

- Д а ҳ р — 1) дуне; 2) замон; 3) ҳаёт.

³ Ш и к а н ж — букилиш, бурилиш; ерда: ранжу азоб.

⁴ А р ж у м а н д — азиз, қадрли, шарафли, лойиқ.

⁵ Ч а ш м — куз. З а ҳ р ч а ш м — кўз тегизмоқ.

⁶ Н ў ш х а н д — чиройли табассум, ширил кулги.

⁷ Қ о т и л в а ш — қотилга ўхшаш, қотилдек.

⁸ М а ж н у н ш и о р — мажнунлик (телбалик) йулини тутувчи.

⁹ С а м а н д — тулпор, аргумоқ; чиройли от.

¹⁰ Ч а р х з о л и — фалак.

¹¹ С а р р и ш т а — калаванинг учи; ишнинг асоси.

¹² К а м а н д — ҳалқа, сиртмоқ, занжир, банд.

Ул ои ўтлуғ юзин очса, Навоий тегмасин деб куз,
Муҳаббат тухмидин узга ул уг узра сипанд¹ этмас.

КУРМАДИМ

Кимга қилдим бир вафоким, юз жафосин курмадим?!
Кургузуб юз меҳр, минг дарду балосин курмадим?!

Кимга бошимни фидо қилдимки, бошим қасдиға
Ҳар тарафдин юз туман² тиги жафосин курмадим?!

Кимга кунглум айлади меҳру муҳаббат фошким,
Ҳар вафога юз жафо анинг жазосин курмадим?!

Кимга жонимни асир эттимки, жоним қатлиға
Ғайр сари хулку лутфи жонфизосин³ курмадим?!

Кимга солдим куз қарою оқини ишқ ичраким,
Қон аро линҳон кузум оқу қаросин курмадим?!

Сен вафо ҳусн аҳлидин қилма таваққуъ⁴, эи рафиқ —
Ким, мен ушбу хаилнинг⁵ ҳусни вафосин курмадим

Эй Навоии, тавба андин қилмадим шаиҳ оллида —
Ким, бу ишда даир пирининг ризосин курмадим.

БУЛМАСА-БЎЛМАСУН, НЕТАИ

Гар аламимға чора йўқ, булмаса-булмасун, нетай?!
В-ар⁶ гамима шумора⁷ йуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

Ранжима йуқ эса адад — хост⁸ бу эрса, найлаин,
Дардима гар канора⁹ йуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

¹ С и п а н д — исирик.

Т у м а н — ўн минг; ниҳоятда кўп, саноғига етиб булмайдиган.

² Ж о н ф и з о — жонга роҳат берувчи, фараҳбахш.

Т а в а қ қ у ь — кутиш, куз тутиш; умид, орзу.

Х а и л — тоифа, гуруҳ, эл, жамоа.

В - а р — ва агар.

Ш у м о р а — саноқ, ҳисоб.

⁸ Х о с т — хоҳиш, истақ; талаб.

⁹ К а н о р а (К а н о р) — 1) соҳил, қирғоқ, 2) тараф, томон; 3) чет, бурч.

Жамъ эмас эрса хотирим, жамъ улуриға, зоҳидо¹
Ҳожати истихора² иуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

Ердин элга комлар³, буки менинг сари гаҳи
Куз учидин назора⁴ йуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

Машъали васл ила улус шоми мунаввару менинг —
Бахтима бир шарора⁵ иуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

Қисми⁶ азалға шодмен, буки фалак риояти',
Ҳолима ошкора иуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

Дедим. эрур Навоий уз дардиға чорасиз, деди:
Гар аламинмға чора йуқ, булмаса-булмасун, нетай?!

ГУЛЪУЗОРИМ

Бир парипайкар ғами ошуфтаҳол⁸ этмиш мени,
Элга аҳволим демактин гунгу лол этмиш мени.

Мен ҳавоинини⁹ не тонг, кургузсалар бир-биргаким,
Эгма қошинг фикри андоқким ҳилол этмиш мени.

Ошкор этмас эдим ишқин, вале уткан кеча
Бода зур аилаб, ииғи безътидол этмиш мени.

¹ З о ҳ и д — узлат ва тақвони касб қилиб олиб, дуне лаззатидан юз ўгирган киши. Бу тоифа ишқ ва ирфондан беҳабар булиб, мақсади тақво билан охират маъфиратини қозониш. Куръонда ваъда қилинган жаннатнинг ҳузур-ҳаловатига етишиш. Сўфийларнинг ҳар икки дунедан мақсади Худонинг ўзи, унинг дийдори бўлганлиги учун зоҳидларнинг ишини тамагирлик деб ҳисоблайдилар ва уларни танқид қиладилар.

² И с т и х о р а — туш куриб, очиш.

³ К о м — 1) оғиз, танглай, 2) мурод, мақсад, орзу, тилак.

⁴ Н а з о р а — қараш, томоша қилиш

⁵ Ш а р о р а (Ш а р а р) — 1) учкун, аланга, 2) алам, дард.

⁶ Қ и с м — бу ерда. ризқ, насиба, улуш.

⁷ Р и о я т — эътиборга олиш, ҳурматлаш.

⁸ О ш у ф т а ҳ о л — паришонҳол, ғам босган.

⁹ Ҳ а в о и и — ошиқ, беқарор, саргардон.

Ер куйи ичраким, туфроғ ила тенг булмишам,
Ишқ ғавғоси бу янглиғ¹ поймол этмиш мени.

То танимға ут туташмиш, барқдекдур² ҳаиъатим³,
Фурқагинг то заъфдин⁴ андоққи нол⁵ этмиш мени.

Ўт солурмен оҳ ила оламға, мен — ким, зуҳд⁶ — ким?!
Зоҳиди афсурда⁷, ое⁸, не хаел этмиш мени?!

Дашг ваҳшиға анис⁹ улсам Навоиидек, не тонг,
Ул пари савдоси чун Мажнун мисол этмиш мени.

ҲУСНИ ОРТАР

Ҳусни ортар юзда зулфин анбарафшон¹⁰ айлагач,
Шамъ равшанроқ булур торин паришон аилагач.

Юзни гуллардин безабму бизни қурбон айладинг,
Е юзунгга тегди қонлар бизни қурбон айлагач?

Тиғ ила пайконларинг¹¹ етти кунгул булғоч хароб,
Сув қуюб, тухм эктинг, ул кишварни вайрон айлагач.

Қон эмаским, епти гулгун¹² ҳулла¹³ жаннат хозини¹⁴,
Ишқ мақтулин¹⁵ шаҳид аиларда урен¹⁶ айлагач.

¹ Я н г л и ғ — каби, сингари, ўхшаш.

² Б а р қ — 1) чақмоқ, яшин; 2) ўт, олов, аланга; 3) шуъла, нур.

³ Ҳ а и ъ а т — шакл, қуриниш, сурат.

⁴ З а ъ ф — қувватсизлик, ҳолсизлик, хасталик.

⁵ Н о л — қамиш.

⁶ З у ҳ д — дунедан воз кечиб, тоат-ибодат билан шуғулланиш, тақводорлик, парҳезкорлик, пореолик.

⁷ А ф с у р д а — эзилган, тушкун, ғамгин, хаста.

⁸ О е — магар, мабодо, балки.

⁹ А н и с — дўст, улфат, ҳамсуҳбат, ҳамдард.

¹⁰ А н б а р а ф ш о н — анбар сочувчи, еқимли ҳид таратувчи.

¹¹ П а и к о н — камон уқининг учидаги учлик темир; найзанинг ўткир учи.

¹² Г у л г у н — гулранг, пуштиранг, қизил

¹³ Ҳ у л л а — нафис матодан тикилган кийим.

¹⁴ Ҳ о з и н — хазиначи, қўриқчи.

¹⁵ М а қ т у л — қатл қилинган, ўлдирилган.

¹⁶ У р е н — яланғоч.

Ошкор айлаб юзин, кўзумни ҳайрон айлади,
Ешурун олди кунгул, кўзумни ҳайрон айлагач.

Жонга қўйғач нақди ишқин, қилди кунглумни ҳалок,
Ултурур¹ маҳрамни² султон ганж³ пинҳон айлагач.

Эи Навоий, ишқ агар кунглунгни мажруҳ этмади,
Бас недурким, қон келур офзингдин афгон⁴ айлагач.

ТАРОНАИ САЙРИ ГУЛШАН — III

Кузунг не бало қаро булуптур —
Ким, жонга қаро бало булуптур.

Мажмуъи давони дард қилди,
Дардинги, манга даво бўлуптур.

Ишқ ичра анинг фидоси юз жон,
Ҳар жонки, санга фидо булуптур.

Бегона булуптур ошнодин,
Бегонаға ошно бўлуптур.

То қилди юзунг ҳавоси жоним,
Юз сари анга ҳаво⁵ булуптур.

Бақо топар улки, булди фони⁶,
Раҳравға⁷ бақо⁸ фано булуптур.

То тузди Навоий ояти ишқ,
Ишқ аҳли аро наво булуптур.

¹ У л т у р у р — бу ерда: ўлдирати.

² М а ҳ р а м — бу ерда: содиқ хизматкор маъносига.

³ Г а н ж — 1) бойлик, казина; 2) олтин-кумуш, зар-зевар.

⁴ А ф г о н — полалар, фиғонлар, фаредлар.

⁵ Бу байтда ҳаво сузи биринчи мисрада — майл, орзу, иккинчи мисрада — парвоз маъносига келаяпти.

⁶ Ф о н и й (Ф а н о) — иуқолиш, маҳв бўлиш. Тасаввуфда моддий боғлиқликлардан буткул қутулиб, фақат Худонинг еди билан яшаш. Худодан узгага эҳтиёжсизлик.

⁷ Р а ҳ р а в — йўловчи, солиқ, мурид: тариқатга кириб, ризват босқичларини босиб ўтиш орқали Худо сари сайр қилаётган киши.

⁸ Б а қ о — абдийлик, мангулик. Тасаввуфда фанодин кейин келувчи сунгги босқич. Бақога етиш учун солиқ дуневий боғлиқликлардан тамомила озод бўлиб, руҳини юксалтиради ва бевосита Худони идрок этади.

ЁРДИН АИРУ КУНГУЛ

Ёрдин айру кунгул мулкедурур султони йуқ,
Мулкким султони йуқ, жисмедурурким, жони йуқ.

Жисмдин жонсиз не ҳосил, эй мусулмонларким, ул
Бир қора туфроғдекдурким, гулу раиҳони иуқ.

Бир қора туфроғким, йуқтур гулу раиҳон анга,
Ул қаронғу кечадекдурким, маҳи тобони¹ иуқ.

Ул қаронғу кечаким, иуқтур маҳи тооон анга,
Зулматедурким, анинг сарчашмаи² ҳайвони иуқ.

Зулматеким, чашмаи ҳайвони онинг булмағаи,
Дўзахедурким, енида равзаи ризвони³ иуқ.

Дузахеким, равзаи ризвондин улғаи ноумид,
Бир хуморедурки⁴, анда мастлиқ имкони иуқ.

Эи Навоии, бор анга мундоқ уқубатларки, бор
Ҳажрдин дардию лекин васлдин дармони иуқ.

ТОПМАДИМ

Меҳр куп кургуздум, аммо меҳрибоне топмадим,
Жон басе⁵ қилдим фидо, оромижоне топмадим.

Ғам била жонимға еттим, ғамгусоре⁶ курмадим,
Ҳажр ила дилхаста булдум, дилситоне⁷ топмадим.

¹ Маҳи тобон — тўлин ой, порлоқ ой.

² Сарчашма — булоқ боши; сув чиқадиган жой. Сарчашмаи ҳайвон — мангулик булоғи.

³ Равзаи ризвон — жаннат боғлари.

⁴ Хумор — муштоқ, майпараст. Тасаввуфда пири комил ва муршиди восилга ишора.

⁵ Басе — кўп, ортиқ, зиёда.

⁶ Ғамгусор — ғамдан халос қилувчи, меҳрибон.

⁷ Дилситон — дилни олувчи, кўнгилни ўзига асир қилувчи; маҳбуба, маъшуқа.

Ишқ аро юз минг маломат уқиға булдум нишон,
Бир камонабруда¹ тузликдин² нишоне топмадим.

Кунглум ичра сарв ўқдур, гунча — пайкон³, гул — тикон,
Даҳр боғи ичра мундоқ гулситоне⁴ топмадим.

Хусн мулки ичра сендек шоҳи золим курмадим,
Ишқ куйида узумдек нотавоне топмадим.

Кўп укудум Вомиқу Фарҳоду Мажнун қиссасин,
Ўз ишимдин бульжаброқ⁵ достоне топмадим.

Табъ ганжинидин маонии⁶ хурдасин⁷, юз қатла ҳаиф —
Ким, нисор⁸ этмакка шоҳи хурдадоне⁹ топмадим.

Ул амон ичинда булсун, эи Навоий, гарчи мен
Бир замон ишқида меҳнатдин амоне топмадим.

МЎҒУЛЧАИ ДУГОҲ¹⁰

Ёрдин ҳижрон чекар ушшоқи зор, эи дўстлар,
Неча тортай ҳажр, чун иуқ менда ер, эи дустлар.

Ер ишқин асрағил пинҳон, дебон саъи этмангиз,
Ваҳ, не навъ этгум йуқ ишни ошкор, эи дустлар.

Ишқ бирла гар биров лофи вафову аҳд урар,
Ишвагарлар аҳдиға иуқ эътибор, эи дустлар.

К а м о н а б р ў (А б р ў к а м о н) — қоши камон.

Т у з л у к — тўғрилиқ.

¹ П а й к о н — 1) камон ўқнинг учидаги учли темир; 2) тиконнинг уткир учи; 3) маъшуқанинг киприги.

⁴ Г у л с и т о н — гулистон. Вази талаби билан шундан езилган.

Б у л ъ а ж а б — ажониб, ҳайрон қоларли.

⁶ М а о н и и — маънолар.

Х у р д а — бу ерда: сир.

⁸ Н и с о р — 1) сочиш; 2) фидо қилиш.

Х у р д а д о н — поэтикфаҳм, ўткир заковатли.

Б у кўшиқ «Дустлар» номи билан ҳам ижро этилади.

Айламанг бекаслигимни¹ таън, бир кун бор эди
Менда ҳам бир нозанин чобуксувор², эи дуслар.

Ёрсиз вайронда қон ииғлармен, охир, сиз қилинг
Ёр бирла гашти боғу долазор, эи дуслар.

Ёрсиз ифрот³ ила гар йиғласам, айб этмангиз —
Ким, эрур бу иш манга беихтиер, эи дуслар

Дуслуқ аилаб, тутунг гаҳ-гаҳ лаболаб жомким,
Қасди жон қилмиш манга дарди хумор, эи дўслар.

Май ичингким, даҳр эли ичра куп истаб топмадуқ
Аҳду паимонида бўлгон устувор, эи дуслар.

Ёрингиз васлин ғанимат англабон шукр айлангиз —
Ким, Навоии ўлди бекасликда зор, эи дўслар

УН САКИЗ ЁШИНДАДУР

Ўн сакиз минг олам ошуби агар бошиндадур,
Не ажаб, чун сарвинозим ун сакиз ешиндадур.

Деса булғаиким, яна ҳам ўн сакиз йил ҳусни бор,
Ун сакиз ешинда мунча фитнаким бошиндадур.

Ун сакиз иил дема, юз саксон иил улса, улдурур
Ҳусн шоҳи, ул балоларким кузу қошиндадур.

Ҳайрат этмон⁴ ҳусни нақшидаки, ҳар ҳайратки бор,
Барчаси Эзид⁵ таоло — сунъ⁶ наққошиндадир.

Тан анга сииму⁷ ичинда тош музмар⁸ кунглидин,
Ақлга юз ҳайрат ул оининг ичу тошиндадур.

Б е к а с — кимсасиз, елғиз, ғариб.

Ч о б у к с у в о р — моҳир чавандоз; мажозан: маъшуқа.

И ф р о т — ҳаддан ошиш, чегарадан ташқари чиқиш.

⁴ Э т м о н — этмаиман.

⁵ Э з и д — Худо, Тангри.

⁶ С у н ь — 1) яратиш, маҳорат; 2) қудрат.

⁷ С и и м — 1) кумуш, пул; 2) оқлик, оқ бадан.

М у з м а р — пинҳон, махфий; дилла сақланган.

Май кетур, эи муғки¹, юз ҳайрат аро қолмиш Масиҳ,
Булжабларким, бу эски даир хуффошиндадур².

То Навоий тукти ул ой фурқатидин баҳри³ ашк,
Ҳар қачон боқсанг, қуеш акси анинг ешиндадур.

НАҚШ

Бир кун мени ул қотили мажнуншиор ултургуси⁴,
Усрук⁵ чиқиб, жавлон қилиб, девонавор ултургуси.

Гар заъф ила ожизлигим кунглига раҳме солса ҳам,
Бошимға етқач секретиб, беихтиер ултургуси.

Васли аро гар ултурур — жонимға юз минг шукр эрур,
Чун қолсам андин бир замон, ҳижрони зор ўлтургуси.

Ошиқ бўлурда билмадим мен нотавони хастаким:
Ҳажр ўлса — ғам куйдургуси, васл улса — ер ўлтургуси.

Майдон аро, эи аҳли дин, кирманг тамошосиғаким,
Юз курмаин ул кофири чобуксувор ултургуси!

Лаълинг закоти⁶ маи тутуб тиргузмасанг, эй муғбача,
Дайр ичра мен дилхастани ранжи хумор ўлтургуси.

Дерлар: Навоии қатлиға гулгул очибтур оразин,
Кургунча они, воиким, хорхор⁷ ултургуси

М у ғ — оташпараст; баъзан оташпарастлар руҳонийси маъноси-
да ҳам келади; мажозан: пири комил.

Х у ф ф о ш — қуршапалак.

Б а ҳ р — азим даре, денгиз.

⁴ Ў л т у р г у с и — улдиргуси.

⁵ У с р у к — маст.

⁶ З а к о т — ислом динида муқтожлар фойдаси учун ҳар йили
умумий даромаднинг қирқдан бир улуши миқдорида бериладиган солиқ.

⁷ Х о р х о р — 1) иштиёқ; 2) ғам-қайғу.

ГУЛ СОЧАР ЕЛ

Гул сочар ел боғ аро, сарви равоним¹ келдиму?
Жон иси гулдин келур, ороми жоним келдиму?

Бехуд эрдим айткали кунглум, чу келдим ҳолима,
Аитинг: ул оввораи бехонумоним² келдиму?

Қолмиш эрди хаста жон кирганда мен майхонаға,
Англамонким, ул заифи нотавоним келдиму?

Демангизким, келди маҳвашлар³ сени ўлтургали,
Муни денгким, қотили номсхрибоним келдиму?

Ҳажридин улдум демангким, бошима келмиш Масиҳ,
Аитинг, ул осойиши руҳи равоним⁴ келдиму?

Куюнга ушшоқ келгандин хабар туттунг валеқ,
Демадинг, ул зори беному нишоним келдиму?

Зухд куиита кунгуя била, дедингким, келмадинг,
Эи Навоий, неча айтиб, ул емоним келдиму?

ДИЛСИТОНИМ СЕН МЕНИНГ

Гар жафо қил, гар вафоқим, дилситоним сен менинг,
Гар мени ултур ва гар тирғузқи, жоним сен менинг.

Хоҳ раъно қад била борғил енимдин жилвагар,
Хоҳ кел қошимғақим, сарви равоним сен менинг.

Кунглум ичра сенсену ишқини — не дей ҳолим сенга,
Чун бу янглиғ маҳрами⁵ рози⁶ ниҳоним⁷ сен менинг.

¹ С а р в и р а в о н — юрвчи, хиром этувчи сарв, яъни чироили юришли маҳбуба.

² Б е х о н у м о н — 1) уй-жойсиз; 2) сарсон-саргардон, бечора.

³ М а ҳ в а ш (М о ҳ в а ш) — ойга ухшаган, ойдек гўзал маҳбуба.

⁴ Р у ҳ и р а в о н — жон, ҳаёт, тириклик, руҳ.

⁵ М а ҳ р а м — сирдош, улфат, ҳамдам.

⁶ Р о з — сир, асрор.

⁷ Н и ҳ о н — яширин, пинҳон, маҳфий.

Жилва айлаб ҳар замон, афғону оҳим қилма айб,
Ҳам сен-уқ¹ чун боиси оху фиғоним сен менинг.

Лаълидин бир-икки суз мазкур қил, эи хаста жон,
Бори² бу бир-икки дамким, меҳмоним сен менинг.

Телбалардан гарчи рад қилдинг мени, лек анлағил —
Ким, парирухсоралардин танлағоним сен менинг.

Улди меҳрингдин Навоий — бевафо дебсен ани,
Эртаки нозукмизожи бадгумоним³ сен менинг.

НАВБАҲОР АИЁМИ БУЛМИШ

Навбаҳор аиеми булмиш, мен диеру ерсиз,
Булбул улғандек хазон фасли гулу гулзорсиз.

Гоҳ сарв узра, гаҳи гул узра булбул нағмасоз⁴,
Ваҳки, менмен гунгу лол ул сарви гулрухсорсиз.

Тонг эмастур⁵ гар диеру ерсиз озурдамен⁶ —
Ким, эмас булбул гулу гулзорсиз, озорсиз.

Равза ашжори⁷ утундур, гуллари жонимға ут,
Мумкин улса анда булмоғлиғ даме дилдорсиз.

Май чу бердинг, зулф ила банд эт мени, эи мугбача —
Ким, хуш эрмас муғ била ичмак қадах зуннорсиз.

Топмадуқ гулранг жоми бехумор, эи боғбон,
Ваҳки, бу гулшан аро гул бутмас эрмиш хорсиз⁸.

Аҳли зуҳд⁹ ичра Навоий топмади мақсадқа иул,
Вақтингизни хуш тутунг, эи жамъким¹⁰, хумморсиз.

Ў қ кучайтирув юқламаси.

Б о р и — бари, барчаси, ҳаммаси

¹ Б а д г у м о н — гумонсираш, шубҳаланиш.

⁴ Н а г м а с о з — чолғувчи, куйловчи, созанда.

Т о н г э м а с — ажаб эмас.

⁶ О з у р д а — озор чеккан, ранжиган, хафа булган.

А ш ж о р — дарахтлар.

Х о р — тикан, ниш.

А ҳ л и з у ҳ д (З у ҳ д а ҳ л и) — зоҳидлар.

ж а м ь — бу ерда: гуруҳ, жамоат.

ЁР МЕҲРИ

Ўзга булди еру меҳри менда боқи(и)дур ҳануз,
Нотавон кўнглумда ул ой иштиеқидур ҳануз.

Гарчи узга ер истар хотирим, бордур валек,
Жон аниа манзил, кунгул онинг висоқидур¹ ҳануз.

Файр ишқи кунглум уйинда нечук қилгай нузул² —
Ким, хаели маскани кузум равоқидур ҳануз.

Ишқ ила май таркин, эй носих, не навъ айлай қабул —
Ким, кунгулга орзу ул турфа соқи(и)дур ҳануз.

Фурқат³ ути дофеъи⁴ доғ уртамакдур демаким,
Уртаган жоним ул ой доғи фиरोқидур ҳануз.

Чарх елғиз қилмади Фарҳод қонин лозазор,
Лола қонин тўккучи анинг нифоқидур ҳануз.

Эи Навоии, гарчи мени меҳрсиз дер эрди ер,
Ўзга булди еру меҳри менда боқи(и)дур ҳануз.

ЖУДО

Не наво соз аилагаи булбул гулистондин жудо,
Айламас тути такаллум⁵ шаққаристондин⁶ жудо.

Ул қуеш ҳажринда, қурқармен, фалакни ўртагаи —
Ҳар шарореким, булур бу утлуғ афғондин жудо.

Дема: ҳижронимда чекмаисен фиғону нола кўп,
Жисм аиларму фиғон булган нафас жондин жудо?

В и с о қ — уй, хона, манзил, макон.

Н у з у л — тушиш, иниш.

③ у р қ а т — айрилиқ, жудолик, ҳижрон.

Д о ф е ъ — даф қилиш, қайтариш, йуқотиш.

Т а к а л л у м — суз, нутқ.

Ш а қ қ а р и с т о н — шақар ҳосил булалиган жой. шақарзор.

Ҳажр улумдин талх¹ эмиш, мундин сунг, осмон гардун², мени
Айлагил жондин жудо, қилгунча жонондин жудо!

Бўлса юз минг жоним, ол, эй ҳажр, лекин қилмагил
Ёрни мендин жудо ехуд мени ондин жудо.

Васл аро парвона³ уртанди ҳамоно билдиким,
Қилғудекдур субҳ ани шамъи шабистондин⁴ жудо.

Бир эясиз⁵ ит бўлуб эрди Навоии ерсиз,
Булмасун, е Рабки, ҳаргиз банда султондин жудо.

СОҚИИНОМАИ МУҒУЛЧАИ ДУҒОҶ⁶

Ул ой қасдима тиғи буррон⁷ чекиб,
Мен оллида шукронаға жон чекиб.

Масиҳим чу фаредима етмади,
Неча ултурай узни афғон чекиб.

Ҳамоно емон кузга майл айладинг,
Алиф⁸ нил⁹ ила юзга ҳар ен чекиб.

Лабинг нўшдорусидин¹⁰ не осиг¹¹,
Мен улдум чу хуноби¹² ҳижрон чекиб

Талх — аччиқ, емон.

Гардун — 1) дуне, олам. 2) осмон, фалак.

Парвона — ксчаси шам ски чироқ атрофида айланиб, ўзини
унга урадиган ҳашарот.

⁴ Шамъи шабистон — туння еритувчи чироқ; мажозан:
ғўзал маҳбуба.

⁵ Эя — эга.

⁶ Бу қўшиқ «Ул ой қасдима» ва «Даврон чекиб» номлари билан
ҳам ижро этилади.

⁷ Буррон — ўткир, кескир.

⁸ Алиф — араб алифбосининг биринчи ҳарфи: «а». Тўғрилиги жиҳа-
тидан маъшуқанинг тик, келишган қалди-қоматига нисбат берилади.

⁹ Нил — Мисрдаги катта дарё.

¹⁰ Нўшдори — заҳарга қарши дори, тарек.

¹¹ Осиг (Асиг) — фойда, манфаат, наф.

¹² Хуноб (Хуноба) — қонли еш, аччиқ йиғи.

Кетур, соқие, давр асгин¹ тула —
Ки, жон қолмади ранжи даврон чекиб.

Агар васли боқии керак, истагил
Фано куиига рахти- ҳирмон² чекиб.

Навоии бериб жон уқи шавқидин,
Анинг захмидин ер пайкон чекиб.

ҚУШЧИНОР

Жунун тоши уруб, ҳар ен янги доғимни афгор⁴ эт,
Ичимдин лоладек ишқ ичра тошимни намудор⁵ эт.

Чу мажнун қилдинг, эмди, эи муғанний, гушатобингни⁶
Кўнгул савдоси таскини учун бўйнулға туммор эт.

Десанг, кўнглум қуши айлаб ҳаво, чеккаи навои ишқ,
Хадани ишгинини парин айлаб қанот, пайконин минқор⁸ эт.

Сочинг куфрида⁹ ўлсам, қабрим узра қўима хирқамни,
Чекиб ҳар ториини бир барҳаман¹⁰ белига зуннор эт.

Кунгул айвонида оҳим елидин пардаи ишқинг.
Десангким, учмасун мужгондин¹¹ атрофиға мисмор¹² эт.

¹ А с г (А е қ) — қадаҳ, жом, коса.

- Р а х т — 1) нарса, 2) кийим.

² Х и р м о н — маҳрумлик, бебахралик, умидсизлик.

⁴ А ф г о р (Ф и г о р) — 1) яраланган, мажруҳ; 2) эзилган ўр-
танган; 3) ғамгин, қайғули.

⁵ Н а м у д о р — зоҳир, намоен

⁶ Г ў ш а т о б — чолғу қулоғи.

⁷ Х а д а н г — 1) камон ўқи; 2) найза; 3) киприк.

⁸ М и н қ о р — тумшук.

⁹ К у ф р — тасаввуфда бу дуне зулмати. Яна: ваҳдатнинг касратда
маҳр бўлиши. Ҳақиқий кўфр абадий фанолик ҳам дейдилар.

¹⁰ Б а р ҳ а м а н (Б а р а ҳ м а н) — 1) ҳинд ҳакими ва
донишманди; 2) бутпарастлар пири ва мушиди.

¹¹ М у ж г о н — киприк, мижа. Тасаввуфда маъшуқанинг нозу
қарашмаси туфайли ошиқнинг кўксига санчилиб, уни яралайдиган
ўқ, найза, ханжар кўзда тугилади. Солиқнинг валояти, ҳали ва мар-
табаси йўлидаги ҳижобга ҳам ишора қилинади.

¹² М и с м о р — мих, пона.

Десанг оғзин¹ курай, эй ақл, марказ нуқтасин иста,
Вале шарт ушбуким, аввал қуеш даврини паргор² эт.

Иморат тарҳидур наълу³ алифдин ҳар тараф куксум,
Вафо қасрин қупарсанг, бу бинолар узра девор эт.

Эрур мақсад йироқ, водии узун, тун тийра⁴, йўл буртоқ⁵,
Бу йўлда салб⁶ этиб ўзлук⁷ юкин, узни сабукбор⁸ эт.

Навоий ўлса тиргузгил юзига юз қуюб, яъни
Юзига су уриб, ул уйқусидин они бедор эт.

ЭЙ НАСИМИ

Эи насими⁹ субҳ, аҳволим дилоромимга айт,
Зулфи сунбул¹⁰, юзи гул, сарви гуландомимга¹¹ айт.

Буки лаъли ҳасратидин қон ютармен дам-бадам,
Базми айш ичра лабалаб бодашомимга айт.

Ком талху бода захру ашк рангин булғанин,
Лаъли ширин, лафзи рангин, шухи худкомимга¹² айт.

¹ Оғиз — суфийлар истилоҳида илоҳий каломга, унинг чиқиш ўрнига ишора Шунга мувофиқ, оғизнинг ангишвонадай кичкиналиги, гоҳ ҳатто куриб бўлмас даражада эканлиги — илоҳий асрорни ақл билан англаб етишнинг имконсизлигидан нишона.

² Паргор — циркуль.

³ Наъл — тақа, нағал.

⁴ Тийра — 1) қора, қоронғи, хира, нурсиз; 2) қайғули, ғам-ғуссали.

⁵ Буртоқ — паст, баланд, нотекис.

⁶ Салб — тониш, инкор қилиш, йўққа чиқариш.

⁷ Узлук — инсоннинг нафс ва дунё билан боғлиқлиги. Улар ҳар лаҳза кишига ўзигини эслатиб, уни Худо йулидан чалғитади.

⁸ Сабукбор — юки енгил.

⁹ Насим — тонг шамоли, енгил, еқимли шабада.

¹⁰ Сунбул — ингичка баргли, гуллари ҳалқа-ҳалқа, қунғироқ-симон ва хушбўй ўсимлик. Маъшуканинг сочи ҳалқа-ҳалқалиги на муаттар ҳил таратиши жиҳатидан сунбулга нисбат берилади.

¹¹ Гуландом — гулбадан, гузал қоматли, хушбичим.

¹² Худком — фақат ўз манфаатини кўзловчи, худбин.

Шоми ҳижрон рузгоринг тийра невчун қилди деб,
Сурмағил мендин бу сўзни, субҳи йуқ шомимға айт.

Ул пари ишқида нангу номким¹ тарк айладим,
Кунгул отлиғ ҳажр водийсинда бадномимға айт.

Эи кароматгуй, ишим оғози² худ исён эди,
Шамъи раҳмат партави³ сткайму анжомимға⁴ айт.

Йуқ Навоий бедил⁵ ороми ғам ичра, эй рафиқ,
Ҳолини зинҳорким, курсанг дилоромимға айт.

ЁР БОРДИ-Ю...

Ёр борди-ю, кунглумда анинг ноzi қолиптур,
Андоқки, қулоғим тўла овози қолиптур.

Куз хонасини қилди барандохта⁶ бу ашк,
Кўз борди вале хонабарандози⁷ қолиптур.

Кунглум қуши то сунбулингиз домиға тушти,
Булбул киби ҳар гул сори парвози қолиптур.

Ул қуш сафар айлаб, не тараб гулбунин⁸ очқай —
Ким, боғ аро бир сарви сарафрози⁹ қолиптур.

Мен ишқ румузин¹⁰ демай улдум, сафар этким,
Фарҳод ила Мажнуннинг уқуш¹¹ рози қолиптур.

¹ Н а н г у н о м — ор-номус, обрў-эътибор.

О ғ о з — бошланиш, киришиш, ибтидо.

П а р т а в — нур, еғду, шуъла, еруғлик.

⁴ А н ж о м — охир, оқибат, натижа; поён, тугаш, интиҳо.

Б е д и л — дилини бой берган, дилсиз, ошиқ, мубтало.

Б а р а н д о х т а — вайрон, қулаган, кўпорилган.

Х о н а б а р а н д о з — уини бошига қутарувчи, уини совурувчи.

Г у л б у н — гул, гул бутаси.

⁹ С а р а ф р о з (С а р ф а р о з) — юксак, баланд.

¹⁰ Р у м у з (Р а м у з) — рамзлар.

¹¹ Ў к у ш — кўп, анча, талай.

Тақлид қилиб кунгума ишқ аҳли¹ чекар оҳ,
Ул борди-ю, эл ичра саровози² қолиптур

Ҳижрону висолин кўпу оз дема, Навоии,
Юз шукр деким, кўпи бориб, ози қолиптур.

ТАЛҚИНЧАИ МУСТАЗОДИ НАВО

Фигонки, ер вафо аҳлига ситам қиладур,
Ниезу ажз³ гуноҳиға муттаҳам қиладур.

Наими⁴ васлиға хуй⁵ айлаган кунгулларни
Асири ҳажр этибон мубталои ғам қиладур.

Рақиб беҳуда тақрири⁶ бирла юз тақсир⁷
Заиф ғамзадалар отиға рақам қиладур.

Не ҳукм қилса вафо аҳли журмида⁹ ғам эмас,
Бу зулм эрурки, вафо аҳлини ҳакам қиладур.

Ўз илги бирла гар ўлтурса бок¹⁰ иуқ, ваҳким,
Рақиб оллида афтодаву¹¹ дижам қиладур.

Муҳаббат аҳлини, во ҳасратоки, куп ўртаб,
Аларнинг оҳи утидин ҳарос¹² кам қиладур.

Чу гул вафосиз эрур, неча асрасам, ваҳким,
Кўнгул куши гулистондин эмди рам¹³ қиладур.

И ш қ а ҳ л и — ошиқлар.

С а р о в о з — овоза.

Н и е з у а ж з — муҳтожлик ва ожизлик.

Н а и м — 1) неъмат; 2) шодлик; 3) жаннат.

Х у й — одат.

Т а қ р и р — тасдиқлаш, баён қилиш.

Т а қ с и р — ишни камчилик билан адо этиш, хато, нуқсон.

Р а қ а м — бу ерда: езиш, битиш

Ж у р м — айб, гуноҳ.

Б о к — 1) ваҳм, хавф, қўрқув; 2) зарар; 3) парво; 4) ажаб.

А ф т о д а — заиф, нотавон, эзилган.

Ҳ а р о с — қўрқув.

Р а м — चुшиш, хуркиб қочиш.

Замона уқ киби тузларни¹ синдуруб, едек²
Аларки эгридурур, шаҳға муҳтарам қиладур.

Навоий улгай эди булмаса умиши висол,
Бу қасдларки, анга ҳажр дам-бадам қиладур.

ҲОЖИНИЁЗ — I

Фаминг уқиқи, кунгуллар уйин нишона қилур,
Менинг чу хокий⁴ таним ичра етти, хона қилур.

Лабинг баҳонасиз эл қонини тукар ҳар дам,
Манга чу етти иш, албатта, бир баҳона қилур.

Кунгул берурда фусунлуг⁵ кўзига билмас эдим —
Ки, эл ичинда мени оқибат фасона⁶ қилур.

Кўнгулда жавҳари⁷ пайкониники йиғмиш жон,
Ажаб эмаски, вайронани хизона⁸ қилур.

Десаки, меҳр гиеҳин кукартаин гардун,
Замона аҳли вафо куз ешини дона қилур.

Ҳалок доми еяр субҳхез⁹ қушлар учун,
Саҳар елики, чаман сунбулини шона¹⁰ қилур.

Насиб булбул учун хори гамдурур, ул ҳам
Навоии нағмаси бирла магар тарона қилур.

¹ Т у з — тўғри, рост.

² Ё — ей, қамон.

³ Бу қўшиқ «Ушшоқ», «Нишона» номлари билан ҳам ижро этилади.

⁴ Х о к — тупроқ. Х о к и й — тупроқдан яратилган.

Ф у с у н л и г — мақрли, найрангли.

Ф а с о н а — 1) афсона, эртақ; 2) воқеа, ҳодиса.

⁷ Ж а в ҳ а р — 1) ганҷар; 2) асос, моҳият; 3) нодир, ноеб.

⁸ Х и з о н а — хазина; сандиқ.

С у б ҳ х е з — саҳарда уйқонувчи.

Ш о н а — тароқ.

СУВОРАИ МАҚОМИ НАВО

Куюнг борида қилман¹ жапнатга гузар ҳаргиз,
Қаддинг² қошида солман³ тубнига⁴ назар ҳаргиз.

Уқунга кунгул мойил, мужиб⁵ недур, эй қотил —
Ким, утканидин булмас кунглумга хабар ҳаргиз.

Бу жисми низор⁶ ичра кунглумни гумон қилманг,
Шохеки қурур, анда ким курди самар ҳаргиз?!

Лаълингда малоҳатдин жон комидадур лаззат,
Бу таъм ~~қошида~~ бергаи туз бирла шакар ҳаргиз

Кунглига фигонимдин раҳм улмаса, эй булбул,
Гул гунчасиға борму нолангдин асар ҳаргиз?

Пил⁷ улса сенинг хасминг⁸, десангки, зарар топмай,
Бир пашшаға оламда еткурма зарар ҳаргиз!

Махлас⁹ тиласанг ғамдин даҳр ичра Навоийдек,
Қуимағасен илгингдин соғарни¹⁰ магар харгиз.

ИШҚ

Оҳким, ғам тигидин куксумни қилди чок ишқ,
Дуди¹¹ оҳимдин кузумни айлади намнок¹² ишқ.

Дард кирмак бирла жон чиқмоққа гар йўл қилмади,
Не учун ғам тигидин куксумни қилди чок ишқ?

¹ Қ и л м а н — қилмаиман

² Қ а д (Қ о м а т) — дилнинг ваҳдат оламига таважжуҳ қилиши.

³ С о л м а н — солмайман.

⁴ Т ў б и й (Т ў б о) — жаннатда ўсадиган ранг-баранг мевали ва хушбўй ҳидли серсоя дарахт.

⁵ М у ж и б — сабаб, боис.

Н и з о р — озгин, заиф.

⁷ П и л —

⁸ Х а с м — душман, рақиб, муҳолиф.

⁹ М а х л а с — нажот топиш, қутулиш.

¹⁰ С о ғ а р — май ичадиган идиш, писла, жом, қадаҳ. Тасаввуфда ғайб сирларини мушоҳада қиладиган орифнинг қалби. Мастлик ва шавқни ҳам соғардан тилайдилар.

¹¹ Д у д — тутун.

¹² Н а м н о к — намли, ҳўл.

Ул пари куйидаким, ҳар лаҳза юз минг бош борур,
Судрабон элтур мени девонани бебок ишқ.

Кузума ҳар дам еруғроқдур юзунгнунг кузгуси,
Хосият мундоқ эмиш ҳар кимда бўлса пок ишқ.

Ошиқ улди хаста жон кургач ул оташпорани¹,
Оллоҳ-Оллоҳ, барқ- ила уинаидурур хошок ишқ!

Ишқ водиисига кирган енки, андин ҳар куюн —
Ким, чиқар саргаштаедурким³, қилибдур хок ишқ.

Эи Навоий, ошиқеким, сен киби истар фароғ⁴.
Гар эрур мажнунки, ул қилмайдурур идрок ишқ.

ТОНГ НАСИМИ

Тонг насимин соиир⁵ эткан гульзоримдур менинг,
Секретиб майдонға кирган шаҳсуворимдур⁶ менинг.

Гард эмас, гирдинда балким кўрмасун деб эл кузи,
Волих⁷ саргашта жони хоксоримдур⁸ менинг.

Маркабининг⁹ наълидин ҳар дам чоқилган — эмас
Ким, кунгул отлиғ заифи беқароримдур менинг.

Баски, телмурди кузум киргайму деб майдон аро,
Куз қароси иуққи, доғи интизоримдур менинг.

Ул баҳори ҳусн минган қатраафшон¹⁰ бодпои¹¹
Гулшани аиш очқали абри¹² баҳоримдур менинг.

¹ О т а ш п о р а — чўғ, чўғ парчаси.

² Б а р қ — яшин, чақмоқ.

³ С а р г а ш т а — боши айланган, сарсон, овора.

⁴ Ф а р о ғ — тинчлик, хотиржамлик, фароғат.

⁵ С о и и р — кезувчи, сайр қилувчи.

⁶ Ш а ҳ с у в о р — 1) чавандоз; 2) маҳбуба.

В о л и х (В о л а) — ошиқ, шайдо, асир, мубтало.

⁸ Х о к с о р — тупроққа тенг, хор, паст.

М а р к а б — улов, миниладиган ҳайвон.

¹⁰ Қ а т р а а ф ш о н (Қ а т р а ф и ш о н) — қатра сочувчи, зар сочувчи.

¹¹ Б о д п о (й) — шамолдек елувчи учқур от.

¹² А б р — булут.

Чобуки меҳр улди бемеҳру ҳарун¹ — кўк тавсани²,
Тутманг отинким, эшитмак они оримдур менинг!

Йулида айлай фидо кўз гавҳарин, жон жавҳарин,
Эи Навои, етса ул чобук, нисоримдур менинг.

ОЧИЛМАДИ КҶНГЛУМ

Баҳор булди-ю, гул маили қилмади кунглум,
Очилди гунчаю лекин очилмади кўнглум.

Юзунг хаели ила вола эрдим андоққим,
Баҳор келгану кетганини билмади кўнглум.

Гум³ улди боғда оғзинг хаелидин, юз ваҳ —
Ки, гунчалар аро истаб, топилмади кунглум.

Кузумда жилва қилиб, кунглум олмоқ истади гул,
Игинг изича ани кузга илмади кўнглум.

Юзунг назорасида масту маҳв⁴ эди, яъни —
Ки, гул чоғида замоне оирилмади⁵ кунглум.

Замона гулбунида гунчадекдур эл кунгли,
Аларға, шукрки, боре⁶ қотилмади⁷ кунглум.

Навои, гунча тилаб, кунглум оғзин этти ҳавас,
Агарчи топмади, лекин енгилмади⁸ кунглум.

¹ Ҳ а р у н — ўжар, қайсар, саркаш.

² Т а в с а н — 1) арғумоқ, ўйноқи от; 2) шўх, асов, саркаш.

³ Г у м — йўқолиш, ғойиб.

⁴ М а ҳ в — йўқолиш, йўқ бўлиш.

⁵ О й и л м а д и — айрилмади.

⁶ Б о р е — бу ерда: ҳеч, бирор марта.

Қ о т и л м а д и — қўшилмади.

Ё н г и л м а д и — умидини узмади.

КЕЛСА ЖОНОНИМ ¹

Тун оқшом бўлди-ю, келмас менинг шамъи шабистоним,
Бу андуҳ ўтидин ҳар дам куяр парвонадек жоним.

Не ғам, кургузса куксум порасин чоки гирибоним,²
Кўрунмас булса куксум ерасидин³ доғи пинҳоним.

Ғамидин дурри макнундек⁴ сиришким оқти Жайхундек⁵,
Музайян⁶ қилди гардундек жаҳонни ашки ғалтоним⁷.

Фалак ҳам тўлди кавкабдин⁸, қуеш ҳам тушди ашҳабдин⁹,
Келиб тушмасму маркабдин менинг хуршиди рахшоним¹⁰.

Жаҳонни зулмат этти чаҳ, бу зулмат ичра ўлгум, ваҳ,
Манга бўлсанг не Хизри раҳ¹¹, етиб, эи оби ҳайвоним.

Дема куктин қуеш кетмиш, фалакка тийралик етмиш,
Ул ой ҳажрида тор этмиш фалакни дуди афғоним.

Қуеш қочиб — юзин уйди, шафақ ўтқа тушуб — куйди,
Фалакка доғлар қуйди ғамингдин сузи¹² пинҳоним.

Навоий киби ҳижрондин бу оқшом улдум афғондин,
Ғамим йуқ бўйла¹³ юз жондин, етиб гар келса жононим.

Бу қўшиқ «Тун оқшом» номи билан ҳам ижро этилади.

² Г и р и б о н — еса.

³ Е р а — яра, жароҳат.

⁴ Д у р р и м а к н у н — садаф ичидаги қимматбаҳо дур.

⁵ Ж а й х у н — Амударе.

⁶ М у з а й я н — безанган, зийнатланган.

Ғ а л т о н — думалоқ.

К а в к а б — юлдуз, сайера.

А ш х а б — оқ, оқиш от.

⁹ Х у р ш и д и р а х ш о н — порлоқ қуеш; мажозан: машуқа.

¹⁰ Р а ҳ (Р о ҳ) — йўл Х и з р и р а ҳ — раҳнамо.

¹¹ С ў з — ениш, куйиш, оташ, аланга.

¹² Б ў й л а — бундай, бунақа, бу каби, шунчалик.

ТАРОНАИ НАСРИ САРАХБОР — I

Висол тухмини эким, фироқ¹ бар топтим,
Вафо ниҳолини тиктим, жафо самар топтим.

Муҳаббат утики, еқдим висол шамъи учун,
Узумни оқибат ул ўтдин-уқ шарар топтим.

Мен ашк бирла юдум² ғайр нақшини³ кўздин
Валек ғайрға-ўқ ердин назар топтим.

Умид баҳрида ҳар неча ғутақим⁴ урдум,
Садаф⁵ кузумдину куз ешидин гуҳар⁶ топтим.

Дедим: бу рамэни англаи вале хирад⁷ пирин
Бу нукта кайфияти ичра бсхабар топтим.

Чу дарди ишқ биебонларини қилдим қатъ⁸,
Адам⁹ вилоятидин нари юз хатар топтим.

Навоие, кеча-кундуз хату юзини тилаб,
Шабона¹⁰ навҳа¹¹ била нолаи саҳар топтим.

САРАХБОР

Не ул қулоққа етар, арзи ҳол адо қилсам,
Не ул кунгулга еқар, нақди жон фило қилсам.

Кунгул шикофиға¹² ул куи¹³ туфроғи қаниким,
Бу хушқдору¹⁴ ила захмима¹⁵ даво қилсам.

¹ Ф и р о қ — айрилик, айрилик.

Ю д у м — ювдим.

² Н а қ ш — нақш, сурат, тасвир.

³ Ғ ў т а — сувга шўнғиш.

⁴ С а д а ф — ичида гавҳар етиллалиган ҳуққа.

⁵ Г у ҳ а р — гавҳар.

⁶ Х и р а д — ақл, идрок.

⁷ Қ а т ъ қ и л м о қ — босиб утмоқ.

⁸ А д а м — йўқтик.

⁹ Ш а б о н а — кечаси, кечалик.

¹⁰ Н а в ҳ а — нола, йиғи-сиғи.

¹¹ Ш и к о ф — 1) ериқ, дарз; 2) жароҳат.

¹² К ў й — 1) кўча, йўл, 2) маслак, мазҳаб, йўл.

¹³ Х у ш қ д о р у — қуруқ дори, яъни тоза тупроқ.

¹⁴ З а х м — яра, жароҳат.

Керак қуеш дирами¹ танга булса байъона²,
Чу Юсуфумни³ ики даҳрга баҳо қилсам.

Фигонки, ишқ чекар боглаб ани буинумға,
Нечаки зуҳду вараъ⁴ пардасин ридо⁵ қилсам.

Кузумга даҳрни ҳар ~~.....~~ тийрароқ айлар,
Саводи холингга ҳар неча куз қаро қилсам.

Ишим чу савмаа⁶ шаихи била тузалмади, кош —
Ки, эмди маикада пириға⁷ илтижо қилсам.

Навоие, чу сабо ҳамнафасдур ул гулга,
Не булди — сарсари⁸ оҳимни гар сабо қилсам.

ЎЛМАСУН

Ёридин ҳеч ким менингдек зору маҳжур⁹ улмасун,
Жумлаи оламда расволиққа машҳур улмасун.

Мен булаи оввора то ишқимдин айлаб гуфтугу¹⁰,
Оти онинг ҳар киши оғзиға мазкур¹¹ улмасун.

Жонима бедоду зулмин, е Раб, ул миқдор қил —
Ким, анинг ошиқлиғи ҳар қимга мақдур¹² улмасун.

¹ Д и р а м (Д и р х а м) — танга, кумуш танга.

² Б а й ъ о н а — баҳо, қиймат, бай пули.

³ Маълумки, Юсуф алайҳиссаломни ўғай акалари арзимас тангага мисрлик савдогарга сотиб юборадилар — бу ерда шунга ишора қилин-моқда.

⁴ В а р а ъ — тақво, парҳезкорлик, художўйлик.

Р и д о — уст кийим, епинчиқ.

⁶ С а м а а (С ў м и а) — насронийлар ибодатхонаси; дайр.

⁷ М а й к а д а (М а й х о н а) п и р и — тариқат пири, маънави-руҳонии раҳбар.

⁸ С а р с а р — кучли ва совуқ шамол, бурон, довул.

⁹ М а ҳ ж у р — айрилган, йироқ, маҳрум.

¹⁰ Г у ф т у г ў — суҳбат, гаплашиш.

¹¹ М а з к у р — 1) тилга олиш, зикр қилиш; 2) гап-сўз булган, одамлар оғзига тушган, машҳур.

М а қ д у р — қувват ва имконига мувофиқ.

Мен худ улдум, лек ҳар ошиқки, бордур покбоз¹,
Навҳа тортиб, мотамим тутмоқда маъзур улмасун.

Панд ила кунглум уйин қилма иморат, эи рафиқ,
Бизни бузди, ҳаргиз ул, е Рабки, маъмур улмасун!

Кечалар ул гул чекар эрмиш қадах, эи тонг ели,
Воқиф ул, ҳолимни айтур чоғда махмур² улмасун.

Ёр васлиға қувондим, қовди куиидин мени,
Эи Навоий, ҳеч киши давлатқа мағрур улмасун.

ДУГОҲИ ҲУСАИН — IV

Дема меҳнат тоғининг Фарҳоди саргардонимен,
Тоза юз минг доғ ила ул қулланинг³ қаплонимен⁴.

Ламъаи рухсоридин парвонадек куйсам, не тонг,
Менки ииллар ул малоҳат шамъи саргардонимен.

Ҳуснунгга ҳайрон эсам, келмас улус ҳайронлиғи,
Кимки ҳайронинг эмастур, мен анинг ҳайронимен!

Мен улар ҳолатдаву жон қасди айлар ул пари,
Одамиилиғ кургузурким, бир нафас меҳмонимен.

Гар кунгул бузди мени, ер эрди боис, шукрким,
Чуғзнинг⁵ йуқ, бир малоҳат ганжининг вайронимен.

Даир пири тутса маи, нуш этсам⁶ эрмас аибким,
Заҳр агар ич дерким, анинг бандаи фармонимен.

Телбаликдин ақл сори истамиш зоҳид мени,
Эи Навоий, мунча нодон билмас эрдим они мен.

¹ П о к б о з — бегараз ошиқ.

² М а х м у р — маст, хумор. М а х м у р л и к — бехудлик
мартабаси

³ Қ у л л а — чуққи. тоғ чуққиси.

⁴ Қ а п л о н — қоплон.

⁵ Ч у г з — боиқуш. бойўғли.

⁶ Н ў ш э т м о қ (қ и л м о қ , а й л а м о қ) — ичиш.

НАСРИ САРАХБОР

Сиришк қонин беинг учун ҳино қилаин,
Қабул тушса, қароғим¹ эзиб, қаро қилаин.

Ақиқ лаълингга жон жавҳарин нисор айлаи,
Саводи холингга қўз мардумин фишо қилаин.

Қаро менгинг² била қаддинг хаели келса, ватан
Мунга куз ичра ясаи, анга жон аро қилаин.

Қадингки, соя солиптур, улаи анга, яъни —
Ки. ишқ илмин алифбедин ибтидо³ қилаин.

Лабини қасдима тишлар юзига телмурсам,
Боқиб туруб неча уз жонима жафо қилаин.

Кунгул қушиким, эрур жилвагоҳи⁴ гулшани
Бу домгоҳда⁵ недин ани мубтало қилаин?

Навоие, ғамим аҳли вараъдин⁷ улмади кам,
Қуи эмди, маикада пирига илтижо қилаин.

НАСРИ УЗОЛ

Юзунгда май гули е гул очилган бустондур
Гулунгда қатра хай⁸ оустондағи сувдин нишондур бу.

Кўзумда қатра қонлар боғлагон эрмас ҳамоноким,
Назар боғида шавқунгдин очилгон арғувондур⁹ бу.

¹ Қ а р о ғ и м — кўз қорачиғи.

М е н г и — хол.

И б т и д о — бош, аввал.

⁴ Ж и л в а г о ҳ — жилваланиш жойи, намоен бўлиш ўрни.

Қ у д с — пок, муқаддас.

Д о м г о ҳ — ов учун тузоқ қўйилган жой; мажозан: бу дунё.

А ҳ л и в а р а ъ — тақводорлар, парҳезкорлар.

⁸ Х а й — тер томчиси.

⁹ А р ғ у в о н — гуллари ниҳоятда қизил бўладиган дарахт; мажозан. қизил ранг.

Эмас васлинг тилаб учқон кузум атрофида кирпик —
Ким, ул дарей кушларға қамишдин ошндур бу.

Кунгулдин чиққон оҳим айлар афзун¹ халқ савдосин —
Ки, шаидолиқ диеридин етишган корвондур бу.

Қизил раглар- кузумда кўрган англар ашк селинким,
Оқарға келган ул йуллар била ҳар сори қондур бу.

Лабиндин хастадур кунглум, дам очма, эи Масих, утким,
Иложин юз сенингдекнинг бетанмас нотавондур бу.

Куюндек дашт аро курсанг мени, куп қочмаким, ҳар дам
Бошингға эврүлур саргаштаи бехонумондур бу.

Кўнгул маихона роми, хотирим хуш май батидинким²,
Мунга Рух ул-аминдур³ ул, анга дор ул-амондур⁴ бу.

Дема, ҳижрон туни ҳар дам етар ул оиға фаредим,
Ул ой фаредингга етмас, Навоии, не фиғондур бу?

ЖОНДА ЖОНПАРВАР СЎЗИДУРМУ⁶

Жонда жонпарвар сузидурму лаби хандониму?
Рухум ороми деиниму они, жоним жониму?

Кунглум ичра нешларким⁷, санчилибдур англамон:
Ништари мужгонидурму новаки⁸ паикониму?

Эи кунгул, олам бузарда қай бири ортуғ экин:
Нуҳ туфониму⁹ ашким селининг туғениму?

¹ А ф з у н (Ф у з у н) — куп, ортиқ, зиёда; афзал.

- Р а г — томир, пай.

² Б а т — ўрдак. М а й б а т и — урдак шаклидаги май идиши.

³ Р у х у л - а м и н — Жаброил фаришта.

⁴ Д о р у л - а м о н — тинчлик ва осоишталик мақони.

⁵ Б у кўшиқ «Эй насими» номи билан ҳам ижро этилади.

⁶ Н е ш — 1) тикан, 2) ўткир нарсанинг учи; 3) найза; 4) азоб.

⁷ Н о в а к — 1) уқ; 2) киприк.

⁸ Маълумки, Нуҳ алайҳиссалом ўз қавмлари орасида 950 йил яшаб, уларни ҳақ йулига ҳидоят қилади. Лекин Аллоҳ пайғамбарининг даъватига қулоқ тутмаганлари учун улар охир-оқибат буюк туфон балосига гирифтор бўладилар. Ундан фақат Нуҳ пайғамбарга эргашганларгина омон қоладилар. Бу ерда шу воқеага ишора қилиняпти.

Жон олурда қасининг саъб¹ эркини шарҳ айлаин:
Ишқининг бедодиму е шиддати ҳижрониму?

Неси ул гулнинг Эрам- гулзоридин ортуқ эмас:
Жилва айлар сарвиму е гунчаи хандониму?!

Эики, бердинг даҳр шухига кунгул, қатлинг учун
Ишваи пайдосиму йўқ, офати пинҳониму?

Қатл қилдилар Навоини ва лекин билмадим,
Кунглин олдурмоқму эрди, е кунгул олғониму?

ЧАПАНДОЗИ НАВО

Жунун водисига мойил курармен жони зоримни,
Тилармен бир йули бузмоқ бузулган рўзгоримни.

Фалак бедодидин гарчи мени хокий губор улдум,
Тилармен топмағайлар тўтиелиқға губоримни.

Шак эрмас партаве тушқач, уйи ҳам, рахти ҳам куймак,
Чу гуристон гадони сермагай шамъи мазоримни.

Деманг, қай сори азм эткунг, манга иуқ ихтиер, охир
Қазо¹ илгига бермишмен инони ихтиеримни.

Туганди ашки гулгун, эмди қолмиш заъфаронии⁴ юз,
Фалак зулми бадал қилди хазон бирла баҳоримни.

Диерим аҳли бирла ердин бошимға юз меҳнат,
Не тонг, бошим олиб кетсам қуюб еру диеримни!

¹ С а ъ б — қиин, оғир.

² Э р а м — афсонави гузал боғ. Ямандаги Од қавмининг ҳукмдори Шаддод ер юзида жаннат яратиш даъвоси билан уни бунед этган эмиш.

³ Қ а з о — тақдир, қисмат. Аллоҳ таолонинг ҳамма нарсаларни келажакда қандай бўлишини азалдан билиши.

⁴ З а ъ ф а р о н — сарғиш тус берувчи хушбўй ўсимлик; мажозан: сариқ ранг.

Ёмон ҳолимга бағри оғригай ҳар кимсаким, кургаи
Бағир парголасидин¹ қонга булғанган узоримни.

Ҳаетим бодасидин саргаронмен² асру³, эй соҳии,
Қадаҳқа захри қотил қуй, дағи ~~афғон~~ эт хуморимни!

Жаҳон таркини қилмаи, чунки тинмоқ мумкин эрмастур,
Навоии, қил мени озод ўртаб иуқу боримни.

САРПАРДА⁴

Эврулай⁵ бошини гаву беҳушу ҳайронинг булай!
Бир замон садқанг булай, бир лаҳза қурбонинг булай!

Хони⁶ васлингдин агар қовса рақибинг, рағмига⁷
Кунглум истардек тахайюл⁸ бирла меҳмонинг булай!

Нетти жон топсам висолингдин лабингнинг холидек,
Кўзу зулфунгдин неча масту паришонинг булай!

Хуштуруп васлинг маиидин ҳар тараф хирқамда доғ,
Неча, жоно, мубталои доғи ҳижронинг бўлай?

Гарчи бандангмен, мени озод қилма лутфдин —
Ким, қуюндек садқаи сарви хиромонинг бўлай!

Танни жилванг вақти туфроғ айлай, ~~он~~ чобуксувор,
То бошингга эврулурга гарди майдонинг бўлай!

Эи Навоии, гунгу дол истар эсам, гонг иуқ, сени,
Тобакай⁹ озурдаи фареду афғонинг бўлай?

П а р г о л а — парча-парча.

С а р г а р о н — гангиган, довдираган, боши айланган, маст.

А с р у — кўп, ортиқ, зиёда.

Бу қушиқ «Каримқулибеги» куйи билан ҳам ижро этилади

Э в р у л м о қ — айланмоқ, ўргилмоқ.

Х о н — 1) дастурхон; 2) ризқ, таом.

Р а г м — бирор кишининг хоҳишига қарши иш қилиш

Т а х а й ю л — хаел, тасаввур.

⁹ Т о б а к а й — қачонгача.

ФИДО

Кузунгга тани нотавоним фидо!
Равонбахш¹ лаълингга жоним фидо!

Лабинг ранги оллида қоним сабил,
Қадинг жилвасига равоним фидо!

Белу² оғзинг олди тану жонниким,
Анга ошқору ниҳоним фидо!

Бағир лаъли, куз дурри оллингга сарф,
Демаиким, санга баҳру коним фидо!

Жунун бирла ақлим ғаминг садқаси —
Ки, оллингга яхши-емоним фидо!

Фано даштида қани овворалиғ —
Ким, ул сайрға хонумоним фидо!

Навоиидин олдинг кунгул, жонни ҳам
Санга айлай, эй дилситоним, фидо!

ЖОНОНИМГА АЙТ

Эй сабо, ҳолим бориб сарви хиромонимга айт,
Йиғларимнинг шиддатин гулбарги хандонимга³ айт

Буки, анинг аҳду паимонида мен ўлсам дағи
Яхши фурсат топсанг, ул бадаҳду паймонимга⁴ айт.

Буки, анинг зулфи зуннорида диним ҳосили
Куфр ила булмиш мубаддал⁵, номусулмонимга айт.

¹ Равонбахш — жонбахш.

Бел — комил инсоннинг фикру тахайюли. Ингичка (қилдай) бел — бу фикру тахайюлнинг нозик ва теранлиги. Соликнинг вужуди ҳижобига ҳам ишора қилинади.

³ Гулбарги хандон — янги очилган гул барги; мажозан. навниҳол маҳбуба.

⁴ Бадаҳду паймон — ваъдаси елгон, бевафо.

⁵ Мубаддал — алмашинган, арибошланган.

Буки, қилмишмен жаҳону жонни онинг садқаси,
Юз туман жону жаҳондин яхши жононимға айт.

Буки, юз жон садқаси қилсам, пушаимон булмағум,
Васлиға бир ваъда қилғандин пушаимонимға айт.

Буки, юз минг фитнакўзлук булса пайдо, онсизин
Қилмағум наззора ҳарғиз, кўзи фаттонимға¹ айт.

Буки, чок айлаб яқо, усрук чиқар эл қасдиға,
Мен улуб, эл жон топар, бебок нодонимға айт.

Даҳр боғи гуллари ҳуснин вафосиз эрканин
Юзи — гул, жисми — суман², кўйи — гулистонимға айт.

Эй, Навои, ҳеч гулшаннинг сенингдек хушнаво
Булбули иуқ эрканин шоҳи сухандонимға³ айт.

АБДУРАҲМОНБЕГИ — III

Икки кўзумки, дарду бало жуиборидур⁴,
Оҳим бухори⁵ устида абри баҳоридур.

Ушшоқ тиира ахтари⁶ ҳар ен шафақ аро
Гўе сипехр сабзасининг⁷ лолазоридур.

Билмай, дединг, узулмиш экан субҳай⁸ ақиқ⁹,
Лаълинг ғамида қон киби ашким қаторидур.

¹ Ф а т т о н — фитна солувчи, мафтун қилувчи, жозибати.

² С у м а н (Ё с у м а н) — есмий гули, хушбўй оқ гул.

³ С у х а н д о н — сўзни нозик тушунувчи, сўз устаси, шоир, адиб.

⁴ Ж ў й о о р — ариқ, сой.

⁵ Б у х о р — дуд, тутун, буг.

⁶ А х т а р — юлдуз.

⁷ С а б з а — кўкат, майса, яшиллик.

⁸ С у б ҳ а — тасбеҳ.

⁹ А қ и қ — қизил рангли қимматбаҳо тош. Маъшуқанинг чўгдай лаби ва қизил майнинг сифати бўлиб келади.

Ғам гулшанида қаддим эрур ул яғочким,
Пайкону бори ҳажринг анинг баргу боридур¹.

Ҳар кимки, Юсуфум ғамидин ўлди дашт аро,
Ҳар тун магар бўри кузи шамъи мазоридур.

Бу дашт туфроғин дема мушкинки-, ҳар овуч
Бир мушкбу² гизола тани хоксоридур.

Бергил тутуб пиела Навоийға руҳким,
Жонин етурган оғзига лаълинг хуморидур

ТАРАҲҲУМ ҚИЛМАДИНГ

Кўруб дардим, тараҳҳум⁴ қилмадинг ҳеч,
Тукуб ашким, табассум қилмадинг ҳеч.

Фироқинг ўти ичра неча ииғлаб
Фигон чектим, тараҳҳум қилмадинг ҳеч.

Жаҳонға оҳу ашким солди ошуб,
Бу тўфондин таваҳҳум⁵ қилмадинг ҳеч.

Сузунг⁶ шавқидин⁷ эрдим хаста умре,
Сурарға бир такаллум қилмадинг ҳеч

Мусаллам⁸ ишқ. Эй кунглум, сенгаким,
Куруб зулмин, тазаллум⁹ қилмадинг ҳеч.

Бор сўзи бу мисрада аввал юк, кейин мева маъносида келяпти.

М у ш к и м — мушк ҳидли, хушбуй.

¹ М у ш к б ў (й) — мушк ҳидли, хушбўй.

² Т а р а ҳ ҳ у м — раҳм қилиш. шафқат этиш.

³ Т а в а ҳ ҳ у м — ваҳимага тушиш, қурқиш.

⁴ С ў з — тасаввуф истилоҳида илоҳии ишоралар ва огоҳликлар.

Ш а в қ — Ҳақ ва солиқ уртасидаги яқинликнинг хучайиши.
иштиёқ ва истақ ғалаботидан қалбнинг сурурга тўлиши.

⁵ М у с а л л а м — тобеъ бўлган, таслим бўлган.

⁶ Т а з а л л у м — зулм қуриш; шикоят.

Муҳаббат аҳли қисмин невичун, эй чарх,
Қилиб меҳнат, танаъум¹ қилмадинг ҳеч.

Навоии сори, эи даври муҳолиф²,
Наво савтин³ тараннум қилмадинг ҳеч.

НЕ ЛУЛИВАШДУР...

Не луливашдур⁴ ул қотилки, қон тукмаккадур яксар⁵,
Қуй боқмоқлари — поки⁶, итик⁷ мужгонлари — ништар.

Юзидинким хижилдур гул, паришон ҳар тараф кокул,
Сочиб гулбарг уза сунбул, тукуб кофур⁸ уза анбар⁹.

Югурмакликда ҳар гунбадки¹⁰, секрер ул маҳи гулҳад¹¹,
Гули меҳр олдорир беҳад, уелур гунбази аҳзар¹².

Чу лаъб¹³ асбобини тузди, саломат риштасин узди,
Қамардек¹⁴ ҳола¹⁵ кўргузди узори давридин чамбар¹⁶.

Либоси нози часпондур¹⁷, гаҳи туз қалди чавгондур,
Замоне гуйи ғалгондур, зиҳи¹⁸ чобук, зиҳи дилбар.

¹ Т а н а ь у м — баҳраманд булиш.

М у х о л и ф — зид, қарши; душман.

³ С а в т — 1) куй, оҳанг; 2) овоз, товуш.

⁴ Л ў л и в а ш — лўлига ўхшаган; мажозан: гузал, шух.

⁵ Я к с а р — 1) якка, танҳо, 2) ҳамма. бутун; 3) бошдан-оеқ.

⁶ П о к и — устара; пичоқ.

И т и к — тез, ўткир.

К о ф у р — 1) оқ хушбуй молда; 2) оқ, оқлик.

А н б а р — купроқ Ҳинд ва Тинч уммонларидаги анбар балиғи (кашалот)нинг ошқозон еки ичагида ҳосил буладиган мумсимон кулранг ва хушбўй молда.

¹⁰ Г у н б а д — гумбаз.

¹¹ Г у л х а д — гул юзли, гўзал.

А х з а р — кўк, яшил.

¹² Л а ъ б — шодлик, хурсандчилик, айшу ишрат.

Қ а м а р — ой.

¹³ Ҳ о л а — қуеш ва ой агрофидаги гардиш.

¹⁶ Ч а м б а р — 1) доира, чамбарак, ҳалқа; 2) банд, каманд.

¹⁷ Ч а с п о н — епишиб, ярашиб турадиган (киийм).

¹⁸ З и ҳ и — 1) гўзал, еқимли; 2) қандай яхши, офарин; 3) жуда, энг, худди ўзи.

Бошига сиим ўлуб паррон¹, тушуб гирдиға анжумсон²,
Тулуъ³ эткан киби ҳар ен қамар атрофида ахтар.

Туқуб қон неши ғам бирла, очиб майдон ситам бирла,
Олиб таблу алам⁴ бирла кунгуллар кишварин яксар.

Жунун шамъин қилиб равшан, кунгулга телбалиқдур фан,
Паридек бўлғали парранда⁵ ул шуҳи парипаикар.

Навоии булди луливашки, келмиш анга лули хуш,
Қани бир жоми луликашки⁶, лули тутса бир соғар.

Тамаъ қилма фалақдин комким, ханжар қилур ошом⁷
Янги ои шаклидин ҳар шом ул лулини бозигар⁸.

ЧОРЗАРЪ

Йуқ даҳрда гарчи ер сендек,
Душман доғи қайда бор сендек.

Эи хаста кунгул, санга керак васл,
Иуқ ҳажрида чунки зор сендек.

Не ишқ аро хоксор мендек,
Не ҳусн аро шаҳсувор сендек.

Гулгун тун уза қора чу рағ нақш,
Очилмади лолазор сендек.

Гар даири фанода жом чексанг,
Иуқ шоҳи Жам иқтидор сендек.

П а р р о н — учувчи, учиб кетаётган.

А н ж у м с о н — юлдуз каби.

¹ Т у л у ъ — чиқиш, куриниш (ой, қуеш).

⁴ Т а б л у а л а м — ногора ва баироқ.

П а р р а н д а — қуш; бу ерда: учувчи, учаётган.

⁶ Л у л и к а ш — бу ерда: лўлидан узига тортадиган қалаҳ.

О ш о м — ичиш, ейиш.

⁸ Б о з и г а р — фирибгар, ҳийлагар, алдамчи.

Эи кўз, тўкасен хумордин қон,
Ул наргиси¹ пурхумор² сендек.

Йуқ зулфиға тушкали, Навоии,
Ошuftаи рўзгор сендек.

ТАЛҚИНИ УЗОЛ

Эи муғаннии, ер базмида наво соз айласанг,
Жон фидонг улсун гамим шарҳидин оғоз айласанг.

Уддек³ куимақлигим шарҳ эт лисони⁴ ҳол⁵ ила,
Нағмада удунг лисонин сеҳрпардоз⁶ айласанг.

Ўзга оламдин хабар деб бизни тиргуздунг, не тонг,
Бу рисолат⁷ бирла гар изҳори эъжоз⁸ айласанг.

Розим ар⁹ созинг лисонидин баъид ул-фаҳм¹⁰ эса,
Анга руҳафзо¹¹ унунгни доғи ҳамроз¹² айласанг.

Отланиб, бошимни рахшингнинг¹³ аеғи остиға
Тиг бирла солғудек масти сарандоз¹⁴ айласанг.

¹ Н а р г и с — бўтакуз; мажозан: маъшуқанинг кўзи. Тасаввуфда амал орқали қулга киритиладиган илмнинг натижасидан шоду хурамлик сифатида тушунилади.

² П у р х у м о р — нозу жозигабага тула чироили кўз.

³ У д — Ҳиндистон ва Бирмада ўсадиган, новдалари қаҳваранг ва хушбўй дарахт. Хушбуй ҳид таратиши учун уни маққалга солиб тутатадилар.

⁴ Л и с о н — тил, нутқ.

⁵ Ҳ о л — тариқат мақомларини босиб ўтиш жарғенида солиқнинг пок қалбида порлаб, уни руҳий камолотга олиб борадиган илоҳий фаиз.

⁶ С е ҳ р п а р д о з — сеҳр қилувчи.

⁷ Р и с о л а т — 1) нома, мактуб; 2) паиғамбарлик, элчилик.

⁸ Э ъ ж о з — мўъжиза курсатиш. (бошқаларни) ожиз қолдириш.

⁹ А р — агар боғловчисининг қисқартирилган шакли.

Б а ъ и д ул-ф а ҳ м — тушуниш қийин, англаш мўшкул.

¹¹ Р у ҳ а ф з о — жонбахш.

¹² Ҳ а м р о з — сирдош, яқин дуст, улфат.

¹³ Р а х ш — чопқир от.

¹⁴ С а р а н д о з — 1) боши қуйи; 2) эпчил, шижоатли, ботир.

Парда еп роз узраву дохил бул ушбу базм аро —
Ким, эрур хориж агар бепарда пардоз айласанг.

Чекмадинг лаҳне¹ Навоий кунглун истаб, айб эмас,
Англаб узунгни, наво аҳлиға шаҳноз² айласанг.

УФОРИ БАЁТ

Ўртанур — фурқатингдин навҳа бунед аиласам,
Кўзгалур олам укурмак бирла фаред аиласам.

Емрулур бошимға гуеким фалак ғамхонаси,
Ул қуеш ҳамхонам эрканни қачон ед аиласам.

Ҳажр биими³ чун егар, ғамгин қилур беихтиср,
Васл умиди бирла кунглумни неча шод аиласам.

Чарху анжумдин қуюбмен, айб эмас, гар оҳ ила
Бу неча аҳгар⁴ била ул қулни барбод аиласам.

Дафъ этаи дермен жаҳондин ашк ила ғам туфроғин,
Бу бузугни сайл ила истармен обод аиласам.

Салтанагдин бода ортуқдур манга юз қатлаким,
Хушроқ эл бедодидин узумга бедод аиласам.

Эи Навоии, ҳажр аро етти ажал, қилғайму сабр
Ул Масихо ваъдаи васлини миод⁵ аиласам.

НАВРУЗИ САБО

Тирик қолсам гар узни базми васлинг ичра солғаимен,
Фироқинг шиллатин деолмасам, худ ииғлай олғаимен.

Қабо⁶ бир қатла васли хилватида мени, эй гардун,
Неча ҳижрони зиндонида ул оининг қаболағаймен.

¹ Лаҳн — товуш, овоз; 2) ашула, наво, оҳанг.

² Шаҳноз — куй номи.

³ Биими — хавф, қўрқинч, ваҳима, таҳлика.

⁴ Аҳгар — лаҳча чўғ, олов.

⁵ Миод — ваъдалашган жой, ваъда вақти.

⁶ Қабо — қамагин.

Жунун тоши бошинга еғди, деб таън этма, эи носих,
Тасаввур қилмаким, бу сарзанишлардин¹ уелгаимен.

Нигоринг гар борур, бот² келгусидур, ема ғам, дерсиз,
Ҳамоно соғинурсизким³, мен ул келгунча қолгаимен?

Мени даврон бузубтур, сиз ясаи олмассиз, эи аҳбоб⁴,
Менга не журм, азалдин чун бузуқ мундоқ ясолгаимен.

Агар аҳбоб теъдодин⁵ қилурсиз, булмоғум сонда,
Манга бас бу шарафким, итлари ичра санолгаимен!

Сабуҳи васл аро тут бир қадаҳ, соқийи даврон,
Неча ҳижрон туни махмурлиқ бирла қиинолгаимен.

Ўлармен е етармен мақсадимга — енмоқ⁶ имкон иуқ,
Бадан заъфи била йўл шиддатидин гарчи толгаимен.

Кунгул уздум, Навоии, куйи тавфидин⁷, не тонг, эмди
Эришса итлари, ул куй аро кунглумни солгаимен

МУҲАББАТ ДАШТИ

То муҳаббат дашти бепоенида оворамен,
Ҳар балият⁸ келса ишқ ошубидин, бечорамен

Эл нетиб топқай мениким, мен узумни топмамон⁹,
Буйлаким, ишқу жунун саҳросида овворамен.

Қайси захмимга қилурсен чора, чун мен, эй рафиқ,
Тиирборони¹⁰ балиятдин саросар¹¹ ерамен

¹ Сарзаниш — маломат, таъна, озор.

Бот — тез, зуд.

Соғинмоқ — бу ерда: ҳисобламоқ, ўйламоқ.

⁴ Аҳбоб — дустлар, қадрдонлар.

⁵ Теъдод — ҳисоб, миқдор, санаш.

⁶ Ёнмоқ — қайтмоқ.

Тав — айлаиш, зиерат.

⁸ Балият — бало, мусибат, машаққат, азоб.

⁹ Топмамон — топмайман.

¹⁰ Тиирборон — ўқ емғири.

¹¹ Саросар — бошдан-оёқ.

Оҳ дуди ичра бир учқун киби курган мени,
Билдиким, ҳижрон тунига кавкаби саиерамен.

Кеча уртансам, саҳар фаред қилсам, не ажаб,
Ишқ аро парвонаву булбулға чун ҳамқорамен¹.

Эи харобот аҳли², гар сиз маст улуб, мен булмасам,
Аиб эмас, невчунки, сиз — майхора³, мен — хунхорамен⁴.

Эи Навоий, борди деб аҳбоб таъжил этма кўп,
Ит киби мен эришиб⁵ ул корвонни борамен.

ЎРТАМА

Ваъда айлаб васл, жисми нотавоним уртама,
Келмагунгдур, интизор ўтига жоним уртама.

Ишқ утининг ўртари басдур, яна жоним аро
Доғи ҳижрон ҳар даме номехрибоним уртама!

Жонни олдинг, солма охир нотавон жисмимга ўт,
Нақд чун яғмоға борди, хонумошим уртама!

Новакингнинг касратиндики⁶, найистондур⁷ кўнгул,
Ут олиб кирма қошимға, найситоним уртама

Жонима ўт солди ишқинг, бал⁸ жаҳоним уртади,
Раҳм этиб, мундин нари жону жаҳоним уртама!

Ҳ а м қ о р а — шерик.

Х а р о б о т а ҳ л и — риндлар.

М а й х о р а — кўп май ичувчи; мажозан: маст гузалтар.

Т а ъ ж и л — тез, шошилини.

Э р и ш и б — эргашиб.

⁶ К а с р а т — куплик, муллик.

⁷ Н а й и с т о н — қамишзор, кейинги мисрада вази талаби билан
бу суз найситон шаклида езилган.

⁸ Б а л — балки, эҳтимол; ҳатто

Ҳар нафас куйдурма ут бирла, эи гардун, мени
Куйдурурга ҳар дам айлаб имтиҳоним, уртама.

Қилма нисбат хублар¹ сори Навоиидек мени,
Туҳмат айлаб ҳар замон, эи бадгумоним, уртама.

КОШКИ

Очмағай эрдинг жамоле оламоро кошки,
Солмағай эрдинг бори оламда ғавғо кошки.

Чун жамолинг жилваси² оламға солди рустахез³,
Қилмағай эрди кўзум они тамошо кошки!

Бўлмағай эрди кўзум ўтлуқ юзунг кўрган замон
Ишқинг ути шуъласи кунглумда пайдо кошки.

Айлагач ишқинг балоси зор кунглумни ҳазин,
Қилмағай эрдинг мени маҳзунға парво кошки.

Тушмағай эрди фирибomez⁴ лутфунг билмаин,
Нотавон кунглумға васлингдин таманно⁵ кошки.

Лутф ила кунглумни васлингдин талабгор айлабон
Қилмағай эрдинг яна зулм ошқоро кошки.

Бевафолиғ англагач, ишқингни кўнглум тарк этиб,
Қилмағай эрди узин оламда расво кошки.

Эмдиким, девонаю расвои олам улмишам,
Васл чун мумкин йуқ, ўлтургай бу савдо кошки.

Эи Навоии, бевафодур ер, бас, не фоида,
Нечаким десанг агар ехуд магар е кошки?

¹ Х у б л а р — 1) гузаллар; 2) яхшилар.

² Ж и л в а — солики ориф дилида порлаб, уни волаю шайдо этадиган нур.

³ Р у с т а х е з — ғавғо, туюлон.

⁴ Ф и р и б о м e z — фириб омухта, макр аралаш.

⁵ Т а м а н н о — истак, умид; мақсад.

ИШҚ АРО

Ишқ аро ҳолимға бир ҳамдам тараҳҳум қилмади,
Ер ҳолим билмади, гар билди, кузга илмади.

То ул ои ағер¹ ила нуш айлади жоми висол,
Қаиси ҳижрон нешиким, бағрим аро санчилмади.

Не ажаб, гар билмасам ҳолимни бу гамдинки, ер,
Ўлгали еттим ғами ишқида — ҳолим билмади.

Қон ешимнинг саргузаштин ким ешурсун эмдиким,
Қолмади ерким, бу рангин можаро айтилмади.

Ҳусн боғидин вафо варди таваққуъ қилмангиз —
Ким, бу гулшан гулбунида буйла гул очилмади.

Ишқим ихфосини², ваҳким, қилмадим ҳаргиз хаел,
То ул оининг ҳуснидек олам аро еиилмади.

Эи Навоии, сендин ~~ми~~ су ародур халқким,
Еғмади ашқинг суии то оҳ ути чоқилмади.

БАЁТ — III

Дустлар, мен телба аҳволиға ииғланг зор-зор —
Ким, солодур гаҳ-гаҳ ~~у~~ кунглумга тушкан хор-хор.

Истамас булса сабо бир-бир кунгул жамъ айламак,
Нега зулфунгни паришонлиғдин айлар тор-тор?

Сен қуеш бирла муносибсен уюнда, хўблар
Икки-икки чўнки киргайлар отошиб³ ер-ер.

Қурқарамким, булмағаи озурда нозук қоматинг,
Эғнингга хуш-хушки солмиш жаъди⁴ анбарбор⁵ бор.

¹ Ағер — бегоналар, рақиблар, душманлар.

² Ихфо — яшириш, сир тутиш.

³ Отошиб — айтишиб.

⁴ Жаъд — жингалак соч.

⁵ Анбарбор — анбар еғдирувчи, еқимли ҳид таратувчи.

Ҳалқа-ҳалқа буинума солмиш таноби зулфини,
Журми ишқимға магар ҳукм айлади дилдор дор.

Ишқ эрур андоқ мураббииким, қилур еткач асар,
Булбул улғай, очса юз бир сарви гулрухсор сор¹.

Эи Навоии, булди ул бут кофири оташпараст,
Не ажаб, ваҳ-ваҳ, гар урса жонингга зуннор нор².

УЙНАР

Зулфунг очилиб, орази дилжу³ била уинар,
Ҳиндубачае⁴ шухдурур, су била уинар

Ул шух кунгул шухи этиб тиира нафасдин,
Бир тифлдур⁵, алқиссаки⁶, кузгу била уинар.

Уинаи-уинаи боғлади уиқумни фусундин⁷,
То ғамзаси ул наргиси жоду била уинар.

Тонг иуқки, кузунг булса кунгул бирла мулоиб⁸,
Мажнунға, ажаб иуқ, агар оҳу била уинар.

Бир лулии бозигар эрур чамбар ичинда
Холингки, ушул ҳалқай гесу⁹ била уинар.

Зоҳид била нафс этса тамасхур¹⁰, не ажаоким,
Ит саид¹¹ қилур вақтда тулку била уинар.

Муғ дайрида¹² маст улса Навоиини курунгим,
Бир олма киби гунбади мину¹³ била уинар.

С о р — чуғурчуқ.

Н о р — 1) уг, олов; 2) анор; 3) дузах.

¹ Д и л ж у (й) — кунгилга екувчи, дилкаш, мажозан: маҳбуба.

⁴ Ҳ и н д у б а ч а — ҳинд бола.

⁵ Т и ф л — бола, гўлак.

⁶ А л қ и с с а — хуллас, қисқаси, шундай қилиб.

Ф у с у н (А ф с у н) — сеҳр, ҳийла, фириб.

⁸ М у л о и б — уиновчи, ҳийлагар.

⁹ Г е с у (Г и с у) — соч, зулф, кокил.

¹⁰ Т а м а с х у р — масхара бўлиш.

¹¹ С а и д — ов, шикор.

¹² М у ғ д а й р и — оташпарастлар ибодатхонаси; мажозан: майхона.

¹³ Г у н б а д и м и н у — мовии осмон.

НЕ АЖАБ

Не ажаб, ҳар ен мени мажнун бошида ералар,
Баски, еғди устига атфол¹ элидин хоралар.

Оразинг атрофида гулдур курунган, эи пари,
Ё қамар даврида саф тортибдурур сайералар?

Ҳар қуюн гўеки бир саргашта ошиқ гардидур,
Баски, туфроғ улди ишқинг даштида оворалар.

Англаким, аҳбобни кунглумда меҳмон этмишам,
Итлари оғзида гар кўрсанг бағирдин поралар.

Анда Мажнун — мен, буен Лайли — сен эткач ижтимоъ,
Бир тараф — девоналар, бир ен — парирухсоралар.

Хонақаҳ вақфи³ суйин ичмаслар, эи шайх, англагил,
Гар хумор улса фано даиридағи маихоралар.

Эй Навоии. ишқ аро улмактин ўзга чора йўқ,
Бас, ғалат булғай демак ушшоқни бечоралар.

ТАЛҚИНИ БАЁТ⁴

Оташин гул баргидин хилъатки⁵, жононимдадур,
Хилъат эрмас, ул бир утдурким, менинг жонимдадур.

Оташин лаъледурурким, анда музмар булди жон,
Оташин гул баргидин хилъатки, жононимдадур.

¹ А т ф о л — гўдаклар, еш болалар.

² И ж т и м о ъ — йигин, мажлис; жамоат.

³ В а қ ф — муслмон мамлакатларида давлат еки айрим шахслар томонидан диний эҳтиёж еки хайрия ишлари учун ажратилган мол-мулк

⁴ Бу қушиқ «Жононимдадур» номи билан ҳам ижро этилади.

⁵ Х и л ъ а т — уст кийим, тўн.

Жон қуши хунобидин тутмиш малоҳат нахли ранг,
Ё либоси лолагун¹ сарви хиромонимдадур.

Қатл биимидур, тараҳҳумнинг доғи уммиди бор,
Е либоси олким, ул номусулмонимдадур

Васл шоми куимаган парвона шояд қолмағай,
Бу шафақгун ҳуллаким, шамъи шабистонимдадур.

Тутмасун гул суҳбатидин сарв узин куп сарфароз,
Эй сабоким, ул туни гулгун менинг енимдадур.

Соқие, гулранг маи солиб, кетур паимонаким,
Зухд биймидин халал ишқ ичра паимонимдадур.

Эй Навоии, истама жон булбулин ҳар гулдаким,
Ул туни гулгун лаби гулбарги хандонимдадур

МЕНГА НОМЕҲРИБОН ЁР²

Менга номехрибон ер узгаларга меҳрибон эрмиш,
Менинг жоним олиб, ағерга оромижон эрмиш.

Тан узра эмди фаҳм эттим ададсиз тоза доғимни —
Ки, ҳар бир-бир қорарған шоми ҳажримдин нишон эрмиш.

Бузулган кўнглум атрофиндағи захм ичра новаклар
Баляят қушларию захм аларға ошен эрмиш.

Рақибе синдуруб кунглину мен ииғлаб анга, лекин
Сув келтирмак ҳамону куза синдурмоқ ҳамон эрмиш.

Баляят даштида зоре кўруб, Мажнун соғинғаилар,
Кўнгул отлиғ бизинг оввораи бехонумон эрмиш!

Хаелинг хаили кунглум даштида чун қилдилар манзил,
Ҳар ут еққан ер ул манзилда бир доғи ниҳон эрмиш.

¹ Л о л а г у н — лоларанг, қизил.

² Бу қушиқ «Эрмиш» номи билан ҳам ижро этилади.

Замон ошубидин кунглумга юз шиддат етар эрди,
Чу фаҳм эттим — мунга боис ул ошуби замон эрмиш.

Агарчи мен емонмен, яхшидурким, муътарифдурмен¹,
Узин яхши тасаввур аилаган мендин емон эрмиш.

Навоии назмини курдум қуеш лавҳига сабт² эткан,
Буюрған они олийқадр шоҳи хурдадон эрмиш.

ҲУСАЙНИЙ

Латофатда юзунг ҳам гул эмиш, ҳам гулситон эрмиш,
Ҳаловатда лабинг ҳам жону ҳам оромижон эрмиш.

Бу маънидинки, доим чун ниҳондур ул пари куздин,
Иши жону кунгулга ўртамак доғи ниҳон эрмиш.

Ити бағримни ер чоғида аеғи қонға булғанди,
Кузум боғида гул анинг табонидин³ нишон эрмиш.

Шарарлар бирла оҳим дудини саҳрои ишқ ичра
Киши курса, гумон қилғай: минг утлуғ қорвон эрмиш.

Чаманда ҳар сари қилдим гули раъно гумон, ул худ
Сариг гул жомида гулгун сиришким бирла қон эрмиш.

Соғиндим кунида ҳар кеча итлар ноласи, лекин
Начукким, телба ит ушшоқ кўнглидин фиғон эрмиш.

Тукуб май муҳтасиб⁴, мен ийғладим, лекин ул усрукка
Су келтирмоқ ҳамону куза синдурмоқ ҳамон эрмиш.

¹ М у ъ т а р и ф — тан олган, иқрор.

² С а б т — езилган, қайд қилинган.

³ Т а б о н — бу ерда: тоvon.

⁴ М у ҳ т а с и б — ислом маросимлари, шариат қондалари ва жамоат тартибини назорат қилувчи амалдор.

Фано даирики, гардун ҳиснидин¹ маҳкамдурур, билдим —
Ки, гардун зулмидин фақр аҳлига² дор ул-амон эрмиш

Навоиини, дедим, ишқ ичра сомоне³ топиб эркин
Вале курдум — ҳамул⁴ девонаи бехонумон эрмиш.

МАХСУС

Эрур ишқинг мени маҳзунга⁵ махсус⁶ —
Ки, Лаили дардидур Мажнунга махсус

Қуюнг, эи сарву савсан⁷, жилваким, бор
Бу иш ул қомати мавзунга⁸ махсус.

Кіруб маст айламак лофин қуи, эи май —
Ки, бу бор ул лаби маигунга⁸ махсус.

Қуи, эи ои, тунни ерутмоғниким, бор
Бу иш ул ҳусни рузафзунга⁹ махсус.

Кузум гирдоби жисмимни чумурди¹⁰,
Эмас бу Дажлаву¹¹ Жайҳунга махсус.

Манга бемехр сенсен ҳам, фалак ҳам,
Бу иш бор ои ила гардунга махсус.

Навоии, оташин гул гунчасидек
Эрур қуимак сени дилхунга¹² махсус.

Ҳ и с н — қурғон, қатъа, истехком

Ф а қ р а ҳ л и — сўфийлар.

С о м о н — эътибор, давлат, қадру даража.

⁴ Ҳ а м у л — уша-уша.

М а ҳ з у н — ғамгин, қайғули, хафа: ошиқ.

М а х с у с — бу ерда: хос, тегишли; қисмат.

С а в с а н — гулсапсар.

М а й г у н — май рангли, қизил рангли.

Р ў з а ф з у н — кундан-кун ортиб борувчи.

Ч у м у р д и — чуқтирди, ғарқ қилди.

¹¹ Д а ж л а — Ироқдаги катта даре.

¹² Д и л х у н — дили қон бўлган, дилафғор, ғамгин.

ИРОҚ

Не бўлди, дардима, эи бевафо, даво қилсанг,
Вафоға ваъда қилиб, ваъдаға вафо қилсанг.

Танимни қурб¹ физосида² хоки раҳ³ эттинг,
Бошимни васл эшикига ошно қилсанг.

Сунуб⁴ қулумни юзунгга, мурод этиб ҳосил,
Очиб юзунгни, кузум ҳожатин раво қилсанг

Висол авжи бииик⁵, эй кунгул қуши, сен паст,
Этишмак анда не мумкин, агар ҳаво қилсанг.

Жаҳон гамин чу олур, бер қадахни, эй соқий,
Олурмен, икки жаҳон мулкига баҳо қилсанг.

Замона аҳли жафосин тағофул⁶ айларсен,
Алар тағофул этиб, кош сен жафо қилсанг.

Агарчи аҳли наводур вале ул ои боқмас,
Навоие, неча булбул киби наво қилсанг.

ТАРОНАИ НАСРИ БАЁТ

Эи кунгул, мен тарки ишқ эттим вале фош этмагил,
Мен сенга сиррим дедим, сен элни сирдош этмагил.

Эи куз, эмди айладим ҳар чехрадин катъи назар⁷,
Қил таҳаммул⁸ доғи атрофимни қон еш этмагил

¹ Қурб — яқинлик.

² Физо (Фазо) — майдон, саҳл.

³ Хоки раҳ (Хоки роҳ) — оеқ ости тупроғи.

⁴ Сунмоқ — узатмоқ, чўзмоқ.

⁵ Бииик — буюк, улуғ, юксак, олии

⁶ Тағофул — бепарволик, узни билмасликка олиш.

⁷ Катъи назар — нигоҳни узиш.

⁸ Таҳаммул — сабр, бардош, чидам.

Соқие, қўйдум аёғингга сиришким лаълини,
Лутф этиб, бу майға жоми ҳажр подош¹ этмагил.

Риштаи² меҳр уздум, эй машшота³, зулфи қиссасин
Куз узотиб, нотавон кунглумга чирмош этмагил.

Гар десанг қаддинг бўлуб ҳам, қолмағайсан фитнаға,
Куз солиб ҳусниға, майли ул кўзу қош этмагил.

Ҳажр тошин еғдурубким қовди, улсам, эй рафиқ,
Қаорим устида тукар тошинг жуз⁴ ул тош этмагил.

Эи Навоии, факр⁵ йулинда ер угил ҳар қадам,
Яъни ул йулда қадам сайр ичра жуз бош этмагил.

НАЗЗОРА ҚИЛ

Эй пари, юз ералиқ кўнглум сари наззора қил,
Ерасиз ҳар қайдаким топсанг, ани ҳам ера қил.

Пора-пора айлагач бир-бир анинг ажзосини⁶,
Юзларин боринини оҳим дуди бирла қора қил

Хайли ҳиндудекки, душман илгида булган асир,
Ҳар бирисин олам ичра оир тараф оввора қил.

Чун алар оввора бўлди, кузларимни ҳам уюб,
Ўтқа ташлаб, уйларин ҳам тош била юз пора қил.

Ул икавдин бошима келган балову ғуссани
Айлабон мундоқ уқубатлар, замоне чора қил.

П о л о ш — 1) эваз; 2) ҳамроҳ.

Р и ш т а — 1) ил, тор, таноб; 2) томир.

¹ М а ш ш о т а — пардоз берувчи.

⁴ у з ... дан бўлак, ... дан бошқа, ... дан узга.

⁵ Ф а қ р — тариқатнинг туртинчи мақоми. Дуне неъматлари, вужуд эҳтиёжларидан қўл тортиб, фақат Ҳаққа муҳтож булиш.

⁶ А ж з о — булаklar, парчалар, бутуннинг қисмлари.

Кўзу кунглум бўлмаса, неткунг. агарчи, эй сипехр,
Хубларга сарвдин қад, меҳрдин¹ рухсора қил.

Эй Навоий, ўйнағунг йуқ ишқ то юз курмагунг,
Узр айтиб, ер ўпу сўз таркини якбора² қил.

НАВБАҲОР

Навбаҳор улди-ю, айшим гулбуни очилмади,
Ком ила бир ғунчаси балким табассум қилмади

Васл жомидин улус маст ўшилар, юз воиким,
Бир қадаҳ бирла хумори фурқатим езилмади.

Эл кузин ерутти барқи васлу ҳижрон кожидин³
Қаиси утларким, кўзумга барқдек чоқилмади?!

Васл гулзори аро эл масту ҳижрон даштида
Қолмади эркин тиканким, бағрима санчилмади.

Лолалар кунглумга қонлиғ доғлардур навбаҳор —
Ким, ватанга доларухсорим азимаг⁴ қилмади.

Фурқатим саъб эрканин ишқ аҳли ичра билмагаи,
Ёрига улким, қўшулмоқдин бурун айрилмади.

Қайда бағрим чоки муҳлик эрканин фаҳм аилагай,
Улки, ҳижрон тиги заҳролуди⁵ бағрин тилмади.

Чун улармен, сирри ишқим махфии улған яхшироқ,
Билмасун эл ҳам, чу ҳажри жоним олған билмади.

Бир жунун ути аро тушмиш Навоии телбаким,
Бўлди куймақдин халос улким. анга қотилмади.

М е ҳ р — қуеш, офтоб.

Я к б о р а — бир йўла.

¹ К о ж — шапалоқ.

⁴ А з и м а т — ният, жазм, интилиш.

⁵ З а ҳ р о л у д — заҳр аралашган, заҳарланган

УФОРИ САВТИ НАВО

Ер агар базми аро ғамгинларин шод айласа,
Рози улдум, кош мен ғамгинни ҳам ед айласа.

Нахли қаддиға сабодин етса осиб¹, узни бор
Садқаси юз сарв янлиғ баида озод айласа.

Боғбон қадду юзунгни курса боғ ичра, не тонг,
Сарвини гар ўтға еқса, гулни барбод айласа¹

Кунглум афғони анга эрмас ажаб, гар етмаса,
Ут уни етмас қусшқа, гарчи фаред айласа.

Эи кунгул, чун олам аҳтиға вафо иуқтур, киши
Авло² улким, ўзни бекасликка муътод айласа.

Шаих ила зуҳди риеииндин малул³ улсам, қани
Даир пириким, фано ойинин⁴ иршод айласа.

Эи Навоии, одамийлиғдин йироқдур сен киби
Ёрлиққа⁵ кимки маили одамизод айласа.

ТАЛҚИНИ МАҚОМИ НАВО⁶

Гул керакмастур менга, мажлисда саҳбо булмаса,
Наилаин саҳбони, бир гул мажлисоро булмаса.

Базм аро хуштур қадаҳ кавкаб, вале эрмас тамом,
Мутриби хушлаҳжаи⁷ хуршидсиимо⁸ бўлмаса.

¹ О с и б — зиен, зарар, кулфат.

² А в л о — яхши, афзал.

³ М а л у л — ғамгин, хафа, ранжиган.

⁴ О й и н — 1) расм, одат; 2) йўл-йўриқ.

⁵ Ё р л и қ — дўстлик.

⁶ Бу қушиқ «Сабо» куйи билан ҳам ижро этилади.

Х у ш л а ҳ ж а — хушовоз, еқимли.

Х у р ш и д с и и м о — қуеш юзли, гўзал.

Меҳру моҳу¹ Муштарию² Зуҳра³ чун қилди тулуъ,
Ҳеч наҳс⁴ ахтар тулуъи анда қатъо⁵ бўлмаса.

Мунча булса ҳам муяссар, жамъ эмас хотир ҳануз,
Токи муғ куида бир маҳфуз⁶ маъво булмаса.

Чун бу ерда ичкаридиш руст⁷ боғланди эшик,
Одам эрмас ул кишиким, бодапаимо булмаса!

Хуштурур ■ навъ амният⁸ вале ақшомғача
Гар фалакдин бир хиенат ошкоро булмаса.

Ҳар кишига умрида бу навъ бир кун берса даст⁹,
То абад ғам иуқ агар булса яна, е булмаса.

Умр базмида нашот¹⁰ асбоби дилкашдур, баса,
Гар ҳаводис¹¹ шаҳнасидин анда яғмо булмаса.

Эи Навоии, гар насибингдур абад умри, керак
Хотирингда ердин узга таманно булмаса!

ФАРЁД¹²

Тун оқшом келди кулбам сори ул гулрух¹³ шитоб айлаб,
Хироми суръатидин гул уза хаидин гулоб айлаб.

Қилиб мужгонни шабравлар¹⁴ киби жон қасдиға ханжар,
Белига зулфи анбарборидин мушкин таноб айлаб.

¹ М о ҳ — ой.

² М у ш т а р и й — Юпитер сайераси.

³ З у ҳ р а — Венера сайераси: уни фалак чолғувчиси дейдилар ҳамда гўзаллик, мусиқаю рақс ва шодлигу хурсандчилик тимсоли ҳисобландилар

⁴ Н а ҳ с — бадбахтлик, бахтсизлик.

⁵ Қ а т ь о — ҳеч қачон, асло.

⁶ М а ҳ ■ у з — сақланган, асралган.

⁷ Р у с т — маҳкам, қаттиқ, мустаҳкам.

⁸ А м н и я т — тинчлик, хотиржамлик.

⁹ Д а с т б е р м о қ — муяссар булмоқ.

¹⁰ Н а ш о т (Н и ш о т) — шодлик, хурсандчилик.

¹¹ Ҳ а в о д и с — ҳодисалар, воқеалар.

¹² Бу қушиқ «Насруллоии» куйи билан ҳам ижро этилади.

¹³ Г у л р у х — гул юзли, гузал.

¹⁴ Ш а б р а в — тунда юрувчи; йўлтўсар, қароқчи.

Куешдек чехра бирла тийра кулбам айлагач равшан,
Манга титрагма тушп и зарра янглиғ изтироб айлаб.

Кулуб ултурди-ю, илким чекиб, енинда ер берди,
Такаллум бошлади ҳар лафзини дурри хушоб¹ айлаб —

Ки: «Эи зори балокаш ошиқим, менсиз нечуктурсен?»
Мен улдум лолу айта олмадим маили жавоб айлаб.

Чиқарди шишаи май доғи бир соғар тула қуиди,
Ичиб, тутти менга, юз навъ нозосо² итоб³ айлаб —

Ки: «Эи мажнун, пари курдунг магарким, тарки ҳуш эттинг?»
Такаллум қил бу соғарни ичиб, рафъи⁴ ҳижоб айлаб!»

Ичиб, фаред этиб туштум аеғига бориб ўздин,
Мени иуқ бодаким, лутфи анинг масти хароб айлаб.

Аниким, элткаи васл уиқуси ишрағ тун мундоқ,
Навоиидек негар то субҳи маҳшар⁵ тарки хоб айлаб.

ҚИЛДИЛАР*

Бағримни тиғи ҳажр ила пора қилдилар,
То ёр қуиидин мени оввора қилдилар.

Буткудек эрди васл ила то кунглум жароҳаги,
Ҳижрон қиличи била яна ера қилдилар.

Мазмуни улмаку оти ҳижрон гами деган
Юз минг жафони жонима якбора қилдилар.

¹ Х у ш о б — тоза, тиниқ.

- Н о з о с о — ноз аралаш, нозли.

³ И т о б — 1) ноз, карашма; 2) ~~азоб~~ таъна, маломат, ғазаб
Тасаввуфда икки маънода келади: маъшуқанинг ошиққа ва ошиқнинг
ўз нафсига итоб айлаши.

⁴ Р а ф ъ — юксалиш, кўтариш.

⁵ С у б ҳ и м а ҳ ш а р — қиёмат тонги.

⁶ Бу қўшиқ «Насри сарахбор» куйи билан ҳам ижро этилади.

Турған ешим оқиздилар ул ой фироқида,
Собитларимни¹ кавкаби сайера қилдилар.

Воиз² уни суруд⁴ эрур ишғоли аишиға,
Қисмат куйинда оники, майхора қилдилар.

Май тутки, жом даврида-ўқ топтилар илож,
Жамъеки, чарх даврини наззора қилдилар.

Ё Раб, не деи аларники, мискин Навоийши
Беҳушу ақлу бедилу бечора қилдилар.

НАСРУЛЛОИИ

Паризодеки, мушкин зулфи жоним мустаманд⁵ этмиш,
Малойик⁶ қушлари ул ҳалқа мулар⁷ бирла банд этмиш.

Самандингким, ёлиндек⁸ тез эрур, юз шукрким, гардун
Анга бизни самандарваш⁹, мунга гарди саманд этмиш.

Чекарга ишқ оташгоҳиға девона кунглумни
Қазо ҳар бир шарар торини бир утлуқ каманд этмиш.

Вафоға елбаликдин нописанд улсам, они курким,
Жафоға кимни менча ул парипаикар писанд этмиш.

Майи равшан тут, эй соқийки, кўнглум тиира қилмиш шайх,
Даму афсун била баским, анга изҳори панд этмиш.

¹ С о б и т — мустаҳкам, турғун; исботланган, тасдиқланган

² К а в к а б и с а й е р а — сайр қилувчи юлдуз, мажозан: кўз еши.
В о и з — ваъз айтувчи, насиҳат қилувчи.

⁴ С у р у д — 1) қушиқ, ашула; 2) оҳанг.

М у с т а м а н д — хаста, нотавон, ҳожатманд.

М а л о й и к — малаклар, фаришталар.

⁷ М ў (й) — соч, зулф.

⁸ Ё л и н — учкун, елқин, аланга, олов.

⁹ С а м а н д а р — афсонага кура, олов ичида туғилиб, олов ичида яшовчи, ранги ҳам оловранг жонивор.

Лабингда нушу захри ҳажр оғзимда, тонг эрмас, гар
Менга ҳар захрханд¹ улғанда ул бир нушханд этмиш.

Лаби лаълин малоҳат холи бирла баҳравар² қилган,
Менинг жонимни доғи ишқ бирла баҳраманд этмиш.

Биравким, сарвдек озодаваш³ булди бу боғ ичра,
Қазо деҳқони⁴ ҳам сарсабз⁵ ани, ҳам сарбаланд⁶ этмиш.

Навоии, кеч висол уммидидинким, Ҳақ сени беҳад
Залилу⁷ зору срингни азизу аржуманд этмиш.

АЛИ ҚАМБАР

Бизини шаидо кунгул бечора булмиш,
Малолат⁸ даштида овора бўлмиш

Анга баским, егар тош устига тош,
Танида ера узра ера булмиш.

Урарда дам-бадам хороға бошин
Сунгақлар анда пора-пора булмиш.

Бало тоғи аро етқанда бемор,
Хазу⁹ синжоби¹⁰ хору хора булмиш.

Қаро қилди нечукким рузгорим,
Онинг ҳам хонумони қора булмиш.

Қадаҳ хуршиди қониким, ғамидин
Сиришким кавкаби сайера булмиш.

Навоии, чорадин куп дема сўзким,
Ғамингга чорасизлиғ чора бўлмиш.

Заҳрханд — заҳарханда.

Баҳравар — баҳраманд.

Озодаваш — қадди баланд, сарвқомат.

⁴ Қазо деҳқони — Аллоҳ; тақдир.

⁵ Сарсабз — яшнаган, ҳамиша қўм-қўк, мажозан: шод, хуррам.

⁶ Сарбаланд — боши баланд, юксак.

Залил — хор, губан, паст.

⁸ Малолат — малоллик, азият, ғам-ғусса.

⁹ Хаз — ипакли мато.

¹⁰ Синжоб — силовсин терисидан ишланган пўстин.

ОШИҚ

Бир қатла булса эрди ул гулъузор¹ ошиқ,
Булғайму эрди мунча оллида зор ошиқ.

Ишқ ичра куйса эрди бир тун, қилур эди раҳм,
Фам шоми оҳ утидин чекса шарор ошиқ.

Хоре аегин афгор этмаи не фикри булғай,
Гар қилса хора бирла куксин фигор ошиқ.

Жонни фидоси қилсам таън этмангизки, бордур
Ер оллида уларга беихтиер ошиқ.

Шамъи жамолин очқач, уртанмаи им не тонгим,
Куимақ аро керактур парвонавор² ошиқ.

Ишқ ичра ихтиеринг гар йўқ, бу мўътабардур,
Булса керак фанодин безътибор ошиқ.

Ошиқ эсанг, Навоий, куп заъфдин ториқма,
Не булғусидур улмай зору низор ошиқ.

ЖОНИМ МЕНИНГ

Хастадур жоним менинг, то борди жононим менинг,
Бўлмасун гар борса жононим менинг, жоним менинг.

Гул тукулмиш суға, бормиш сарв ўзидин гуие,
Чехра очмиш боғ аро сарви хиромоним менинг.

Дафъа-дафъа қон аро жисмимдадур бир-бир туган,
Лолаедур гўие ҳар доғ ила қоним менинг.

Тилга олмиш телба кунглумни яна хаили рақиб,
Қолмиш итлар оғзида мажнуни урешим менинг.

Мен анга ҳаирону эл минг захм урса беҳабар,
Беҳабар захм урғучилар доғи ҳаироним менинг.

¹ Гулъузор — гул юзли, гўзал.

² Парвонавор — парвона каби.

Халқдин пинҳон мени маст аила, шояд, эи рафиқ,
Сокин улгаи шаммае¹ бу дарди пинҳоним менинг.

Эи Навоии, булмаса бир пири- комил ҳиммати,
Ул иигит бедодидин иуқ махлас имконим менинг.

ГУЛЗОРМАКОН

Шоми ҳажрим курдунг, аммо зулм таркин тутмадинг,
Ваъдаи шамъи висол эттинг вале ерутмадинг.

Ваъдаи васлинг илик бергай деб ашким булди баҳр,
Чунким ул даре аро фарқ улдум — илгим тутмадинг.

Васл нушидин¹ кунгулни қилмадинг бир лаҳза хуш,
Ҳажр захри биимидин юз қатла то қурқутмадинг.

Оташин⁴ гул гунчасидек уртадинг кунглумни, лек
Очибон они насими васлидин совутмадинг.

Донаи ашкимгаким, ром улди ҳижрон қушлари,
Кунгул, бир кун фиғонинидин ани уркутмадинг.

Хаста қўнглумким, ғаму хуноба қилдинг қисмати,
Бу физиою⁵ шарбат ул бемордин уксутмадинг.

Бодаи васлин ғанимат тут, Навоии, зинҳор —
Ким, не қонларким, бу гулгун сувни истаб ютмадинг.

МУВОФИҚ КИИДИЛАР...

Мувофиқ киидилар, булмиш магар Навруз ила байрам,
Чаман сарви ешил хилъат, менинг сарви равоним ҳам.

Чаман сарви қолиб ҳайрон, менинг сарвим қилиб жавлон,
Анинг шайдоси бир деҳқон, мунга шайдо бари олам.

¹ Ш а м м а — бир оз, озгина, қисқача

² П и р (Ш а й х, М у р ш и д) — тасаввуф тариқатида муридга раҳнамолик қиладиган ирфоний маърифатда юксак мақомга кўтарилган киши.

³ Н ў ш — асал, ширин.

⁴ О т а ш и н — 1) угли, алангали; 2) ўтдай қизил, оловранг.

⁵ Ф и з о — озиқ-овқат, егулик, таом.

Чаман сарви қолиб бeбар¹, менинг сарвим булуб дилбар,
Ани ел айлабон музтар², бу елдин секретиб адхам³.

Кунуб ул сарв уза булбул, чекиб гул шавқидин гулгул⁴,
Бу сарв узра очилиб гул, анга тердин тушуб шабнам.

Қилиб оҳим сари парво, буен майя этмадинг қатъо,
Сабодин, эи қади раъно, булур хам сарв гаҳ-гаҳ ҳам.

Бу боғ ичра маи, эй соқники, бормен асру муштоқи —
Ки, анда сарв ҳам боқии эмас, гул аҳди ҳам маҳкам.

Навоий, куин эт манзил, юзу қаддиға бул моил —
Ки, боғ этмас сени хушдил, гулу сарв айламас хуррам.

НИГОРИМ КЕЛГАЙ

Не кун ўлғайки, нигорим келгаи,
Боғи умрумда баҳорим келгаи.

Умр боғида баҳор улдурким,
Сарвқал лолаъузорим келгай.

Ўлмагаймен йўлида, гар бошима
Секретиб шаҳсуворим келгай.

Ул гадо жониға ўт тушгайким,
Олғали шамъи мазорим келгаи.

Куида итти кунгул, ваҳ, қачон ул
Масти девонашиорим келгаи

Қани майким, чу ичиб маст ўлсам,
Кукка туз боққали орим келгай.

Эй Навоии, тиламон ҳуру пари,
Шояд ул базмида ерим келгай.

Б е б а р — мевасил.

М у з т а р — мажбур бўлган, ночор, ноилож.

¹ А д х а м — қора тўриқ от.

⁴ Б у л г у л — 1) шовқин-сурон; 2) сайраш.

³ Л о л а ъ у з о р — лола юзли, гўзал.

ИСТАНГИЗ

Истаганлар бизни, саҳрои балода истангиз,
Водийи ҳижрон ила дашти анода¹ истангиз.

Вомиқу Фарҳоду Мажнундеклар ул водии аро
Булсалар паидо, мени ҳам ул арода истангиз.

Юз аларнинг ишқича дарду балову ғуссаға
Толиб эл бошиға келган можарода истангиз.

Эики, истарсиз савод ул-важҳ фид-дораиндин,
Бохабар булмоқ мени юз қарода истангиз.

Кунглум ул зулф ичрадур, зинҳор ишқим шарҳини
Истаманг мен телбада, ул мубталода истангиз.

Нуқта янглиғким, вафо узра қилур котио рақам,
Ишқ утининг доғини аҳли вафода истангиз.

Оғзи шавқидин Навоии итти, они истар эл
Ё адам даштида, е мулки фанода истангиз

ЖАФО ҚИЛМИШ

Кунгулни бу кеча бир ой хаели мубғало қилмиш —
Ки, уйқу хаилини кузлар саводидин жало² қилмиш.

Кунгулга тоза қуиғон доғлардинму савод улмиш,
Иуқ эрса ҳажр дудидин фалак юзин қаро қилмиш.

Вужудим хирманин уртарға бир барқи бало урмиш,
Кўзумга ҳажр илги кожидин ҳар утки чоқилмиш

Вафосизлиқ муҳаббат аҳли оридур, хушо улким,
Ҳаети нақдини бир қотил оллинда фидо қилмиш.

А н о — қийинчилик, машаққат, азоб.

Савод ул-важҳ фид-дорайн — икки дунела юзи қора-

Ж а л о — ватандан айрилиш, гурбатда булиш.

Аеги туфроғининг қииматин жонлар деган ҳайҳот,
Ҳает оксирини¹ гуфроғ бирла тенг баҳо қилмиш.

Гадолиг аиламиш ииллар кузум — ул хўблар шоҳи
Қачон бир қўргузуб ораз, анинг комин раво қилмиш.

Висол истар эсанг қочма балиятдинки, кургузмиш
Ниез аҳли вафо, ҳар неча ноз аҳли жафо қилмиш.

Тараб² жомини тутмас даир пири булмаин фонии,
Биров бу фаиз гопмишким, ерин даири фано қилмиш

Навоии бенаво булким азал қассоми³ қилғонда —
Халойиққа наво тақсим, бизни бенаво қилмиш.

ЧОРГОҲ — III⁴

Баҳор андоқки булбул гульузори тоза истармен —
Ки, ул гулбонг⁵ ила ўзни баландовоза истармен.

Чу ул гул тоза-тоза ўт солур кунглум аро, мен ҳам
Ул утдин курагим доғини тоза-тоза истармен.

Чу иуқ андоза ишқим бирла шавқимға, ул оини ҳам
Жамолу меҳр ойинида беандоза истармен.

Эритсам гар қўнгул чоки учун паиконларини, тонг йуқ,
Темурдин чун ҳисори⁶ дард учун дарвоза истармен.

Узори шавқи тигидин улуб қонлиг кафан бирла,
Анинг ҳам хоридин ҳавро⁷ юзига ғоза⁸ истармен.

¹ И к с и р — афсонавий жавҳар — унинг воситасида ғўе мисни олтинга айлантириш мумкин эмиш; мажозан: жуда фойдали дори

² Т а р а б — шодлик, хурсандчилик, хуррамлик.

³ Қ а с с о м и а з а л — азалда қисмат, ризқ, феълу атвор ва бошқаларни тақсим қилувчи, яъни Худо.

⁴ Бу қўшиқ «Истармен» номи билан ҳам ижро этилади.

⁵ Г у л б о н г — 1) баланд овоз билан нола тортиш; хуш овоз билан сайраш.

⁶ Ҳ и с о р — қалъа, қўрғон, истеҳком.

⁷ Ҳ а в р о — ҳурлар, гузаллар.

⁸ Ғ о з а — юзга суртиладиган упа-элик

Фироқинг ичра, розимен, фалак жисмим уинг йиқса.
Хилофи одат: уи ваирон қилурға роза¹ истармен.

Навоии назмининг авроқи² зулфунгдин паришондур,
Анинг жилдиға сунбул торидин шероза³ истармен.

НАСРИ ЧОРГОҲ

Йўлунда туфроғ улдум, эи сабо, ўтсанг ғуборимға,
Куюн бул, доғи элтиб садқа қилгил гульузоримға.

Гар ўлсам ул малаксиимо⁴ пари ҳажринда, айлангаи
Пари бирла малак парвонадек шамъи мазоримға.

Фироқи тиирборонинки чектим, кушға ухшатқаи —
Ки, юлмишлар юнгин, боққан киши жисми фигоримға.

Куеш янглиғ юзунг ҳажринда эрмас срумоқ мумкин,
Гар улса юз куеш толеъ қорарган рузгоримға.

Йигитлар ишқини гар ихтиер этмаи десам, қуимас
Йигитлик⁵ бирла ошиқшевалик⁶ ўз ихтиеримға

Жунун водийсида қолур сабо юз дашти пуямдин⁷,
Анга етмон, не илдам саир экин чобуксуворимға.

Сени, эи мурбача, маҳрумликдин асрасун Тенгри,
Агар бир жоми май бирла илож этсанг ҳуморимға.

Фано майхонасининг маифурушиға фидо жоним —
Ки, май эхсон қилур ҳолатда боқмас йуқу боримға.

Вафо утиға мен куйдум, вале топқаи Навоиидек
Муҳаббат ришгаси боққан киши ҳар бир шароримға.

¹ Р о з а — тош йунувчи.

² А в р о қ — варақлар, саҳифалар.

³ Ш е р о з а — китобни муқовалашла унинг саҳифалари сочилмасин учун ипак билан тикиш.

⁴ М а л а к с и й м о — фариштага ухшаш; ниҳоятда гўзал.

Й и г и т л и к — ешлик, навқиронлик.

⁶ О ш и қ ш е в а л и к — ошиқлик иши, одати.

П ў я — югуриш, елиш.

ЎЗГАЧА

Ваҳки, чамандин яна эсти шамол узгача,
Хар дам улур атридин кунглума ҳол узгача.

Булбулу кумри чекиб лаҳну наво узга навъ,
Кургузадур сарву гул ганжу далол¹ ўзгача.

Савсан улуб сарбаланд, гунча қилиб нушханд,
Эла алардин етиб дафъи малол² узгача.

Сунбули пуртоб³ ҳам, лолаи сероб⁴ ҳам
Дуд ила ўтдин булуб шибҳи⁵ мисол узгача

Кирди магар дилбарим, ҳури парипайкарим,
Гулшан аро кунглида фикру хаел ўзгача.

Булса манга доғи йўл андаки, аиш айлар ул,
Қилсам эди маст улуб қолу мақол⁶ ўзгача.

Умри абад топқамен тутса манга бир қадах,
Нашъан майдин анга ҳусну жамол узгача.

Даҳрда иуқтур карам, даҳрнинг аҳлида ҳам,
Қилмағасен, кунгул, фикри муҳол⁷ ўзгача.

Зухд, Навоии, санга бермади масжидда фаиз,
Эмди кириб дайр аро тарҳни сол узгача.

¹ Ганжу далол (Далолу ганж) — ноз-карашма.

² Дафъи малол — ғам-ташвиқларни йўқотиш.

³ Пуртоб — кўп ҳалқа-ҳалқа.

⁴ Сероб — 1) мўл-кўл; 2) серсув, 3) мажозан: дурахшон, ярқирок

⁵ Шибҳи — ўхшаш, монвил.

⁶ Қолу мақол — ғам-сўз, судбат.

⁷ Фикри муҳол — амалга ошмайдиган фикр.

НАВРЎЗИ АЖАМ

Қаю қушким, қунар бу пайкари¹ Мажнунмисол узра,
Эрур тан заъфидин қушдекки, иунгаилар хилол² узра.

Бало тоши хам ўлган қаддим устидин иироқ кетмас,
Биаиниҳ нуқта янглиғким, тушар сзғанда зол³ узра.

Агар маиғунлуғидин ранг айлар эрса машшота,
Кузумнинг мардумин қуиғил уюб ул турфа хол узра

Қошингнинг тоқи устида эмастур анбарин холинг,
Зухал⁴ гуе очибтур оразин мушкин ҳилол узра.

Не тонг, нозуклуғидин гар қураиши(и)⁵ бурк⁶ оғир келди,
Хам айлар, чун қиров купрак егар нозук ниҳол узра.

Саводи хат била ҳам оразинг хуршиди равшандур,
Сафода не тафовут соя тушкандин зулол⁷ узра.

Белинга то сочинг чирмашти, рашкидин анинг ҳар тун
Димоғимда тонг отқунча хаел эрмиш хаел узра.

Кузумни истасанг равшан, қадаҳни елма, эи соқии,
Керакмастур саҳоб⁸ ул ахтари фархундафол⁹ узра.

Навоии, ер лаълида учуқтур, йўқса епушти
Чибиннинг парридин бир пора қунған чоғда бол узра.

¹ П а и к а р — жусса, гавда, вужуд.

Х и л о л — нозик, озғин.

² З о л — араб алифбосининг туққизинчи ҳарфи.

³ З у ҳ а л — Сатурн сайераси. Ўтмиш мунажжимларининг айтиш-ларича, Зухал бахтсизлик белгиси ҳисобланади.

⁴ Қ у р а и ш и й — қурайш қабиласига мансуб

Б ў р к — бош кийим, қалпоқ.

З у л о л — 1) тиниқ, тоза, ширин сув; 2) май, шароб.

⁸ С а ҳ о б — булут.

⁹ Ф а р х у н д а ф о л — бахтли, саводгли.

НИМЧУПОНИ

Зулфига майл, эи насими анбарафшон, айлама,
Тарқатиб юз пора кунглумни паришон айлама.

Олам аҳли жониға раҳм айлаб, эй чобуксувор,
Отланиб усрук, яна оҳанги майдон айлама.

Азми гашт айлаб тун ақшом, ой киби айлаб тулуь,
Чархнинг юз минг кўзин хуснунгга ҳайрон айлама.

Захмлиғ вағримни юз минг пора айлаб тиг ила,
Зулмдин ҳар порасин бир қатраи қон айлама.

Деб эмишсен: айлагум ислом элинда қатли ом¹,
Айлама зулмни, эй номусулмон, айлама!

Гар, десанг, кўнглунгни гардун таҳ-батаҳ² қон этмагай,
Хурда майлин гунчадек кўнглунгда пинҳон айлама.

Эй Навоии, базм тузган эрмиш ул гул боғ аро,
То паришон бўлмасун, булбулдек афғон айлама.

III САРВИ ГУЛЪУЗОР³

Холу хатинг хаелидин, эй сарви гулўзор,
Гоҳи кўзумга хол тушуптур, гоҳи ғубор.

Юзунгда хол сафҳада томған киби қаро,
Холинг малоҳати туз эрурким, қорада бор.

Жонимни ўртаган юзу холингни билмасанг,
Ўт шуъласида айла гумон бир ўчук шарор.

Билман⁴, кўнгулда холларингнинг хаелидур
Ё кирпигинг тиканларин айлабсен устувор.

¹ Қ а т л и о м — қиргин.

² Т а ҳ - б а т а ҳ — қаватма-қават.

³ Бу қўшиқ «Мақоми сегоҳ» куйи билан ҳам ижро этилади.

⁴ Б и л м а н — билмайман.

Ҳар дам кунгул ҳалоку кузум тиира булмагин,
Билгаи бировки, ери эрур шуху холдор.

Машшотаи қазо¹ безамиш хољу хаттини,
Беихтиерлиқда манга борму ихтиер?

Мискин Навоии холи лабинг курса, жон берур,
Боқсанг не бўлди суврати ҳолиға, эи нигор?

ИСТАДИМ

Қон ютуб умре, жаҳон аҳлида бир ер истадим,
Лекин ул камрак топилди, гарчи бисер истадим.

Кимгаким жоним фидо аилаб, соғиндим, ер эрур,
Эрмас эрди ерлиғда чун вафодор истадим.

Билмадим, олам элида йуқтурур мутлақ вафо,
Ваҳки, умри улча йўқтур, соғиниб бор истадим.

Улки топилмас башар² жинсида, ваҳ, ғафлат курунг —
Ким, пари хаилида мен девонаи зор истадим.

Сирри ишқимни, кунгул, куз бирла фош этмак, не тонг,
Қалби тардоманни³ чун мен соҳибасрор⁴ истадим.

Шаих бирла хонақаҳдин чун еруғлуқ топмадим,
Дайр пири хизматиға кўни хаммор⁵ истадим.

Эй Навоии, чун рафиқе топмадим, бу гуссадин
Ўзни бекаслик балосиға гирифтор истадим.

М а ш ш о т а и — оро берувчи қудрат, яъни Худо.

Б а ш а р — киши, инсон; инсоният.

³ Т а р д о м а н — ахлоқсиз, гуноҳкор.

⁴ С о ҳ и б а с р о р — сирлар соҳиби, ориф, пир, комил инсон.

К ў й и х а м м о р — майхона кўчаси.

ГАЙРИНГҒА ПАРВО АЙЛАСА¹

Кунглум ўртансун агар гайрингға парво айласа,
Ҳар кунгул ҳамким, сенинг шавқунгни пайдо айласа.

Ҳар киши васлин таманно айласам, навмид² улай,
Ҳар киши ҳамким, сенинг васлинг таманно айласа!

Ўзгалар ҳуснин тамошо айласам, чиқсун кўзум,
Ўзга бир куз ҳамки, ҳуснунгни тамошо айласа!

Ғайр зикрин ошкоро қилса, лол улсун тилим,
Қайси бир тил ҳамки, зикринг ошкоро айласа.

Рашқдин жонимға ҳар наргис кўзи бир шуъладур,
Боғ аро ногаҳ хиром ул сарви раъно айласа.

Шоғиздин нукта айтур маҳвашимдек бўлмағай,
Ғар қуеш ҳар заррасидин бир Масиҳо айласа!

Офият- жонимға етти, шохуш ул муғким, мени
Бир қадаҳ бирла харобот ичра расво айласа.

Келтурунг дафъи жунунимға парихон⁴, йўқ табиб —
Ким, ул ансаблур⁵ пари ҳар кимни шаидо айласа.

Субҳдек бир дамда гардун қуимағай осорини⁶,
Ногаҳ аҳли сидқ⁷ кунгли меҳрин ифшо айласа.

Даҳр шуҳиға, Навоии, сайд булма нечаким,
Кун узори узра тун зулфин мутарро⁸ айласа.

¹ Бу қушиқ «Талқин» ва «Рок» куйлари билан ҳам ижро этилади.

² Н а в м и д — умидсиз, маъюс.

³ О ф и я т — соғлик, тинчлик.

⁴ П а р и х о н — дуохон, азайимхон.

⁵ А н с а б — энг лойиқ, энг муносиб.

О с о р — белги, нишон.

А ҳ л и с и д қ — Ҳақ йулидаги кишилар.

М у т а р р о — тозаланган, мусаффо.

КУЧАБОҒИ — II¹

Эй сарвинози гулшану боғи малоҳатим,
В-эй, гульузори маҳваши сарвқоматим.

Лаълинг табассум эғти-ю, жоғим асиридур,
Шаккар соғинди тўти киби ~~ғай~~ ҳаловатим.

Дарду фироқ мотами, эй нозанин ниғор,
Ямо қилиб ҳузурими, тоқ этти тоқатим.

Ҳуснингни гулшанида бағоят чекиб фиғон,
Чун андалиб- кетти бу утға талоқатим.

Хокистаримни² куйинга еткурса гирдбод⁴,
Қолгай ҳануз боқии чекарга ҳаловатим.

Куйди фироқ шуъласидан шамъдек, нестай,
Таъсир қилди олама сўзу ҳароратим.

Токим Навоий чекти рақами иштиғқи ер,
Шоядки, булғай бир кунни элда ҳикоятим.

ТАРАҲҲУМ АЙЛАГАЙ

Неча мен меҳнат чекиб, ул ой танаъум айлагай,
Ошкоро йиғласам, пинҳон табассум айлагай.

Жавридин ул навъ хушменким, ўлум ҳоли булуб,
Ваҳм этарменким, куруб ногаҳ тараҳҳум айлагай.

Нукта сургач лаъли, улгонлар топар умри абад,
Умрида Исо қачон мундоғ такаллум айлагай?

Тиғи зулми тегмағидин айласа эл кўнгли бим,
Тегмасун ғайриға деб, кунглум таваҳҳум айлагай.

¹ Бу қўшиқ «Мақоми дуғоқ» ва «Ҳожиниез — II» куйлари билан ҳам ижро этилади.

² А н д а л и б — булбул.

³ Х о к и с т а р — кул.

⁴ Г и р д б о д — айланма шамол, бўрон, довул.

Дема зулум куп етиб, кунгунг тазалум аиламиш —
Ким, агар оз этса, шоядким, тазалум аилаган.

Эй кунгул, бир лаҳза ҳижрон шиддатиға арзимас,
Гар висол ичра киши юз иил танаъум айлаган!

Ёр базмиға чу йўл топмас Навоий, не осиг,
Дилхарош¹ афғону гар дилқаш тараннум аилагай.

ҲАЖРИНГ КУНИН

Ҳажринг кунин бир иилчаву ҳар соатин бир ойча бил,
Ҳайрат маҳалли булмағай ун икки ой гар булса иил.

Ул ишвагар чу очти юз — кузга назар йуқ, тилга суз —
Ким, ашқдин боғланди куз, ҳайраттин ул янглиғки тил.

Чун шаҳсуворим отланур, андин фалак лаъб урганур,
Ишқида жисмим тўлганур ул навъким, ~~у~~ узра қил.

То чиқмас ул гул боғдин булмиш бу дарду доғдин
Дардим оғирроқ тоғдин, хошокдин жисмим енгил.

Эи ҳусн аро соҳибгино², хуршид — атонгдур, ой — ано³,
Истар эсанг писбаг яно: ҳам сарв — ағо, ҳам гул — сингил.

Кук меҳридин аиерроқ, Баҳромдин⁴ хунҳорроқ,
Сен е фалак ғаддорроқ⁵, эи меҳри йўқ моҳим, дегил.

Курди Навоии жон аро ғам шуъласи ҳирмон аро,
Куз мардумидек қон аро, кургач либосингни қизил.

Д и л х а р о ш — кунгили тирновчи, кунгил дардларини ~~кунгил~~

² Ошиқнинг ишқ дардиға уртана-ўртана иифлашиши — хас, хашак, сомон, барг, чўп даражасига тушиб қолиши тасаввуфда асосини шарт. Фақат шундагина илоҳий ишқ чақмоғи чақилиши билан у лов этиб енади-ю, маъшуқи азалга қўшилиб-сингиб кетади.

³ С о ҳ и б г и н о — бойлик эгаси; ~~у~~ ерда: ҳусн шоҳи

А т о — ота, А н о — она, волида.

Б а ҳ р о м — Миррих (Марс) сайераси. Қадимги мунажжимлар уни фитна, уруш тимсоли, кишиларга бадбахтлик келтирувчи беҳосият сайера ҳисоблаганлар.

⁵ Ғ а д д о р — маккор, ҳийлагар; хоин, алдамчи.

ТАРОНАИ НАСРИ САРАХБОР — IV

Маи бирла юзунг тим-тим аҳмарму¹ экин ое,
Ё шуъла аро бир-оир аҳгарму экин ое?

Ҳар сари қулоғингда гавҳарму экин ехуд
Ҳар жонибида² ойнинг аҳтарму экин ое?

Рухсоринг уза хаидин юз қатраки кургуздунг,
Гул барида шабнамдин гавҳарму экин ое?

Гунча ичида даврон муҳкам¹ тикан урғандек,
Кўнглум аро ғамзаингдин ханжарму экин ое?

Кунглум қушиким қолмиш зулфинг аро саргардон,
Савдо гунида соиир шабпарму⁴ экин ое?

Зулф ичра юзи янглиғ офоқни куйдирган,
Оҳим тутуни ичра озарму⁵ экин ое?

Ҳижрондаму ул маҳваш ағерға мойилдур
Ё захри фироқ ичра ништарму экин ое?

Жон пардасида ҳар енким, янги туганлардур⁶,
Қатлимға фалак тузган маҳзарму⁷ экин ое?

Эл деса Навоиниким, жавр ила тарк этти
Ишқингни, санга суз бодарму⁸ экин ое?

¹ Аҳмар — қизил.

² Жониб — томон, тараф.

³ Муҳкам — маҳкам, мустаҳкам.

⁴ Шабпар (Шаппарак) — қуршапалак.

⁵ Озар — ўт, олов.

⁶ Туган — доғ, из, яра ва жароҳатнинг доғи.

⁷ Маҳзар — 1) ҳар нарсанинг кўринадиган, зоҳир бўладиган жойи; 2) акс, партав; 3) кўриниш, намоён бўлиш; 4) намуна, нишона.

⁸ Бовар — 1) ишонч, ишониш; 2) тўғри, ҳақиқат.

ТАРОНАИ МУХАИЯРИ ИРОҚ — I

Оғзим ачитқон дам-бадам ул лаъли шаққарханд¹ эрур,
Ваҳ-ваҳ, туз эрмиш улки, мен қилдим гумонким, қанд эрур.

Ўтсанг ғамим саҳросидин, қонлиғ кунгул ажзосидин,
Ҳар лола баргин англаким, бир доғлиғ парканд² эрур.

Куюнгда мунглуғ жонға тан, юз захм иладур хирқае
Марҳам била қуиған мамуқ³ ҳар ен анга пайванд эрур.

Мажнун кунгул қилмас ҳаво ҳар ен укунгдаин гуиё —
Ким, бу темур бирла йиғоч ҳабсиға⁴ онинг банд эрур.

Боққач қуеш рухсориға андин қилурмен кўз еши —
Ким, ул мусофир ойима ҳусн ичра бас монанд эрур.

Ғам барқию меҳнат туни зоянда⁵ булса ишқдин
Тонг йўқки, утқа гаҳ шарар, гоҳи тутун фарзанд эрур.

Дуне аруси⁶ зулфини тутқан не оғаҳ фақрдин,
Ғанж истамас улким, йилон тутмоқ била хурсанд эрур.

Минг нола тортиб курмаи ул гул васлин охир ўлганим,
Бу боғнинг булбуллари гар билсалар, хуш панд эрур.

Кўз учи бирла боқтингу қидинг Навоий кўнглини,
Билдинг аниким, бир қие боқмоққа ҳожатманд эрур.

КУИИДА

Куида йиғлар эдим мен зор ҳам беморға,
Эмди ииғларлар бари беморлар мен зорға.

Ҳажри бепоен йўлин қатъ айламак душвор эрур,
Заъфдин менким юрурмен қул таяб деворға.

Ш а қ қ а р х а н д — чиройли табассум қилувчи.

П а р к а н д — парча, булак.

М а м у қ — пахта.

⁴ Ҳ а б с — қамоқ, қафас, зиндон.

⁵ З о я н д а — туғилувчи, туғувчи.

⁶ А р у с — келин. келинчак.

Телба кунгдумнинг қушидин қону юздин заъфарон,
Қилсалар дафъи жунуним басдурур тумморға.

Ишқ пайдову ниҳон ўлтурди, лекин йуқтурур
Заҳра¹ бу ҳолимни ҳам ихфоға, ҳам изҳорға.

Зулфида мен фонию тасбеҳ ила мағрур шайх,
Субҳа торин бас, не янглиғ ўхшатаи зуннорға

III ажаб улсам дағи кавсар суйи булғаи насиб
Назъ² вақти солсам ўзни кулбайи хамморға³.

Зор ўлуб мискин Навоии нечаким чекти фиғон,
Қилмади ул ои тараҳҳум бу фиғону зорға

ТАРОНАИ ТАЉҚИНИ СЕГОҲ

Гулшани куюнгдин айру боғи ризвонни⁴ нетай,
Бошима гар гул сочар, сенсиз гулафшонни⁵ нетай.

Нахли қаддинг чун эмас гирен⁶ кузумда жилвагар,
Жуибор атрофида сарви хиромонни нетай

Ул итингга булмаса туъма⁷, бу оллингда фидо,
Заъфлиқ паикарни наилай, нотавон жонни нетай.

Лаългун ашким лаби ҳижронида аиб этмангиз,
Кўз иулидин тукмайин бағримдағи қонни негаи.

Зулмати ҳажрида чашманг васфин этма, эи Хизр,
Менки умримдин туюбмен, оби ҳайвонни нетай.

¹ Заҳра — ул, сафро.

Назъ — жон чиқиш вақти. ҳолати.

³ Кулбайи хаммор — майхона.

⁴ Ризвон — жалнат; саккиз жаннатнинг бири.

⁵ Гулафшон (Гулфишон) — 1) гул сочувчи, гулдек очилиб турувчи; 2) шод ва хурсанд этувчи.

⁶ Гирен — йиғловчи, йиглаб турган.

⁷ Туъма — озиқ, луқма.

Доғима марҳамни куп таклиф қилмай, эи рафиқ,
Туттум ул доғим ўнгалди¹, доғи ҳижронни нетай.

Ердин айру бузуғ кўнглумга қилдим хайрбод²,
Эи Навоии, уйла ганж улмай бу ваиронни нетай.

АЙЛАНГИЗ

Нозанишар, бенаволарга³ тараҳхум айлангиз,
Лутф агар йўқтур, ғазаб бирла такаллум айлангиз.

Гаҳ бииик, гаҳ паст гирен курсангиз ушшоқни,
Фош кулмассиз, ниҳон боре табассум айлангиз.

Ҳажр зулмидин қотиқ ҳолимши, эй жону кунул,
Билдингиз, ер оллида бориб тазаллум айлангиз.

Эи балову дард, утлар худ солибсиз жонима,
Лек сиз ҳам гаҳ-гаҳ ул угтин таваҳхум айлангиз.

Қон агар ютсам қарориб ахтарим, эй хатгу хол,
Сиз майи лаъли била боре танаъум айлангиз.

Биз фано туфроғи бўлдук даир аро, эй аҳли зухд,
Хонақаҳ саҳнида сиз баҳси тақаддум⁴ айлангиз.

Эи муғаннийлар, Навоий маст эди — кеч уйғонур,
Ани уйғотмоққа бир дилкаш гараннум айлангиз

УРТАДИ

Ваҳки, ҳажринг ути жисми нотавоним ўртади,
Нотавон жисмимга тушкан шуъла жоним ўртади.

Кузғабон кўнглум алохону аломон⁵ айлади,
Не алохону аломон, хонумоним ўртади.

¹ Ўнгалмоқ — тузалмоқ, соғаймоқ.

² Хайрбод — хайрлашиш, узоқлашиш.

³ Бенаво — 1) фақир, қашшоқ; 2) ғариб, нотавон; 3) бебахра, маҳрум.

⁴ Тақаддум — илгарилаш, олдинда булиш.

⁵ Алохону аломон — хонавайрон.

Барқи ишқинг чунки тушти, хонумоним бўлди кул,
Турфа ут эрдик, паидову ниҳоним уртади.

Дема, ишқим наиладиким рузгорингдур қора,
Уртади, эи қотили номехрибоним, уртади.

Лаъли маҳлул¹ аилагандин ут еқиб хошок ила,
Ҳажри жоним қуидуруб, жисмимда қоним уртади.

Булмаса ному нишоним, айб қилмангким, фироқ
Рузгор авроқида ному нишоним уртади.

Шоми ҳажрида шафақ курсанг, Навоии, бил яқин —
Ким. фалакни шуълаи оху фиғоним уртали.

ЭИ ПАРИ

Эи пари, раҳм этки, кунглум зор эрур, бечора ҳам,
Ишқу савдо даштида Мажнун эрур, оввора ҳам.

Тандағи наиконлару ашқим ерутмас уиниким,
Дуди оҳимдин қорармиш собиту сайера ҳам.

Заҳми куп бағримни тикмак мумкин эрмас, эи рафиқ —
Ким, эрур юз пораву мажруҳ эрур ҳам пора ҳам.

Васли иқболию мен, ҳаиҳотким, рухсорини
Тоқатим иуқтур иироқтин қилғали наззора ҳам.

Уила су қилди бало куҳсорини- оҳим ути —
Ким, олиб куқсумга урғанча топилмас хора ҳам.

Чарх макру фиғнасидин гофил улманг зинҳор,
Чунки бу шоҳид баса фаттон эрур, маккора ҳам.

Телбараб³ иттим Навоийдек жунун саҳросида,
Қилмади едимни ҳаргиз бир парирухсора ҳам.

¹ Лаъли маҳлул — эритилган май. қизил май.

² Куҳсор — тоғлик жойлар.

³ Телбараб — телба бўлиб, ақлидан озиб.

САВТИ СУВОРА — VIII (IX)

Бир ой утти мени маҳзунға, бир ой интизоринда —
Ки, не кунглум эрур ҳушинда, не ҳушум қароринда.

Ичим фурқат балосинда, тошим ҳажр ибтилосинда¹,
Таним ишқ изтиробинда, узум шавқ изтизоринда².

Юзунг ҳажрида туфроғ ўлдум ул янглиғки, ел қупқоч,
Қуеш чиқса, падидор³ ўлмағай жисмим губоринда.

Юзунг майдинки гулгун булди, йуқ жаннатда ул гуллар —
Ки, бир-бир очилибтур олами ҳуснунг баҳоринда.

Дегаким: бўстонафруз⁴ ичида тухми сочилмиш,
Биравким холлар кўрса узоринг лолазоринда.

Тишинг шавқида ғалтонлиғ⁵ аро юз гушада қолғай,
Агар инжу ўзин солса, дури ашким қаторинда.

Майи васлинг қаниким, нашъаси жисмимға жон бергаи,
Бу янглиғким, ўлум ҳолинда мен ҳажринг хуморинда.

Менинг е дустнинг журми дема ишқимниким, эрмас
Менинг ҳам ихтиеримда. анинг ҳам ихтиеринда.

Қуеш чиққандек ўлғай, гирира тун ичра ул ой келса,
Навоийшинг фиरोқ ичра қорарған рузгоринда.

ЯХШИРОҚ

Эи, каломи жонфизоинг нақди жондин яхшироқ,
Лаъли жонбахшинг ҳаети жовидондин яхшироқ.

Гарчи ҳажрингдин смон ҳолатдамен, лекин манга
Кимки андин яхшироқ йўқ, сенсен ондин яхшироқ.

И б т и л о — мубталлолик, балоға гирифтор бўлиш.

И з т и р о р — чорасизлик, ночорлик.

П а д и д о р — ошкор, аён.

¹ Б ў с т о н а ф р ў з — гултожихўроз.

² Ғ а л т о н л и ғ — юмаламоқ, йиқилмоқ.

Халқ тарки ишқинг айларга биравни қатл учун,
Гар тиларсен, топмағунг мен потавондин яхшироқ.

Ишқ саҳросинда ед этма ватандин, эи хирад —
Ким, бу навъ овворалиғ юз хонумондин яхшироқ.

Истасанг, эи ишқ, Мажнун урниға саргаштае,
Билки, топқунг йўқ бу расвои жаҳондин яхшироқ.

Дайр аро яхши-емон оллида бош қўйсам, не тонг,
Кимки йўқ андин емонроқ, мен емондин яхшироқ.

Эи Навоии, хурдаи назмингга ислоҳ истасанг,
Кимса қилмас они шоҳи хурдадондин¹ яхшироқ.

ФИҒОНКИМ

Фиғонким, кунглум олған дилбарим дилдорлиғ билмас,
Билур ошиқни ғамгин қилмоқу ғамхорлиғ билмас.

Нечук дей ер эмас, душман демак булмас, худ аитайким,
Эрур худ ер ул, аммо тариқи ерлиғ билмас.

Кўнгулда зорлиғ бирла фиғон кўюнга, айб этма,
Гадойи хастаедур жуз фиғону зорлиғ билмас.

Оғирроқдур фироқим тоғидин бахтимнинг уиқуси —
Ки, нолам булди рустохезу² ул бедорлиғ билмас.

Булуб мажнун паридек итмишам, невчунки ерим ҳам
Парипайкардур, аммо ғаири мажнунворлиғ³ билмас.

Кетур, эй соқии маҳваш, манга бир соғари дилкаш —
Ки, даврон ерлиғ, афлок жуз гаддорлиғ билмас.

Қазо илги тилармен ер била ҳамвор қилғайким,
Замон аҳли замондек ғайри ноҳамворлиғ⁴ билмас.

¹ Бу ерда Султон Ҳусайн Бойқаро кўзда тутилмоқда.

Р у с т о х е з — ғавғо, тўполон.

М а ж н у н в о р л и ғ — мажнунлик, девоналик.

⁴ Н о ҳ а м в о р л и ғ — нотекислик, номувофиқлик.

Менинг еримда онидурки, андин ўртанур жоним —
Ки, они ҳар қуеш юзлук шакаргуфторлиғ¹ билмас.

Навоии кузларининг мардумидин жаври қон тукти,
Дариф ул шухи мардумкушки-, мардумдорлиғ² билмас.

ҲАДУЗ

Халқ билур ошиқлиғимни, ер билмайдур ҳануз,
Ишқ ўти, е Раб, анга ҳеч кор қилмайдур ҳануз.

Қаниб борсам ахтариб еримни топгайман дебон,
Бул менинг шум толеъимға ер келмайдур ҳануз.

Ҳар киши курса мени, раҳми келиб наилар мудом,
Ииғлаб айтсам, бевафонинг раҳми келмайдур ҳануз.

Эи Навоии, айб эмас куида улсам ернинг,
Куида ўлсанг, анини парвойи келмайдур ҳануз⁴.

ИСТАРАМ

Сарви озодини боғ ичра хиромон истарам,
Сабзасин сарсабзу гулбаргини хандон истарам.

Дард жононимда, балким юз алам жонимдадур,
Йуққи, жононимға, бал жонимға дармон истарам.

Тийрадур ваироним онсиз, ваҳ, яна бир қатла ҳам
Ул қуешни баит ул-эҳзонимда меҳмон истарам.

Нафъ этар булса ҳино янглиғ кафи пойингга⁵ қон,
Чок этиб кўксум, ани бағримда пинҳон истарам.

¹ Шакаргуфторлиғ — ширинсўзлик.

Мардумкуш — қотил.

Мардумдорлиғ — одамгарчилик.

⁴ Бу ғазал шоир девонларида йуқ — уни «Ўзбек халқ музикаси»-нинг 1-жилдидан олдик (Қаранг: Ўзбек халқ музикаси. 1-жилд. Тошкент, Ўзбекистон Давлат нашриети, 1955. 127-бет).

⁵ Пой — оёқ.

Эи Хиэр, ҳайвон суии тут дам-бадамким, ер учун
Садқа қилмоқлик учун ҳар лаҳза бир жон истарам.

Муждае бергил мизожи сиҳҳатидин, эи табиб —
Ким, пайғоминг учун жонимни қурбон истарам.

Ўқ киби қаддин куруб, афтода чун кур улмадинг,
Эи Навоий, кузларингда нуги¹ пайкон истарам.

ЛАЪЛИНГ

Лаълинг, ае, не ажаб рангиндур,
Сўзи анинг не бало шириндур.

Ҳам қошини тақвону гоатқа бало,
Ҳам кузунг офати ақлу диндур.

Ҳулла ичра баданингким курунур,
Гус гулбарг аро насриндур.

Қатлу тиргузмак эрур оининг,
Оллоҳ-Оллоҳ, санга не ойиндур?!

Соқие, ҳажрида тутқил манга май —
Ким, бу судин ўтума таскиндур.

Маю васл аҳлики бу давр ичра,
Бизга хуноби жигар таъиндур.

Ҳажринг айеми Навоий тинмас,
Бир курунуб анга кўнглин тиндур.

САРВИ ҲУРИЗОД

Тушда еткандекдурурмен сарви ҳуризодима,
Кур, емон толеъки, ул ҳам яхши келмас едима.

Соғинурменким, топилмас бир кўнгул оламда шод,
Шодлиғ ҳаргиз чу етмас хотири ношодима².

¹ Н ў г — уч.

² Н о ш о д — шод эмас. хафа.

Йуққи, заъфимдин унум чиқмасда раҳм этмас ул ой,
Кукка ҳам стканда нолам, стмади фаредима.

Айтсам, хуштур кўнгул боғи 1 иеҳи меҳр ила,
Дерки, бу жавҳарни Тенгри бермамиш пулодима.

Дол¹ султондин топарлар, ваҳки, ул султони ҳусн
Азм этар ҳар лаҳза тиғи кин чекиб бедодима.

Одат айлар ер ҳижрон шевазин, эй дуслар,
Воиким, неткаимен онсиз хотири муътодима.

Мен чу бўлдум дайр пирицинг муриди, не осиф,
Эмди шайхи хонақаҳ кўймоқ кунгул иршодима.

Бир хароб ўлғайки, ҳаргиз топмаған ободлиқ,
Кимки қилса бир гузар кунжи харобободима.

Эй Навоии, телба кунглум дарду ғам тоғин қозар,
Кўрсаиғ, аҳволим дегил мажнунсифат Фарҳодима.

МЕНИНГ БАХТИМ

Менинг бахтим юзи ғам кожидин² ул кун қаро булди —
Ки, кунглум ул кўзи-қоши қароға мубтало булди.

Қутулмиш эрди ошиғлиқ балосидин кунгул, кетмиш
Ул ои куйига ена, билмон, анга не бало булди.

Қошу кирпичларинг кунглум уин қилди камонхона,
Алифлардин ўку наъл анга бир ҳалқа е булди.

Бузулған хаста кўнглумдин уқин зинҳор чекмангким,
Ул уйга бу сутун, ул нотавонға бу асо булди.

Лабингға қайси тил бирла фидо дей хаста жонимни,
Анга жоним фидоким, жони лаълингға фидо булди.

¹ Д о л — бу ерда: адолат.

² К о ж — бу ерда: илтироб, азоб.

Ажаб муҳлик эмасму ишқ дашти, эи мусулмонлар —
Ки, бир мўриға¹ ҳар кун туъма икки аждаҳо булди.

Фано истар эсанг, тут даир пири илгидин жоме,
Нединким хонақаҳ шайхи иши зарқу² рие булди.

Вужудум фонии аилаб, олди дин бир муғбача, тонг йўқ,
Агар зуннор боғлаб, масканим дайри фано булди.

Навоии, ғуссадин махлас тиларсен, масту беҳуд бул —
Ки, даврон дарду ранжиға даво бу булди, то булди.

ДИЛОРОМИМ КЕРАК

Гулшан ичра иуқтур оромим — дилоромим керак,
Сарву гулни наилаин, сарви гуландомим керак.

Гар парилар қуш киби рам қилсалар мен телбадин,
Фам иуқ, ул шухи парипаикар менинг ромим керак.

Офиит куйида маҳвашларға йўқтур нисбатим.
Ул муқаммиршева³ шухи бодаошомим керак.

Каъбада ноком ила дин аҳлида йўқ жуз нифоқ,
Дайр ичинда кофири бебок худкомим керак.

Гул била сунбул керакмастур манга, эи боғбон,
Зулфи сунбул атрлиқ рухсори гулфомим керак.

Харобот аҳли, расво кўнглум итмиш бу тараф,
Келмишам топиб суроғ — ул ринди бадномим керак.

Эй Навоии, хонақаҳда топмадим жуз тафриқа⁴,
Хум киби маихонанинг кунжида оромим керак.

¹ М у р — чумоли.

² З а р қ — чакр, ҳйла, фириб.

³ М у қ а м м и р ш е в а — қиморбознамо, қиморболарча.

⁴ Т а ф р и қ а — булиш, айириш, ўртага низо солиш.

АЗАЛ НАҚҚОШИ

Азал наққоши¹ тарҳ айларда гул барги намудорин,
Магар паргор қилди булбули саргашта минқорин.

Қазо машшотаси парвоналар жисми кули бирла
Ҳамоноким, ерутди шамънинг миръоти² рухсорин.

Дегин, Мажнун қора жонининг узган риштасидиндур —
Ки, сунъ илги мугарро қилди Лаило зулфи зуннорин.

Магар Фарҳод жонидин сизиб қонидин этти ранг
Қадар³ сувратгари Ширин лаби лаъли шакарборин.

Тарозу барги гул, ип риштаи жон, тош лаъл этти
Чекарда хозини ҳикмат лабинг екути миқдорин.

Қароғларим эмастур, балки топқач кузга қоқмишмен,
Итардин ваҳм этиб, раҳшинг ситомин⁴, балки мисморин.

Аеғинг кирпигимдин оғриған булса, ериб куксум
Исиқ қонимға қуиким, ул ҳино-уқ, чексун озорин.

Харобот аҳли уру доғ, дерким, куидурунг, соқии,
Даво иуқ сирмабон қочмоқдин узга шаиҳ дасторин.

Магар булди қуюн туфроғ ила ел, май, су бирла ут,
Ясарда масти саргардон Навоии хилқати⁵ зорин.

ЭИ ОРАЗИ НАСРИН

Эй орази насрин, сочи сунбул, қади шамшод,
Булбул киби ҳажрингда ишим нолаву фаред.

Саид улди кунгул кўзларинга, ваҳ, қутуларму
Бир қушки, анинг қасдида бўлғай ики саиед⁶.

¹ Азал наққоши — Худо.

² Миръот — кузгу, оина.

³ Қадар — ҳамма нарсаларнинг Аллоҳнинг азалий илмига мувофиқ равишда вужудга келиши.

⁴ Ситом — отнинг эгар-жабдуқлари.

⁵ Хилқат — яратилиш, пайдо бўлиш.

⁶ Саиед — овчи.

Ул мактаб ароким, уқудунг ноз румузин,
Гуеки, вафо илмин унутмиш эди устод.

Ашкимни куруб, тез бўлур кўнгли жафоға,
Оре, итимас чунки суйи булмаса фулод.

Мингдин бир эмас уз юраги захмларидин,
Ҳар нечаки, тоғ бағрини захм айлади Фарҳод.

Улукни киши дафн эта олмас вале ҳар кун
Юз тиф қилур дафн кузунг булғали жаллод.

1 ул яфроғи тирноғлар эрур бу чаман ичра,
Булбул пару болини юлуб бергали барбод.

Не айб, Навоий киби девоналиғ этса,
Ҳар одамиким, булса анинг ери паризод.

МАЖНУН ҚИЛДИЛО

Ул жигар парголеси ашкимни гулгун қилдило,
Шод этаи деб нотавон кунглумни маҳзун қилдило.

Ваъда айлаб жилвасин боғ ичра андоқким пари,
Дашт уза оввора қилмоғлиққа Мажнун қилдило.

Деди, васлим бирла куптин-куп гамингни кам қилай,
Они кундин-кунга уксукмактин афзун қилдило

Қутқараи деб чарх жавридин мени саргаштани,
Анжуми паикон била жисмимни гардун қилдило.

Зулфиға ваҳшии кунгул сайдин гирифтгор эткали,
Иуқ оғиздин бор эканча ҳадде афсун қилдило.

Муфлис эрдим, маи қилиб синғон сафолим жоми Жам,
Хотирим ваиронасин худ ганжи Қорун¹ қилдило.

Ким Навоийдин салоҳ истар, эрур ғофил баче,
Хирқау сажжодасин ул маиға мархун қилдило.

БИР МУҒБАЧАИ МАҲЛИҚО

Дин офати бир муғбачаи моҳлиқодур,
майхораву бебок —
Ким, ишқидин онинг ватаним дайри фанодур,
сармасту яқом чок.
Ҳам туррасинини дуди вараъ белига зуннор,
мен — кофири ишқи,
Ҳам юзи мажус³ ути киби шуълафизодур⁴
мен уртанибон пок.
Ул чеҳра фуруғи⁵ тушубон зор танимға,
бир навъ куярким,
Ҳар кимса ани курди, соғиндики, енодур
ут ичида хошок.
Ҳаивон суйи жонимни олур лаълидин аиру,
ул журъаи майким,
Тегмиш анга маиғун лаби, жонимға даводур,
не захру, не тарек⁶.
Бу навъки, оилар маии васли ҳавасидин
махмур булубмен,
Мушқилки, езилғай мум хумореки, мангадур
соғар булуб афлок.
Сойилмену мақсудум эрур нақди висолинг,
бухл⁷ айлама, жоно —

¹ Қ о р у н — Мусо алайҳиссалом даврида яшаган, ҳад-ҳисобсиз бойлигини хайрли ишларга сарфламай, хасисликда ном чиқарган шахс.
У Шарқ алабетида ҳарислик ва хасислик тимсоли ҳисобланган.

Т у р р а — кокил, зулф, соч ўримлари.

М а ж у с — оташпараст, зардуштий.

* Ш у ъ л а ф и з о — шуълаланувчи, шуъла сочувчи.

† Ф у р у г — еруғлик, равшанлик, нур.

* Т а р ё к — захарни дафъ қиладиган дори.

Б у х л — бахиллик, хасислик.

Ким, барча мазоҳибдаки¹ ишқ аҳли ародур,
мазмум- эрур имсок¹.
Ҳажрингда юзи сарғарибон дам ура олмас
бечора Навоий,
Гуеки хазон фаслида беваргу наводур
ул булбули ғамнок.

СУВОРА

Шарбати юҳйил изом⁷ эрни маии нобиндадур,
Сураи «вашшамс»⁵ тафсири юзи бобиндадур,
Шарҳи мозоғ ул-басар⁶ наргислари хобиндадур,
Лайлат ул-меърожнини⁷ шарҳи сочи тобиндадур,
Қоба қавсаин⁸ иттиҳоди⁹ қоши меҳробиндадур.

Ул кади тубидин ортуқ, юзи ризвондин жамил¹⁰ —
Ким, берур жон лаъли ҳар ким булса кузидин қатил¹¹,
Лаъли рашкидин фиғон айлаб, қилиб ашкин сабил,
Кўп югурди равзада аинан тусаммо¹² салсабил,
Топмади ул чошниким¹³, шаккари нобиндадур.

¹ М а з о ҳ и б — маҳаблар, тариқатлар.

М а з м у м — айбланган, нафратланган; маломат.

И м с о к — бахиллик.

² Ю ҳ й и л - и з о м — суякларни тирилтириш.

В а ш ш а м с — Қуешга қасам. Қуръони каримнинг 91-сураси.

⁶ М о з о ғ у л - б а с а р — «(Унинг) кўзи адашгани ҳам йўқ» маъносидаги оятга ишора.

Л а й л а т у л - м е ъ р о ж — Муҳаммад алайҳиссалом Меърожга чиққан кеча.

⁸ Қ о б а қ а в с а й н — икки ей оралиги. Меърож кечаси қурб манзилида Аллоҳ таоло ва Муҳаммад алайҳиссалом еки йўлда Пайгамбар ва Жаброил фаришта ораларидаги масофани билдиради. Икки қошнинг еки куз оқу қорасининг бир-бирига яқинлигига ҳам ишора қилинади.

⁹ И т т и ҳ о д — бирлашиш, бирлик.

¹⁰ Ж а м и л — чироили, гўзал.

¹¹ Қ а т и л — ўлдирилган, суйилган.

¹² Т у с а м м о — аталади.

¹³ Ч о ш н и — таъм, маза.

Жон берур эрди Хизр суии халоиикқа сариҳ¹,
Исо улук тиргузур эрди деб алфози² фасиҳ³,
Лаълидин токим такаллум қилди ул шуҳи малиҳ⁴,
Хизрнинг аини⁵ ешунмуш, кўкдин инмас ҳам Масиҳ,
Нетсун ул, муъжиз **■** дам еқути⁶ серобиндадур.

Хаттидин булди хижил сунбул била мушки татор⁷,
Қоматиға сарв ила шамшоддин⁸ юз қатла ор,
Фаррух⁹ эрмас орази наврузидек ийду баҳор,
Зулфиға қадру¹⁰ барот¹¹ ўхшар вале юз фарқи бор,
Суз анинг ениндағи хуршиду маҳтобиндадур¹².

Ҳар гадо эғнида булса эски тун е чоки жаиб¹³,
Билмаи асли ниятин қилмоқ ғалатдур шакку райб¹⁴,
■ Навоии, чун санга маълум эмастур сирри райб,
Лутфини маихонада ошуфта курсанг, қилма айб —
Ким, бу мажнун ихтиери зулфи қуллобиндадур¹⁵.

¹ С а р и ҳ — ошкора, аниқ, ойдин.

² А л ф о з — сузлар, иборалар, жумлалар

Ф а с и ҳ — чироили ва равшан гапирувчи, сўз устаси.

М а л и ҳ — гузал, малоҳатли.

⁵ А и н — булоқ, чашма. Бу ерда Хизр алайҳиссалом зулмат қаъридан топган оби ҳаёт чашмаси кўзда тутилмоқда.

⁶ Ё қ у т — турли тусда бўладиган қимматбаҳо тош. Мумтоз шеърятда асосан қизил рангли мэй, маҳбубанинг чўғдай лаби ва қонли кўз еши тимсоли бўлиб келади.

⁷ М у ш к и т о т о р — тоза ва хушбуи мушк.

⁸ Ш а м ш о д — кичик ва хушбуй гулли, ҳамиша кум-кук яшнаб турадиган хушқомат ва чиройли дарахт.

⁹ Ф а р р у х — муборак, бахтиер.

¹⁰ Қ а д р — рамазон ойининг 26-сидан 27-сига ўтар кечаси. Қуръони карим шу кечада нозил қилинган. Бу кечада қилинадиган дуо-илтижо ижобат булар эмиш.

¹¹ Б а р о т — шаъбон ойининг уртасидаги кун: бу кун ислом динида байрам ҳисобланади.

¹² М а ҳ т о б — порлаб турган ой, тўлин ой.

¹³ Ж а и б — еқа.

¹⁴ Р а й б — шак, шубҳа.

¹⁵ Қ у л л о б — чангак, илгак, қармоқ.

СОҚИЙНОМАИ МЎҒУЛЧАИ ДУГОҲ¹

Кетур, соқие, муждае жомдин —
Ки, пажмурда² булмишмен анжомдин.

Бу гулшан гулига чу йўқтур вафо,
Не парҳез этаи жоми гулфомдин?³

Чу йуқ шоми ҳижрон хумориға субҳ,
Ичиб ашламай субҳни шомдин.

Халос айлай ўзни маю нуқлнинг⁴
Сую донаси бирла бу домдин.

Булай дайр пириға андоқ мурид⁵
Ки, ед этмайин шайх ул-исломдин.

Кираи дайр аро уйла мажнуну маст —
Ки, кетсун хирад хос ила омдин⁶.

Солай бир алоло⁷ харобот аро —
Ки, чиқсун фиғон аҳли айемдин.

Хароботий⁸ улмоғлигим, зоҳидо,
Суол этма мен зори бадномдин.

¹ Бу қўшиқ «Таронаи сарахбор — III» куйи билан ҳам ижро этилади. Бу ва кейинги икки қўшиқ шоирнинг машҳур «Харобот аро кирдим ошуфтаҳол, Май истарға илгимда синган сафол» байти тақрорланиб келадиган таржеъбандидан олинган.

П а ж и у р д а — эзилган, нотавон.

³ Г у л ф о м — гулранг, қизил рангли.

⁴ Н у қ л — газак.

⁵ М у р и д — толиб, талабгор, бирор шайх еки пирга қўл бериб, унга эргашувчи. Тасаввуфда моддий боғлиқликлар ва ўз хоҳиш-иродасидан воз кечиб, Ҳаққа интилаётган киши.

⁶ Х о с у о м — барча, ҳамма; юқори табақдагилар ва оддий одамлар.

⁷ А л л о — шовқин-сурон, гавго, қий-чув.

⁸ Х а р о б о т и й — ринд, қаландар.

Гарав қилғали майға чун қолмади
Не тасбеҳу не хирқа, нокомдин¹.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Маи истарға илгимда синған сафол².

ХАРОБОТ АРО³

Яна булмишам ошиқу зор ҳам,
Хароботию ринду хаммор⁴ ҳам.

Мубоҳот⁵ этиб дурдкашлик⁶ била,
Қилиб тақвову зуҳддин ор ҳам.

Суроҳиини бут айлабон оғзида,
Қилидин эшиб белга зуннор ҳам.

Булуб майға сажжодаву⁷ хирқа раҳн,
Бориб нуқд учун кашфу дастор⁸ ҳам.

Фано даири ичра қаландар⁹ сифат —
Кезиб, балки девонакирдор¹⁰ ҳам.

¹ Н о к о м — мақсадига етмаган, бечора, маҳрум.

² С и н г а н с а ф о л — тасаввуф тимсолларидан бўлиб, синиқ, дардли кўнгилни билдиради. Кўнгли бутунлик — илоҳий жазба ва ишқдан беҳабарликни, кўнгли синиқлик — илоҳий ишқ шавқига ош-ноликни англатади

³ Бу кўшиқ «Таронаи насри сарахбор — III» куйи билан ҳам ижро этилади.

⁴ Х а м м о р — 1) майхўр; 2) майфуруш.

⁵ М у б о ҳ о т — фахр, ифтихор.

⁶ Д у р д к а ш — май куйқасини ичувчи, ўта майхур. Тасаввуф адабиетида якранг суфиилар, маломатинилар тушунчасида ўтган, қўлдан кетган иш маъносида келади.

⁷ С а ж ж о д а — жойнамоз.

⁸ Д а с т о р — салла.

⁹ Қ а л а н д а р — 1) илоҳий ишқ йулида важд ҳолатига етган дарвеш; 2) вужуд ва қалбини поклаб, узини фано ҳолатига етказишга интилган солиқ; 3) қаландария тариқати аъзоси.

¹⁰ Д е в о н а к и р д о р — девона табиатли.

Паричехра атфолнинг тошидин
Булуб сарбасар жисмим афгор ҳам.

Мени ишқдин уртаган муғбача —
Ки, девонавашдур, паривор¹ ҳам.

Чу билдимки, бу навъ бирла эрур
Харобот қўида маихор ҳам.

Эрур чунки якранглик² шарти ишқ,
Бу тақриб³ бирла мени зор ҳам.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

СОҚИИНОМАИ МУҒУЛЧАИ НАВО

Мени маи бас⁴ ошуфтаҳол айлади,
Бу водида Мажнунмисол айлади.

Бошимни куп атрофида маифуруш
Узум жисмидек поймол айлади.

Чоғир⁶ касрати май батидек манга
Хирад булбулин гунгу лои айлади.

Сабукашлигим⁷ аини идборин⁸
Қадимни юк остида дол айлади.

Майи лаъл олтун қадаҳ шаклидек
Юзум сариг, ашкимни ол айлади.

П а р и в о р — парига ушлаган. гўзал.

Я к р а н г л и к — бир туслилиқ, доимийлик.

Т а қ р и б — яқинлик, тахмин.

⁴ Б а с — бу ерда: кўп, ортиқ, зиёда.

⁵ К у п (К у б) — хум, май қўйиладиган катта сопол идиш.

⁶ Ч о ғ и р — май, шароб, маст қилувчи ичимлик.

⁷ С а б у к а ш — май кўзасини ташувчи, май қуиувчи.

⁸ И д б о р — бахтсизлик, тушкунлик, ишнинг орқага кетиши.

Қадимдин фалак офият хирқасин —
Чекиб, раҳни жоми зулол аилади.

Сипехр атласи даир куии аро
Менинг кисватим¹ эски шол аилади.

Май истарда идбору ошуфталиғ
Манга жом синған сафол айлади.

Харобот пири чв бир жом учун
Мени мундоқ ошуфтаҳол аилади.

Харобот аро кирдим ошуфтаҳол,
Май истарга илгимда синған сафол.

СОҚИЙНОМАИ САВТИ НАВО — II

Ои юзунг боғи баҳори олам,
Арақ² ул юзда гул узра шабнам.

Гулдек ул чехраға қул боғда куп,
Қошларингдек янги ои чарҳда кам.

Ул оғиз келди чу маъдум³, не ком,
Жонға андин агар улмаса адам.

Зухду тақво элидин кўп етти
Ҳар дам ул телбага бедоду ситам.

Ул ҳарамдин деди, мен буткададин⁴,
Бир-бирига суз уланди маҳкам.

¹ Кисват — киим, либос.

² Арақ — тер.

³ Маъдум — йўқ, йўқ бўлган

⁴ Буткада — бутхона, бутпарастлар ибодатхонаси

Чун чиқишмай орада суҳбатимиз,
Ул ҳарамга қадам урди, мен ҳам.

Етар ул юзга фуруғ оҳимдин,
Ўтни андоққи, еруқ айлар дам.

Чунки бу даири фано ичра кўнгул
Олами ишқинг аро булди алам¹.

Туно кун чиқмиш эдим майкададин —
Ки, иулуқти манга бир шаихи дажам².

Мустамеъ³ паст эди-ю, нукта бииник,
Тунд улуб, урди ҳарам сари қадам.

Яна муғ дайрига кирдим сармаст,
Май тут, эи муғбачаи бодапараст!

ЮСУФ ТАРОНАСИ⁴

Агар оқил эсанг, узгил жаҳон аҳлидин улфатким,
Алардин жуз жафо келмас, агар юз иил вафо қилсанг.

Бирига юз Хито мулки хирожин айласанг исор,
Хатосиз қасди жонинг қилғусидур, гар хато қилсанг.

ТАРОНАИ НАСРИ САРАХБОР — II

Қани соқии гулғузорим менинг —
Ки, жон қасди этмиш хуморим менинг.
Фироқ ичра куп меҳнату дарду ранж
Чекибдур тани хокисорим менинг.

¹ А л а м — бу ерда: нишон, белги

² а ж а м — бақувват, чаққон.

³ М у с т а м е ъ — тингловчи, эшитувчи

⁴ Бу қушиқ «Таронаи талқини ушшоқ» куйи билан ҳам ижро этилади.

ТАРОНАИ ТАЛҚИНИ БАЁТ

Гурбатда ғариб шодмон булмас эмиш,
Эл анга шафиқу¹ меҳрибон булмас эмиш.
Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулга тикандек ошен булмас эмиш.

ЖОНОНА КЕРАК²

Зоҳид, сенга ҳуру манга жонона керак,
Жаннат санга булсун, манга маихона керак.
Маихона аро соқию паймона керак,
Паймона неча бўлса тўла, ена керак.

¹ Ш а ф и қ — шафқатли, марҳаматли.

² Бу рубойни Рустам Ғойипов ижро этган.

МУҶДАРИЖА

Эргаш Очилов. Сараланган сатрлар	1
Қўшиқлар.....	2
Ушшоқ.....	3
Муножот.....	4
Мақоми Бузрук.....	5
Шўх икки гизолингни.....	6
Қалаҳ.....	7
Сабо.....	8
Наврўзи хоро.....	9
Уфори мақоми Рост.....	10
Муғулчай Сегоҳ.....	11
Талқини мақоми Сегоҳ	12
Мубтало булдум санга.....	13
Аввалгиларга ўхшамас.....	14
Қоши есинму дейин?.....	15
Орази мақоми Наво.....	16
Курмадим.....	17
Бўлмаса-булмасун, нетай.....	18
Гульзурим	19
Ҳусни ортар.....	20
Таронаи сайри гулиан — III.....	21
Ёрдин айру кўнгул.....	22
Топмадим.....	23
Мўғулчай Дугоҳ.....	24
Ўн сакиз ешиндадур... ..	25
Нақш.....	26
Гул сочар ел.....	27
Дилситоним сен менинг.....	28
Навбаҳор айеми бўлмиш.....	29
Ёр меҳри.....	30
Жудо	31
Соқийномаи мўғулчай Дугоҳ.....	32
Қушчинор.....	33
Эй насими.....	34
Ёр борди-ю.....	35
Талқинчай мустазоди Наво.....	36
Ҳожиниез — I.....	37

Сувораи мақоми Наво.....	39
Ишқ.....	39
Тонг насими.....	41
Очилмади кунглум.....	41
Келса жононим.....	42
Таронаи насри Сарахбор — I..	43
Сарахбор.....	43
Ўлмасун.....	44
Дугоҳи Ҳусайн — IV.....	45
Насри Сарахбор.....	46
Насри Узол.....	46
Жонда жонларвар сўзидурму.....	47
Чапандози Наво.....	48
Сарпарда.....	49
Фидо.....	50
Жононимға айт.....	50
Абдурахмонбеги — III.....	51
Тараҳҳум қилмадинг.....	52
Не дўливашдур.....	53
Чорзарб.....	54
Талқини Узол.....	57
Уфори Баёт.....	58
Наврузи сабо.....	58
Муҳаббат дашти.....	57
Ўртама	58
Кошки.....	59
Ишқ аро.....	60
Баёт — III.....	60
Уйнар.....	61
Не ажаб.....	62
Талқини Баёт.....	62
Менга номехрибон ер.....	63
Ҳусайний.....	66
Махсус.....	65
Ироқ.....	66
Таронаи насри Баёт.....	66
Наззора қил.....	67
Навбахор.....	68
Уфори савти наво.....	68
Талқини мақоми Наво.....	68
Фаред	69
Қилдилар.....	70
Насруллои.....	70
Али Қамбар.....	71
Ошиқ.....	74
Жоним менинг.....	74
Гулзормақон.....	75
Мувофиқ кийиллар.....	75
Нигорим келгай.....	77

Истангиз.....	77
Жафо қилмиш.....	77
Чоргоҳ — III.....	78
Насри Чоргоҳ.....	79
Ўзгача.....	80
Наврӯзи Ажам.....	81
Нимчӯпони.....	82
Эй сарви гулъузор.....	82
Истадим.....	83
Ғайринга парво айласа.....	84
Кучабоғи — II.....	85
Тараҳҳум айлагай.....	85
Ҳажринг кунин.....	86
Таронаи насри Сарахбор — IV.....	87
Таронаи муҳайяри Ироқ — I.....	88
Кӯйида.....	88
Таронаи талқини сеғоҳ.....	89
Айлангиз.....	90
Ўртади.....	90
Эй пари.....	91
Савти Сувора — VIII (IX).....	92
Яхшироқ.....	92
Фигонким.....	93
Ҳануз.....	94
Истарам.....	94
Лаълинг.....	95
Сарви ҳуризод.....	95
Менинг баҳтим.....	96
Дилоромим керак.....	97
Азал наққоши.....	98
Эй орази насрин.....	98
Мажнун қилдило.....	99
Бир мутбачаи маҳлиқо.....	100
Сувора.....	101
Соқийномаи мўғулчаи Дугоҳ.....	103
Ҳаробот аро.....	104
Соқийномаи мўғулчаи Наво.....	105
Соқийномаи савти Наво — II.....	106
Юсуф таронаси.....	107
Таронаи насри Сарахбор — II.....	107
Таронаи талқини Баёт.....	108
Жонона керак.....	108

4500

Адаби-бадиий нашр

Жаҳон адабиети дурдоналари

АЛИШЕР НАВОИЙ

ИШҚ ТИЛСИМИ

Муҳаррир *Анвар Шер*
Рассом *А. Саидбердиев*
Бадиий муҳаррир *Р. Зуфаров*
Техник муҳаррир *Т. Харитоновна*
Мусахҳиҳ *Г. Азизова*
Компьютерда тайерловчи *Ф. Чанишева*

Нашриет лицензияси А1 №158, 14.08.09. Босишга рухсат
этилди 23.08.11. Бичими 84×108¹/₁₂. «Times» гарнитурасида
офсет усулда босилди. Шартли босма табоғи 5,88.
Нашр табоғи 5,12. Адади 3000 нусха. Буюртма №11-243

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«O'zbekiston» нашриет-матбаа ижодий уйи.
100129, Тошкент, Навоий кучаси, 30

Телефон: (371) 244-87-55, 244-87-20

Факс: (371) 244-37-81, 244-38-10.

e-mail: ipiduzbekistan@mail.ru

www.ipid-uzbekistan.uz

«OZBEKISTON»

ISBN 978-9943-01-753-5



9 789943 017535